

Med dialog og involvering for øye?

Syn på forskningskommunikasjon ved Det medisinske fakultet, UiO

Jorunn Kanestrøm

Masteroppgave ved Institutt for medier og kommunikasjon

Det humanistiske fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

Oktober 2014

Copyright: Jorunn Kanestrøm

2014

Med dialog og involvering for øye? Syn på forskningskommunikasjon ved Det medisinske fakultet, UiO.

Jorunn Kanestrøm

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: Representeren, Universitetet i Oslo.

Forord

Først noen ord til alle dere som har gitt meg tid og anledning til å skrive denne masteroppgaven. Å ta en mastergrad på deltid ved siden av full jobb og to små barn har vært en utfordring, men en svært interessant og lærerik sådan. Takk til veileder Harald Hornmoen (høst 2013- høst 2014) for konstruktive samtaler og mange gode råd. Takk til dere som stilte opp som informanter. Takk til min sjef Steinar for positiv velvilje og interesse for oppgavens tematikk og teorigrunnlag. Takk til gode kollegaer som har bidratt med råd og tips, og stilt opp som testpersoner for intervjuguider. Dere vet hvem dere er. Takk til min søster som stadig har minnet meg om at fritiden er verdifull og helst bør brukes i naturen. En stor takk til min mann som har funnet seg i at jeg har hatt nesen min i bøker over lengre tid. Til slutt, og aller mest, vil jeg takk mine to små døtre June og Linnea for deres nysgjerrighet og herlige evne til å forstyrre meg når jeg trengte det mest.

Sammendrag

Denne oppgaven studerer syn på allmennorientert forskningskommunikasjon blant et utvalg sentrale aktører ved Det medisinske fakultet, UiO. Oppgaven har en vitenskapsteoretisk tilnærming, og benytter Allan Irwins (2008) tre nivåer for tenkning rundt allmennorientert forskningskommunikasjon. Metoden er kvalitativ, og oppgaven bygger på tekstanalyse av UiOs og Det medisinske fakultets strategiplaner for 2010-2020, og på semi-strukturerte intervjuer med en kommunikasjonsrådgiver, to professorer og en stipendiat.

Oppgaven avdekker at det i strategiplanene i hovedsak er tradisjonelle føringer som gis, for arbeid med allmennorientert forskningskommunikasjon. Videre avdekker oppgaven at de fire intervjuede aktørene i hovedsak gir uttrykk for et tradisjonelt syn på allmennorientert forskningskommunikasjon, tilsvarende tenkning på nivå én (Irwin 2008). Formålet med kommunikasjonen er i hovedsak å opplyse lekfolk om forskning og korrigere feiloppfatninger, slik at de kan forbedre sine liv og bli villige til å støtte forskningen.

Holdningen til lekfolk bærer tydelig preg av å være ovenfra og ned, og aktørene tegner et bilde av allmennheten som en «ullen masse» som kun kan ha en begrenset rolle i møte med forskning. Når de etterspør dialog og debatt, knytter de det ikke til ønsker om reelt å involvere lekfolk i forskningen, eller til at dialog med lekfolk må ses som en viktig og integrert del av forskningen.

Abstract

This thesis studies the view on public science communication among a sample of key actors at the Faculty of Medicine at the University of Oslo. The thesis utilizes Allan Irwin's (2008) three orders of thinking about scientific culture and public communication. The method is qualitative, and the research is based on textual analysis of the University of Oslo and Faculty of Medicine's strategic plans for 2010-2020 and semi-structured interviews with four key actors in the Faculty; a communications advisor, two professors and a research fellow.

The textual analysis of the strategic plans reveals that mainly traditional guidelines are given for working with public science communications. Furthermore the thesis uncovers that the four interviewed participants in general also express a traditional view on public science communication, similar to thinking in Irwin's first order. The purpose of the communication is mainly to educate lay people about research and correct misconceptions, so that they can improve their lives and be willing to support research.

The attitude towards the laity show clear signs of being top-down, and the actors draw a picture of the public as a "woolly mass" that can only have a limited role in research. When they request dialogue and debate, the actors do not emphasize that dialogue with the laity must be seen as an important and integral part of the research.

Innholdsfortegnelse

Forord	III
Sammendrag	IV
Abstract	V
Innholdsfortegnelse	VII
1. Innledning.....	1
1.1 Bakgrunn	1
1.2 Undersøkelsens formål.....	2
1.3 Forskningsområde og problemstilling	3
1.4 Begrepsavklaringer	5
1.5 Plan for oppgaven	10
1.6 Føringer i lovverket	11
1.7 Formål og verdigrunnlag	12
1.8 Aktører i forskningskommunikasjonen	13
1.9 Organisering av Det medisinske fakultet, UiO	17
1.10 Tidligere forskning på temaet	17
1.11 Teoretisk rammeverk	22
2. Metode og metodologi.....	31
2.1 Epistemologisk tilnærming	31
2.2 Seleksjon i forskningsprosessen	32
2.3 Min bakgrunn og forforståelse	33

2.4	Forskningsdesign	33
2.5	Beskrivelse av datainnsamlingen/intervjusituasjonen	38
2.6.	Transkribering.....	38
2.7	Beskrivelse av analysemetodikk	39
2.8	Etiske hensyn	40
3.	Føringer og syn i strategiplaner.....	42
3.1	UiO strategi 2020.....	42
3.2	Føringer og syn i lys av Irwins nivåer	46
3.3	Det medisinske fakultets strategiske plan 2010-2020	49
3.4	Føringer og syn i lys av Irwins nivåer.....	52
4.	Noen sentrale aktørers syn	53
4.1	Kommunikasjonsrådgiverens syn	53
4.1.1.	Formålet med kommunikasjonen	53
4.1.2.	Hva og når kommunisere	56
4.1.3.	Lekfolks rolle i forskning.....	58
4.1.4.	Vyer for allmenorientert forskningskommunikasjon	59
4.1.5.	Syn på eget ståsted	61
4.1.6.	Syn i lys av Irwins nivåer	61
4.2	Professor A's syn	64
4.2.1.	Formålet med kommunikasjonen	64
4.2.2.	Hva og når kommunisere	66
4.2.3.	Lekfolks rolle i møte med forskning	66

4.2.4. Vyer for allmennorientert forskningskommunikasjon	69
4.2.5. Syn på eget ståsted	70
4.2.6. Syn i lys av Irwins nivåer	71
4.3 Professor B's syn.....	73
4.3.1. Formålet med kommunikasjonen	73
4.3.2. Hva og når kommunisere	76
4.3.3. Lekfolks rolle i møte med forskning	76
4.3.4. Vyer for allmennorientert forskningskommunikasjon	77
4.3.5. Syn på eget ståsted	79
4.3.6. Syn i lys av Irwins nivåer	80
4.4 Stipendiatens syn	82
4.4.1. Formålet med kommunikasjonen	82
4.4.2. Hva og når kommunisere	84
4.4.3. Lekfolks rolle i møte med forskning	86
4.4.4. Vyer for allmennorientert forskningskommunikasjon	87
4.4.5. Syn på eget ståsted	88
4.4.6. Syn i lys av Irwins nivåer	88
4.5 Sammenstilling av aktørenes svar og synspunkter	91
5. Oppsummering og konklusjon	93
6. Forklaringer og implikasjoner.....	95
7. Avsluttende refleksjoner	99
7.1 Funnenes validitet, reliabilitet og overførbarhet	99

7.2	Betraktninger rundt valg av teoretiske perspektiver	101
7.3	Forskningens bidrag	102
8.	Litteraturliste	103
9.	Vedlegg	111
	Vedlegg 1: Intervjuguide forskere	111
	Vedlegg 2: Intervjuguide kommunikasjonsrådgiver	112
	Vedlegg 3: Funn fra kommunikasjonsrådgiverens svar	113
	Vedlegg 4: Funn fra professor A's svar	114
	Vedlegg 5: Funn fra professor B's svar	115
	Vedlegg 6: Funn fra stipendiatens svar	116
	Vedlegg 7: Irwins indikatorer	117
	Vedlegg 8: Kommunikasjonsrådgiverens syn	118
	Vedlegg 9: Professor A's syn	119
	Vedlegg 10: Professor B's syn	121
	Vedlegg 11: Stipendiatens syn	122
	Vedlegg 12: Sammenstilling av aktørenes synspunkter	123
	Vedlegg 13: Etisk protokoll	126
	Vedlegg 14: Informasjonsbrev godkjent av NSD	128
	Vedlegg 15: Godkjenning fra NSD	129

1. Innledning

1.1 Bakgrunn

Denne oppgaven tar for seg teorier om og tidligere forskning på allmennorientert forskningskommunikasjon, og studerer utvalgte aktørers forståelse av og syn på slik forskningskommunikasjon. I Lov om universiteter og høyskoler, kapittel 1, § 1-3 slås det fast at institusjonene skal bidra til å spre og formidle resultater fra forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid. I Stortingsmelding nr. 20, *Vilje til forskning*, pekte Kunnskapsdepartementet (2005) på universiteter og høyskolars ansvar for å kommunisere forskning til allmennheten: "*For at forskning skal ha verdi, må den formidles. Dette kan skje på en rekke måter og ha ulike målsettinger.*"

Universitetet i Oslo har i sin *Strategi 2020*, mål 3 under "Et samfunnsengasjert universitet" (2014) vektlagt *forskningsformidling* som en av universitetets hovedoppgaver. Blant annet slås det fast at UiO skal ta et mer samlet grep om forskningsformidlingen, og ha en betydelig *publikumsrettet* virksomhet.

Å formidle forskning til allmennheten er ikke noe nytt (Bucchi 2004, 107). Eksempelvis er det helt tilbake til det attende århundre skrevet en rekke populærvitenskapelige bøker. Forskning kommuniseres i dag gjennom en rekke kanaler til et bredt og variert publikum. Det er mange aktører som er involvert og engasjert i dette, innad i akademia så vel som i media og samfunnet rundt (Leach, Yates og Scanlon 2009, 140-145). Det er imidlertid delte meninger om hvilken form allmennorientert forskningskommunikasjon skal ha eller bør ha, hva formålet med den er, og hvilket utbytte aktører og interessenter kan forvente å ha av slik kommunikasjon. Diskurser om dette mål-bæres av forskerne selv, men også av ledere og forskningsrådgivere i akademia, kommunikasjonsrådgivere, politikere, myndighetsorganer, finansører, journalister, organisasjoner, forlag, privatpersoner m.fl. (Holliman m. fl. 2009; Hornmoen, Meyer og Sylwan 2006; Bjørkøy 2004).

Denne oppgaven studerer primært forståelser av og syn på allmennorientert forskningskommunikasjon blant *sentrale aktører i akademia*. Forskerne har en helt sentral

rolle i arbeidet med å kommunisere forskning til allmennheten (Karlsen 1992, 15; Rödler 2012, 158-159). Forskeres syn på hva allmenorientert forskningskommunikasjon er og bør være er viktig, ettersom de gjerne ses som primærkilder og hovedaktører når forskning skal kommuniseres. Videre er syn som kommunikasjonsrådgivere ansatt i akademia har, også interessant. Denne gruppen har i senere år fått betydelig innpass på universiteter og høyskoler, og gir råd og hjelper forskere med å kommunisere forskning m.m. (Bucchi 2004, 122; Trench 2009, 168).

I et innlegg om forskningskommunikasjon på sin blogg etterlyser Universitetet i Oslos rektor Ole Petter Ottersen (2013) en *symmetrisk* samtale om forskningen mellom forskere og samfunnet. Han mener forskerne selv vil vinne på å formidle dersom formidling ses på som *vitenutveksling*. Forskningsrådet har i senere tid initiert forskningsprogrammet *Folkets klimaforskning*, hvor forskermiljøer kan prøve ut nye måter å skape dialog på, og publikum inviteres til å komme med problemstillinger (www.forskningsradet.no). I Stortingsmelding nr. 20 *Vilje til forskning*, som nå er flere år gammel, vises det til eksempler hvor dialog opprettes mellom «folk flest» og forskere via lekfolk-konferanser, hvor allmennhetens oppfatning av normer og verdier gis stor vekt (Utdannings- og forskningsdepartementet 2005, kapittel 7.2).

I teorier og tenkning om forskningskommunikasjon er dialog betydelig vektlagt i senere år (Holliman m.fl. 2009; Norges forskningsråd 2011, 5). Dialog og symmetri i organisasjoners kommunikasjon med interessenter er også sett som viktig innen kommunikasjonsbransjen og i akademisk litteratur om PR (Heath 2010, 17 - 34). I så måte er det interessant å studere hvilke syn på og forståelser av allmenorientert forskningskommunikasjon sentrale aktører i akademia gir uttrykk for at de har, og da også hvilke syn og føringer ledelse formidler gjennom f.eks. strategiplaner. Forfekter de et tradisjonelt syn om at forskning primært bør formidles til en passiv tilhørerskare som trenger å bli opplyst, eller mener de at allmennheten bør ha en mer aktiv rolle i forskningen gjennom dialog og involvering?

1.2 Undersøkelsens formål

Jeg er altså nysgjerrig på å finne ut om det å kommunisere forskning i form av dialog med allmennheten er noe som vektlegges av sentrale aktører i akademia, eller om de helst ser at kontakten med allmennheten tar form av enveis formidling av forskningen. Jeg er også

nysgjerrig på hvilket syn sentrale aktører i academia har på allmennheten, og hvilken rolle de mener interessenter i allmennheten kan ha eller ta overfor forskningen.

Jeg har valgt å ta utgangspunkt i Universitetet i Oslo (UiO), som ifølge institusjonens nettsider er Norges eldste og største forskningsinstitusjon. Valget begrunner jeg i oppgavens metodekapittel. Formålet med oppgaven er å beskrive forståelser av og syn på allmennorientert forskningskommunikasjon sentrale aktører har, som driver med dette ved ett av UiOs fakulteter, nærmere bestemt Det medisinske fakultet. Oppgaven kan tegne et bilde av hvorvidt aktørenes holdninger og tanker avspeiler "nyere" syn på allmennorientert forskningskommunikasjon (jamfør Irwin 2008), eller om det er et mer tradisjonelt syn på forskningskommunikasjon som formidles. Deres syn og holdninger til dette er interessant for flere, deriblant forskningsfellesskapet ved UiO og UiOs ledelse, kommunikasjonsrådgivere som jobber med kommunikasjon av forskning, og ikke minst allmennheten. Kanskje kan oppgaven være en spore til økt oppmerksomhet i academia på forskningskommunikasjon initiert av forskere og forskningsinstitusjoner, og på syn på allmennorientert forskningskommunikasjon aktører som jobber med dette har. Med den rollen og det omdømmet Universitetet i Oslo har (www.uio.no), kan institusjonen og dens forskere oppfattes som rollemodeller for andre å etterfølge. Syn kan også motivere for handling (Einsiedel 2008, 175). I så måte kan deres syn på allmennorientert forskningskommunikasjon også ha stor påvirkningskraft.

1.3 Forskningsområde og problemstilling

Forskningsområdet for denne oppgaven er altså kommunikasjon av forskning til og med allmennheten. Min problemstilling er som følger:

RQ: Hva slags syn på allmennorientert forskningskommunikasjon preger sentrale aktører som arbeider med dette ved Det medisinske fakultet, UiO?

Konkret ønsker jeg å kartlegge ulike syn og perspektiver på allmennorientert forskningskommunikasjon som kommer til uttrykk hos et utvalg sentrale aktører ved Det medisinske fakultet. Videre ser jeg på hvilke føringer som gis for dette arbeidet i strategidokumenter ved Universitetet i Oslo og ved Det medisinske fakultet.

Jeg vil jobbe ut i fra en tese om at sentrale aktører innen kommunikasjonsbransjen, innen Forskningsrådet og ved Universitetet i Oslo ønsker en mer dialogisk form for kommunikasjon med allmennheten enn det som tradisjonelt har vært rådende innen popularisering av forskning. Flere kilder peker i retning av dette (Norges forskningsråd 2011, 5; Ottersen 2013; Lindqvist 2013). Jeg ønsker med denne oppgaven å finne ut om et slikt ønske også avspeiler seg blant sentrale aktører som jobber med dette ved Det medisinske fakultet ved UiO. Jeg begrunner valg av enhet og intervjuobjekter i oppgavens metodekapittel. Jeg ønsker videre å drøfte funn i lys av hvilke føringer som gis i styrende dokumenter ved fakultetet og ved UiO, og i lys av teori om allmennorientert forskningskommunikasjon. Funn vil også ses i lys av tidligere forskning på temaet.

En viktig oppgave blir å avklare:

- ✓ hvilken betydning aktørene mener allmennorientert forskningskommunikasjon har eller kan ha for allmennheten og for forskningen
- ✓ hvordan aktørene ser allmennheten: som en kunnskap-manglende gruppe mennesker som primært trenger å lære om forskning, som verdifulle dialogpartnere eller som aktive bidragsytere og deltakere i forskningen m. m. (jamfør teoridel, kapittel 1.11)
- ✓ få beskrivelser av og begrunnelser for når i forskningsprosessen aktørene mener forskningskommunikasjon helst bør starte/foregå.

Min tilnærming til problemstillingen er i så måte teoridrevet, og punktene over er avledet av teorier jeg vil redegjøre grundig for i oppgavens teoridel.

Avgrensing

Jeg har altså avgrenset meg til å intervju representanter fra gruppene forskere og kommunikasjonsrådgivere ansatt i academia (se kapittel 2.4 om forskningsdesign). Andre aktørers eller interessenters syn (som f.eks. journalisters, politikeres, finansørers, privatpersoners, organisasjoners osv.) er derfor ikke tema for oppgaven. Jeg beskriver syn på og forståelser av allmennorientert forskningskommunikasjon slik de avspeiler seg eller manifesterer seg gjennom hva mitt utvalg av informanter forteller. Jeg har ikke som intensjon å kartlegge *alle* meninger og synspunkter som måtte eksistere blant forskere eller kommunikasjonsrådgivere ved Det medisinske fakultet, knyttet til allmennorientert

forskingskommunikasjon. Her er det hovedtrekkene jeg er på jakt etter, slik de presenteres og begrunnes av noen utvalgte sentrale aktører.

1.4 Begrepsavklaringer

I teksten som følger drøfter og definerer jeg viktige begreper i oppgaven og dens problemstilling.

Syn

Med begrepet "syn" sikter jeg til tanker, meninger og holdninger som aktørene gir uttrykk for er "sine" eller at de støtter. Syn kan formidles direkte men også indirekte (Johannesen, Tufte og Christoffersen 2010, 37), for eksempel gjennom beskrivelser av initiativer og aktiviteter man synes er viktige.

Sentrale aktører

Med "sentrale aktører" sikter jeg til forskere og kommunikasjonsrådgivere ved fakultetet som har blant sine arbeidsoppgaver å arbeide med allmennorientert forskningskommunikasjon, og som jobber aktivt med dette i form av:

- ✓ å kommunisere forskning til/med allmennheten, og kanskje også arbeider med å involvere allmennheten i forskningen
- ✓ eller bidrar til å lage kommunikasjonsstrategier, tilrettelegger og gir anbefalinger, støtte og opplæring m.m. til andre, rundt hvordan dette kan gjøres.

Forskningsformidling

Begrepene "formidling" og "forskningsformidling" brukes i Universitets- og høyskoleloven (Kunnskapsdepartementet 2005) og av en rekke aktører, der iblant Norges forskningsråd (1997, 8) og Universitetet i Oslo (2014). Forståelsen av formidlingsbegrepet og bruken av det varierer (Universitets- og høyskolerådets formidlingsutvalg 2005, 3, 23), og hvilke perspektiver man bruker som begrunnelse for formidlingen har betydning for hvordan begrepet forstås (Karlsen 1992, 12; Kalleberg 2006, 57). Begrepet er betydelig drøftet og kritisert i academia og av andre aktører for å være enveisrettet og lite dekkende for hva man mener kommunikasjon av forskning bør romme (Kalleberg 2006, 56-62; Hornmoen, 2009). Begrepet "popularisering" møter i stor grad samme kritikk; som en paternalistisk og

enveisrettet forenklingsprosess hvor forskere og publikum plasseres i hver sin ende av "formidlingsbanen" (Hornmoen 2013, Weingart, Rödder og Franzen 2012, 365).

Samtidig ser jeg at begrepene "formidling" og "dialog" tidvis brukes om hverandre i ulike tekster, og at bruken tidvis fremstår som lite konsistent eller som om det refereres til det samme (Se Universitets- og høyskolerådets formidlingsutvalg 2005, 13; Universitetet i Oslo 1999, 3). Så har Universitets- og høyskolerådets formidlingsutvalg (2005, versjon 30.06, 19) også gitt uttrykk for at de oppfatter formidling i større grad som en *dialogisk* virksomhet, noe for eksempel Norges forskningsråds (1997, 8) beskrivelse ikke gir inntrykk av.

Norges forskningsråd (1997, 8) ser forskningsformidling som *formidling* av forskningsresultater og forskningsprosesser, og av forskningens potensial og mulige konsekvenser. Intensjonen er å *overføre* ny kunnskap og innsikt. De viser til tre typer formidling kategorisert etter målgruppe, henholdsvis "allmennrettet", "brukerrettet" og "forskerrettet". Allmennrettet forskningsformidling retter seg mot det brede publikum, allmennheten. Den brukerretnede henvender seg til avgrensede grupper, institusjoner, organisasjoner og andre som har bruk for kunnskap og teknologi profesjonelt. Den forskerretnede er rettet mot andre forskere (ibid, 8-9). Dialog med eller involvering av allmennheten trekkes frem som unntak (ibid, 8), og definisjonen av forskningsformidling peker i retning av et syn på formidling primært som *én-veis-rettet*, fra forsker til mottaker.

UiO har i *En ny formidlingspolitikk. Innstilling fra en utredningsgruppe oppnevnt av universitetsdirektøren* (1999, 3) definert forskningsformidling som "*det at forskere formidler vitenskapelige resultater, arbeidsmåter og holdninger ut av et spesialisert fagfelt, til personer utenfor feltet.*" Utredningsgruppen kommenterer at begrepet forskningsformidling gir assosiasjoner til et enveis kommunikasjonsforhold, og presiserer derfor at formidlingsutfordringen består i å etablere dialoger mellom fagfolk og lekfolk (ibid).

I Kunnskapsdepartementets *Statusrapport for kvalitetsreformen i høgre utdanning* (2007, 34-35) viser man også til et utvidet formidlingsbegrep, hvor formidling ikke nødvendigvis går kun én vei, men også kan innebære kommunikasjon og samhandling med andre aktører. Også her skiller det mellom *forskerrettet*, *brukerrettet* og *allmennrettet* formidling. Det slås videre fast at *allmennrettet* formidling består av formidling i *tradisjonell forstand*, som

foredrag, innslag i media, kronikker og populærvitenskapelige artikler, utstillinger m.m. Som vi ser er dette formidlingsaktiviteter som gjerne kjennetegnes av å være enveisrettede.

I denne oppgaven bruker jeg begrepet forskningsformidling som uttrykk for enveisrettet formidling av forskningsresultater, forskningsprosesser, m.m. fra forskerhold, da det er lang tradisjon for å forstå begrepet slik (Kunnskapsdepartementet 2007, 34-35).

Forskingskommunikasjon

I Stortingsmelding nr. 20 *Vilje til forskning* (Utdannings- og forskningsdepartementet 2005, 124) slås det fast at forskningsformidling er et felt i endring og vekst, og at det gjøres forsøk på å omforme den enveisrettede formidlingen til reell, tosidig kommunikasjon. Det slås fast at det derfor oftere vil være mer dekkende å snakke om *forskingskommunikasjon* enn om forskningsformidling. Harald Hornmoen er en blant flere forskere som argumenterer for en mer nyansert forståelse av hva popularisering av forskning går ut på, og mener begrepet "formidling" bør erstattes med begrepet "kommunikasjon". Hornmoen (2013) mener kommunikasjon ikke bare handler om å spre kunnskap, men om å utveksle kunnskap. Kalleberg (2000, 237) mener reell kommunikasjon kjennetegnes av interaktivitet og dialog, og at dette er nødvendig for gjensidige læringsprosesser mellom forskere og lekfolk. Gregory og Miller (1998, 247) ser kommunikasjon som en gjensidig (toveis) forhandlings- og læringsprosess, og forskningskommunikasjon som en dynamisk utveksling av kunnskap mellom deltakerne i kommunikasjonen.

Kommunikasjonsbegrepet kan brukes i mange ulike betydninger, og det finnes ingen omforent definisjon av det (Neresini og Pellegrini, 2008, 242- 243; Schrader 2002, 7). Weingart, Rödder og Franzen (2012, 365) ser begrepet forskningskommunikasjon (science communication) som et mer nøytralt begrep enn for eksempel begrepet "popularisering". Begrepet forskningskommunikasjon kan slik ses som samlebegrep for en rekke ulike kommuniserende aktiviteter som kan bære preg av både enveis formidling og to- eller flerveis dialog (Bucchi 2008, 69 – 73). I denne oppgaven og i oppgavens problemstilling bruker jeg begrepet forskningskommunikasjon nettopp som et slikt samlebegrep.

Dialog og involvering

Der jeg i oppgaven spesifikt sikter til kommuniserende aktiviteter som innebærer dialog og/eller involvering, bruker jeg begrepene dialog og involvering. Dialog ser jeg som en

direkte eller mediert "samtale" mellom to eller flere aktører (her mellom forsker(e) og representanter fra allmennheten), hvor aktørene utveksler kunnskaper, tanker og meninger. Involvering ser jeg som situasjoner hvor interesserte fra allmennheten dras aktivt inn i og bidrar i forskningsarbeidet (Einsiedel 2008, 181), for eksempel slik Forskningsrådet på sine nettsider beskriver at de involverer allmennheten i prosjektet *Folkets klimaforskning*.

Allmennheten

Hva eller hvem er så "allmennheten"? Allmennheten har blitt et stadig mindre homogent begrep og kan derfor oppleves som vanskelig å definere (Gregory og Miller 1998, 100). Det er også delte meninger om og flere forståelser av hvem denne kategorien refererer til, og hva som kjennetegner dem som kategorien favner (Nylenna, Hansen, Storeng og Westin 2004, 2090; Franzen, Wingart og Rödder 2012, 8). Såkalte "underskudds"-inspirerte syn på allmennheten ser den gjerne som en ensartet målgruppe (Irwin 2009, 7), mens vitenskapsteoretikere og andre som er opptatt av dialog med og involvering av allmennheten i forskningen, ser den som en heterogen og kompleks gruppe av ulike mennesker med en rekke ferdigheter og kompetanser (Hornmoen, Meyer og Sylwan 2006, 34; Irwin 2008, 1-15). Nyanserte syn anerkjenner også at ikke alle i denne "gruppen" er like interesserte, at interessen kan variere over tid, og at interessenter i allmennheten gjerne er i ulike roller til ulike tider (Einsiedel 2008, 175). Det har blitt stadig vanligere, blant annet innenfor kommunikasjons- og PR-fag, å feste blikket på mindre og tydeligere definerte målgrupper, jamfør teorier om interessenter (Heath 2010). Det er imidlertid fortsatt vanlig at det refereres til kategorier som "allmennheten", "offentligheten" eller "the public" når man snakker om kommunikasjon av forskning til lekfolk (Universitets- og høyskolerådets formidlingsutvalg 2005, 8; Utdannings- og forskningsdepartementet 2005, 124; Karlsen 1992, 14), og generelle og lite avgrensede definisjoner av hvem disse målgruppebenevnelsene favner, er ganske vanlig. Et typisk eksempel er "The public is everybody" (Gregory og Miller 1998, 100).

Norges forskningsråd beskriver allmennheten som "det brede publikum", noe jeg ser som en ganske u håndterlig størrelse (Universitets- og høyskolerådets formidlingsutvalg 2005, 8). Inndelingen i ulike typer forskningskommunikasjon som "allmennrettet", "brukerrettet" og "forskerrettet", synliggjør også at Forskningsrådet ser allmennheten som noe annet enn forskningsfellesskapet og aktører/institusjoner som kan tenkes å "bruke kunnskapen" i

profesjonell sammenheng (Norges forskningsråd 1997, 9). I Universitetet i Oslo sin *Strategi 2020* snakker man også om "et bredt publikum" og "en bredere allmennhet" som interessenter, uten å definere hvem som inngår. I tillegg vises det også til "arbeidslivet" og "samfunnet" som interessenter, og til "smalere" grupper som institutter, virksomheter og fagmiljøer (Universitetet i Oslo, 2014). I *En ny formidlingspolitikk. Innstilling fra en utredningsgruppe oppnevnt av Universitetsdirektøren* har man brukt formuleringer som "personer utenfor fagfeltet" og "lekfolk" som målgruppe for forskningsformidlingen (Universitetet i Oslo 1999, 3).

Når jeg velger å bruke begrepet "allmennheten" i min oppgave, sikter jeg ikke til en ensartet og uklar masse som gjerne forbindes med en tradisjonell "underskudds-tenkning", jamfør oppgavens teoretiske rammeverk, kapittel 1.11, men til en sammensatt og vid gruppe av ulike og mer eller mindre interesserte individer bestående av lekfolk, i tråd med Kallebergs definisjon. Kalleberg (2000, 238-239) ser lekfolk som personer som ikke tilhører det spesialiserte forskningsfellesskapet, og som ikke har utdanning innen fagdisiplinen. Han understreker at i dagens komplekse og høyt spesialiserte samfunn vil de fleste av oss være lekfolk, og inkluderer i benevnelsen også forskere fra andre fagdisipliner enn den det kommuniseres om (ibid, 239).

Kommunikasjon med studenter, med institusjoner og andre aktører som vil bruke forskningen i profesjonell sammenheng, og mellom lege og pasient faller utenfor mitt fokus når jeg refererer til allmennheten. Jeg ser formidling til og dialog med studenter som en del av undervisningsaktiviteten (Universitetet i Oslo 1999, 11), dialog med bedrifter, institusjoner og aktører i profesjonelle sammenhenger som brukerorientert (Universitetet i Oslo 1999, 11; Norges forskningsråd 1997; Kalleberg 2006, 57), og samtaler mellom lege og pasient både som brukerorienterte dialoger og som en del av legeyrkets profesjonsutøvelse (Kalleberg 2006, 57; Universitetet i Oslo 1999, 11).

Allmensorientert forskningskommunikasjon

Som vi har sett over, bruker flere statlige aktører formuleringer av typen "allmennrettet", "brukerrettet" og "forskerrettet" når de snakker om hvem de kommuniserer forskning med. Dette er begreper jeg ser som problematiske, da ordet "-rettet" antyder en lineær flyt av budskap i én retning. For eksempel fra forsker til allmennheten. Det samme gjør

formuleringer av typen "kommunikasjon av forskning *til* allmennheten", og "kommunikasjon av forskning *overfor* allmennheten". Formuleringer av typen "Forskningsskommunikasjon *med* allmennheten" antyder derimot samtale og dialog.

I denne oppgaven er jeg opptatt av både enveisrettet og dialogisk forskningskommunikasjon. I jakten på et godt begrep som ikke antyder bare den ene formen (enveisrettet) eller den andre (dialog), har jeg valgt å bruke uttrykket "allmennorientert" forskningskommunikasjon. Jeg opplever uttrykket "-orientert" som mindre lineært, samtidig som det antyder at "man vender seg til noen", noe som åpner for dialog. Med allmennorientert forskningskommunikasjon sikter jeg da bredt til en rekke former for forskningskommuniserende aktiviteter mellom forsker og lekfolk, enveisrettede så vel som dialogpregede. Begrepet "allmennorientert" er også benyttet av andre, deriblant av leder av formidlingsutvalget ved NTNU, Audun Johanson, i et innspill i Universitetsavisa 3. november 1997.

Ettersom jeg har utdypet og beskrevet hva jeg ser etter i oppgaven (kapittel 1.3 og 1.4), og definert hva jeg legger i begrepene jeg bruker, mener jeg at formuleringen jeg har valgt i problemstillingen setter et tydelig fokus for hva jeg ønsker å finne ut.

1.5 Plan for oppgaven

I resten av **kapittel 1** redegjør jeg kort for føringer i lowerket som er relevante for temaet, og formål og verdigrunnlag for allmennorientert forskningskommunikasjon. Videre gir jeg et innblikk i universitetets rolle og ansvar knyttet til temaet, samt i roller sentrale aktører i akademia har, som jobber med slikt kommunikasjonsarbeid. Deretter skisserer jeg dagens organisering av Det medisinske fakultet ved UiO. Mot slutten av kapitlet peker jeg på tidligere relevant forskning på temaet, før jeg til sist beskriver oppgavens teoretiske rammeverk.

I **kapittel 2** beskriver og drøfter jeg oppgavens metodiske tilnærming, forskningsdesignet og datainnsamlingen, og jeg redegjør for hvilke grep jeg har tatt for å ivareta etiske hensyn i forskningen. Jeg redegjør også for eget ståsted og forforståelse i møte med oppgavens tematikk. I **kapittel 3 og 4** presenterer jeg funn og fortolkninger av datamaterialet, og jeg drøfter disse i lys av tidligere forskning og teoretiske perspektiver.

En oppsummering av hva jeg har gjort gir jeg i **kapittel 5**, hvor jeg også konkluderer rundt oppgavens problemstilling. I **kapittel 6** peker jeg på mulige forklaringer på syn som kommer til uttrykk blant aktørene jeg har intervjuet, og på mulige implikasjoner av slike syn.

Avslutningsvis drøfter jeg i **kapittel 7** funnenes validitet, reliabilitet og overførbarhet. Jeg redegjør her også for betraktninger jeg har gjort meg i etterkant rundt valg av teoretisk rammeverk for oppgaven, og jeg drøfter forskningens bidrag. Til slutt peker jeg på temaer som kan være interessante for fremtidig forskning på feltet.

1.6 Føringer i lovverket

Hvilke føringer gir så norsk lovverk for kommunikasjon av forskning?

I Norges Grunnlovs ytringsfrihetsparagraf, § 100, står det at: " *Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale.*" Her ser vi at målet er en *samtale*, som skal være åpen og *opplyst* (www.lovdatab.no).

Lov om universiteter og høyskoler (Kunnskapsdepartementet 2005) setter i § 1-1, 1-3 og 1-4 rammer for universitetenes og høyskolenes kommunikasjonsoppgaver. I § 1 -1 *Lovens formål* sies det i punkt c at:

"Loven har som formål å legge til rette for at universiteter og høyskoler formidler kunnskap om virksomheten og utbreder forståelse for prinsippet om faglig frihet og anvendelse av vitenskapelige og kunstneriske metoder og resultater, både i undervisningen av studenter, i egen virksomhet for øvrig og i offentlig forvaltning, kulturliv og næringsliv."

Det presiseres i § 1-3-, d at *"institusjonene skal bidra til å spre og formidle resultater fra forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid."*

Vi ser at formidlingsbegrepet brukes; kunnskap og resultater skal *formidles* og *spre*s og forståelse skal *utbres*. Begrepet "dialog" brukes ikke. Det er også verdt å merke seg at det er *forståelsen* av prinsippet om *faglig frihet* som skal utbres, sammen med *forståelsen* av det *vitenskapelige* rasjonale.

Universitets- og høyskolerådets Formidlingsutvalg (2005, 23) har konkludert med at loven ikke gir en fullstendig avgrensning av *formidlingsoppgaven*, og at den er i så måte åpen for

fortolkning. Utdannings- og forskningsdepartementet (2005, kapittel 7.2.1) har gitt uttrykk for at de mener føringene kan ses som en vidt definert *formidlingsforpliktelse*.

1.7 Formål og verdigrunnlag

Syn på hva som er formålet med allmennorientert forskningskommunikasjon og hvilke verdier som skal ligge til grunn varierer, og har endret seg over tid (jamfør oppgavens teoridel, kapittel 1.11). Jeg vil i dette underkapitlet gi en kort oppsummering av hva som i dag gjerne anses å være formål med allmennorientert forskningskommunikasjon, og verdigrunnlaget dette bygger på.

Det er mange og ulike begrunnelser for å kommunisere forskning, og flere av dem bærer preg av å være normative eller ideelle (f.eks. at det er bra for demokratiet), instrumentelle/funksjonelle (f.eks. at involvering bidrar til å legitimere beslutninger) eller substansielle (f.eks. at lekfolks vurderinger kan være nyttige) (Stilgoe og Wilsdon 2009, 20; Moland 2001, 6). Karlsen (1992, 9) peker på en rekke perspektiver som allmennorientert forskningskommunikasjon kan forstås og begrunnes ut ifra, som *nytteperspektivet*, *legitimeringsperspektivet*, *opplysningsperspektivet* og *demokratiperspektivet*.

Nytteperspektivet ser forskningskommunikasjon som et middel for å synliggjøre egen virksomhet i konkurransen om penger til forskning m.m. Legitimeringsperspektivet handler om å synliggjøre forskningen for å skaffe støtte og legitimitet fra samfunnet rundt til å bruke skatte kroner til dette arbeidet. Opplysningsperspektivet vektlegger folkeopplysning gjennom å bringe ut informasjon om forskning og vitenskap. Formidling som faglig oppgave er, i tillegg til å være lovfestet, gjerne begrunnet i århundrelange tradisjoner og i forbindelsen mellom spesialisert kunnskapsproduksjon og interessen for kunnskap i en opplyst offentlighet (Universitetet i Oslo 1999, 9). I lys av opplysningstidens perspektiver argumenteres det for at vitenskapene har et mandat fra samfunnet, som blant annet omfatter det å bringe kunnskap og innsikt tilbake til allmennheten (ibid, 13). Demokratiperspektivet vektlegger at forskere må bidra i den allmenne opinionsdannelse gjennom å delta i den offentlige debatten, formidle kunnskap m.m. (Karlsen 1992, 9). Ideen er at lekfolk trenger viten og innsyn i forskningen for å gjøre egne vurderinger og ta beslutninger som medlemmer at et demokratisk samfunn (ibid; Weingart, Rödder og Franzen 2012, 364), og at demokratiske

rettsstater er avhengige av arenaer som verken er forretning eller forvaltning, men preget av kraften i de bedre argumenter (Kalleberg 2006, 58).

I Stortingsmelding nr. 30, *Klima for forskning*, vises det til kulturelle og instrumentelle begrunnelser for forskningen og forskningskommunikasjonen. Kulturelle begrunnelser er at forskning gir ny kunnskap om våre omgivelser og oss selv, og i så måte bidrar til å utvikle sivilisasjonen og kulturen vår. Den er med på å sikre demokratiet og en konstruktiv samfunnsdebatt. Også her pekes det på at ny kunnskap har verdi i seg selv. Instrumentelle begrunnelser knyttes til at forskningen bringer frem kunnskap og løsninger som kan brukes til å løse problemer, forbedre samfunnet og bidra til økonomisk vekst (Kunnskapsdepartementet 2009, 9-10). Liknende begrunnelser gis også i Stortingsmelding nr. 20, *Vilje til forskning* (Utdannings og forskningsdepartementet 2005).

I *En ny formidlingspolitikk. Innstilling fra en utredningsgruppe oppnevnt av universitetsdirektøren* (Universitetet i Oslo 1999, 13) skilles det mellom begrunnelser forankret i vitenskapsteori og begrunnelser forankret i PR- og kommunikasjonsfaget. Det slås fast at forskningsformidling ikke utføres med PR for øye, selv om formidlingen som bieffekt bidrar til å understøtte informasjons- og PR-virksomheten. Ifølge Kalleberg (2000, 238) er det ved universiteter i dag en tendens til å "feil-identifisere" forskningskommunikasjon som PR for en forsker, et forskningsprogram, et institutt osv. Kalleberg ser PR som viktige og legitime lederoppgaver ved akademiske institusjoner, men skiller dem fra samfunnsoppdraget universitetene har i å formidle forskning.

Som analysen av UiO sin Strategi 2020 i kapittel 3 vil vise, er Universitet i Oslos målsetning med den allmennorienterte forskningskommunikasjonen primært å opplyse og rekruttere, samt å synliggjøre forskningen og styrke universitetets relevans i samfunnet (Universitetet i Oslo 2014).

1.8 Aktører i forskningskommunikasjonen

Som nevnt er en rekke aktører engasjert i allmennorientert forskningskommunikasjon, både innenfor og utenfor academia. I dette underkapitlet peker jeg på roller forskere og kommunikasjonsrådgivere som er ansatt ved universiteter har, som er relevante for dette arbeidet og legger rammer for det. I tillegg skisserer jeg rollen Universitetet i Oslo som institusjon har, knyttet til kommunikasjon av forskning. Beskrivelsene tegner et bilde av

noen viktige ansvarsområder, oppgaver og agendaer disse aktørgruppene har. Sammen med føringer i lovverket (beskrevet i kapittel 1.6), formålet og verdigrunnlaget for forskningskommunikasjonen (beskrevet i kapittel 1.7), og faglige og institusjonelle føringer og tradisjoner, vil dette samlet tegne en grov skisse av konteksten som disse aktørenes syn og forståelser opptrer i. Skissen vil synliggjøre at allmennorientert forskningskommunikasjon er en av mange oppgaver som er tillagt forskere og kommunikasjonsrådgivere.

Universitetets og forskernes roller

Hage og Powers (1992, 7 referert i Kyvik 2012, 526) ser roller som: "*A package of broadly recognized rights and obligations that would be expected of anyone occupying a given position embedded within a system of social relations*".

Ansatte er forventet å opptre i tråd med regler, rammer og reguleringer som er knyttet til posisjonen de er i, samt til uformelle normer og forventninger. Summen av disse konstituerer rollene som er knyttet til den enkeltes posisjon (Kyvik 2012, 526-527).

Universitetenes rolle som folke-opplyser har historisk vært nært forbundet med idealet om tankens frihet og ideen om demokratiet (Universitetet i Oslo 1999, 12-13). I dag er opplysningsansvaret utvidet til også å bidra til offentlig meningsbrytning og meningsdannelse (Universitetet i Oslo 1999, 13). Det er institusjonens oppgave å *legge til rette* for at forskning kommuniseres/formidles, og i så måte er det også institusjonen som har ansvaret for at forskning kommuniseres (Kyvik 2005, 291; Eliaeson og Kalleberg 2008, 41-42). Forskningsformidlingen ses ikke kun som en utfordring for den enkelte forsker, men som en utfordring for institusjonen.

Universiteter er komplekse organisasjoner, med mange og ulike bånd og relasjoner til omgivelsene rundt. Den akademiske og institusjonelle konteksten vitenskapelige og administrativt ansatte inngår i er sammensatt og krevende (Kalleberg m.fl. 2000, xi-xii, 232). Viktige endringer og utfordringer de siste tretti år kan kategoriseres under fire overskrifter: A. fremveksten av nye universiteter, B. markedsrettingen av universiteter, C. økt internasjonalisering og globalisering av akademien, D. økte ansvars- og kvalitetskrav, og E. fremveksten og bruken av ny teknologi. Disse tendensene har påvirket og endret forskerrollen på en rekke måter, og tendensene ser ut til å være universelle (Kyvik 2012, 526).

Forventninger til universitetene og til forskere kommer fra en rekke hold; fra myndigheter, industri, samfunn, media, studenter, ledelse, det akademiske fellesskap m.m. (Kalleberg m.fl. 2000; Kyvik 2012, 527; Rödder 2012, 155-176). Disse forventningene er gjerne blandede og uklare, og dette skaper ikke sjeldent uenighet rundt hvor mye tid og oppmerksomhet som skal tillegges de ulike oppgavene og rollene forskere tillegges (Rödder 2012, 155 - 176). Rolledefinisjoner, fortolkninger av dem og hvordan man opptre i rollene varierer også mellom ulike fagkulturer (Kyvik 2012, 527). Fem primærroller som gjerne knyttes til vitenskapelig ansatte er rollene forsker, lærer, formidler/kommunikatør, ekspert og akademisk borger (Kyvik 2012, 526-527, Kalleberg m.fl. 2000, 222-231). Det knyttes også en rekke sub-roller til disse primærrollene (Kyvik 2012, 526). I tillegg til å forske, undervise, publisere, bygge nettverk og evaluere andres forskning, har vitenskapelig ansatte også ofte ansvar for en rekke administrative oppgaver, deriblant å skaffe ekstern finansiering av forskningen. Flere er også engasjert i ulike typer eksternt arbeid relatert til deres universitetsposisjoner (ibid).

Forskerne er en uensartet gruppe aktører; de har sine ulike fagfelt og spesialområder, og de er ansatt i ulike stillinger på ulike nivåer i organisasjonen. Samtidig inngår de i det akademiske fellesskapet forskningsinstitusjonen utgjør, samt i lokale, nasjonale og internasjonale fagmiljøer. De tilhører også fellesskapet vi kaller "akademia", som går på tvers av institusjoner og fagmiljøer. I tillegg er forskere samfunnsborgere og lekfolk i møte med andres fagfelt, og inngår da sammen med resten av oss i hva jeg overfor har definert som allmennheten (Kalleberg 2000, 239). Hvordan vitenskapelig ansatte fyller sine roller, kan ifølge Kyvik (2012, 525-538) ses som en funksjon av forventninger, hvordan belønningssystemet fungerer, av individuelle preferanser, samt av strukturelle og teknologiske endringer som påvirker forskerrollen. Det er gjerne forskningsarbeidet som verdsettes og vektlegges høyest blant forskerne, mens andre vil argumentere for at å undervise studenter er den viktigste oppgaven ved universitetene (ibid, 525). Universitetet bygger på en svært høy grad av faglig autonomi for den enkelte forsker og faggruppe (Kalleberg og Eliaeson 2008, 41; Bjørkøy 2004, 112). Bjørkøy (2004, iii-iv) påpeker at selv om *formidling* er institusjonalisert i strategiplaner, har faglig ledelse ikke særlig med hvordan dette løses i praksis, og at det er opp til den enkelte ansatte å engasjere seg.

Kommunikasjonsrådgivere

Jeg bruker i denne oppgaven betegnelsen "kommunikasjonsrådgivere" for personer som er ansatt ved UiO i ulike stillingsnivåer for å jobbe med kommunikasjonsarbeid.

Kommunikasjonsrådgivere ansatt ved UiO inngår i administrasjonen i enheten de er ansatt ved, og har en støttefunksjon for forskere og ledelse. I senere tid har vi sett et inntog av kommunikasjonsrådgivere/pr-rådgivere i akademia (Bucchi 2004, 122; Trench 2009, 168) og i samfunnet generelt, og yrkesgruppen har fått økt betydning og innflytelse (Guldbrandsen og Eriksen 2013, 121). Flere faktorer har bidratt til dette, der i blant myndighetenes informasjonsplikt, flere massemedier, økt fokus på personer, mer lobbyvirksomhet, større fokus på fremtreden og omdømme m.m. (ibid, 7- 8). Videre har den "digitale revolusjonen" gitt organisasjoner nye muligheter til å kommunisere og påvirke, og dette har igjen skapt et økt behov for kommunikasjonsfolk som kan håndtere det digitale landskapet (ibid, 51, 112).

Kommunikasjonsrådgiveres arbeid handler i stor grad om å jobbe strategisk og praktisk med kommunikasjon for å bistå ledelsen i å nå målene institusjonen har definert (Trench 2009, 168). Eksempelvis har kommunikasjonsrådgivere i akademia fått i oppgave å bidra til å ivareta en helhetlig *formidlingsinnsats* (Universitets- og høyskolerådets formidlingsutvalg 2005, 19). Forskning viser at i hvilken grad kommunikasjonsfolk får arbeide strategisk, eller opplever å ha påvirkningsmulighet, oftest er knyttet til hvor nært man sitter ledelsen, eventuelt om man sitter i ledelsen (Guldbrandsen og Eriksen 2013, 66- 100; Kim og Ni 2010, 35-57). Om man sitter i sentraladministrasjonen, på fakultet eller på institutt/senter har også betydning for arbeidsoppgaver og påvirkningsmuligheter.

Eksempler på oppgaver kommunikasjonsrådgivere ved UiO har, knyttet til kommunikasjon av forskning, er å bidra til å utvikle strategi- og handlingsplaner, tilrettelegge og holde ulike kurs i mediehandtering og kronikkskriving o.l. for forskere, gi råd og støtte knyttet til hvordan forskere kan kommunisere på en egnet måte, være pressekontakt, selge inn forskningsstoff til media, skrive, redigere og publisere informasjon om forskning på UiOs nettsider, skrive forskningsformidlende artikler til uio.no og til eksterne nettmedier som for eksempel www.forskning.no, og til ulike trykte publikasjoner m.m. (www.uio.no, hentet 04.12.2013).

Kommunikasjonsrådgiving er ikke en profesjon i dag, men yrket er blitt betydelig profesjonalisert i senere år (Heath 2010, 35-57; Guldbrandsen og Eriksen 2013, 113). Yrket

har også en rekke faglige verdier og normer, som blant annet vises til på Kommunikasjonsforeningens nettsider. Det finnes også et solid teorigrunnlag som kommunikasjonsledere og -rådgivere kan trekke på i sitt arbeid, og det er forsket mye på organisasjoners forhold til sine omgivelser og deres kommunikasjon med interessenter (Heath 2010). Blant annet har teorier om symmetri og kontingens (contingency theory) fått mye oppmerksomhet i kommunikasjonsfaglige miljøer i senere år (Pang, Jin og Cameron 2010, 17 – 34). Hvilken utdanningsbakgrunn kommunikasjonsansatte har ved UiO, varierer. Det er heller ikke uvanlig at personer som jobber med kommunikasjon ved UiO kan ha titler som ikke umiddelbart forbindes med kommunikasjonsarbeid eller -ledelse (www.uio.no/personer).

1.9 Organisering av Det medisinske fakultet, UiO

Ifølge Det medisinske fakultets nettsider per august 2014 er fakultetet organisert i tre institutter: Institutt for helse og samfunn, Institutt for klinisk medisin, og Institutt for medisinske basalfag. Det er drøyt 620 vitenskapelige årsverk ved fakultetet. Fakultetet har en faglig og administrativ ledelse, i tillegg til en administrasjon. Fakultetsstyret er fakultetets øverste organ, og legger de langsiktige strategiene innen undervisning og forskning. Dekanen er øverste leder. Ledelsen består videre av prodekan for forskning og forskerutdanning, to prodekaner for undervisning, og fakultetsdirektør og assisterende fakultetsdirektør.

Ifølge nettsidene organiseres og administreres den faglige virksomheten på instituttene, og instituttlederne rapporterer til fakultetets ledelse og styre. Fakultetsadministrasjonen administrerer fellestjenestene ved fakultetet og består av ni seksjoner, deriblant kommunikasjonsseksjonen. Kommunikasjonsseksjonen har en seksjonsleder samt medarbeidere på rådgiver- og seniorkonsulentnivå. Det daglige ansvaret for kommunikasjonsarbeidet er ifølge fakultetets nettsider plassert på rådgivernivå i seksjonen.

1.10 Tidligere forskning på temaet

Omfanget av forskning på forskningskommunikasjon har de siste tiårene økt internasjonalt, og er i dag et blomstrende felt innen samfunnsforskningen (Jensen og Holliman 2009, 67; Hansen 2009, 105). Forskning på allmennorientert forskningskommunikasjon har likevel relativt kort historie, sammenliknet med årene forskningskommunikasjon er praktisert (Bucchi 2008, 57). Forskningens problemområder og dens modeller har også utviklet og

endret seg gjennom årene (Hansen 2009, 105-127). Eksempelvis støttet forskning som ble gjort innen tradisjonen "Public understanding of Science" seg til enkle modeller og teorier som etter hvert ble betydelig videreutviklet eller erstattet av nye, ettersom tenkningen rundt og holdningen til hvilken rolle lekfolk kan ha i møte med forskningen endret seg (Holliman og Jensen 2009, 35-49; Hansen 2009, 117).

Forskning på allmennorientert forskningskommunikasjon, dens intensjoner, mål, aktører, målgrupper m.m. er gjort ut i fra en rekke ulike faglige perspektiver og kombinasjoner av disse, ikke bare medievitenskapelige. Eksempler på perspektiver som gjerne løftes frem er vitenskapssosiologiske, vitenskapsfilosofiske og vitenskapshistoriske (Kalleberg m.fl. 2000, 232; Gregory og Miller 1998, 244). Vi finner også forskning som studerer forskningskommunikasjon ut fra psykologiske perspektiver (Schrader 2002). Av åpenbare grunner går jeg ikke igjennom all forskning på feltet, men konsentrerer meg om et lite utvalg som jeg ser som særlig relevant for min problemstilling, og som oppgavens funn kan ses i lys av. I gjennomgangen velger jeg å bruke de ulike begrepene for allmennorientert forskningskommunikasjon som brukes i kildematerialet.

Richard Holliman og Eric Jensen (2009, 35-52) har forsket på forståelsen forskere i ulike stadier i sitt karriereløp har av "science communication and public engagement", og hvilke erfaringer de har med dette. De har lent seg mot Irwins nivå-tenkning rundt forskningskommunikasjon (Irwin 2008) og så bl.a. etter indikasjoner på første-, andre-, og tredjenivås tenkning rundt forskningskommunikasjon. De har i så måte brukt samme teoretiske rammeverk som jeg legger til grunn for min oppgave. De fant at de fleste av deltakerne i undersøkelsen hadde en tydeligere forståelse av "science outreach" (enveisrettet forskningsformidling), som forskerne kategoriserte som førstenivå-tenkning, enn av "public engagement" (dialog og involvering), som forskerne kategoriserte som andre og evt. tredje nivå tenkning. De fant også tendenser til at førstenivå-tenkningen ble dekket over av tilsynelatende mer dialogpregede tilnærminger under "public engagement"-merkelappen. Holliman og Jensen (2009, 35-52) mener det kan argumenteres for at i alle fall noen av deltakernes syn på forskningen og dens interessenter har endret seg lite fra syn som "underskuddmodellen" (the deficit-model) beskriver.

Forskning fra 2006 initiert av Royal Society, Research Councils UK og Wellcome Trust viser at det er barrierer som hindrer forskere fra å bli så involvert i det å engasjere allmennheten i

forskning som de kunne tenke seg (Stilgoe og Wilsdon 2009, 23). Barrierer som bl.a. forventninger fra finansører, kollegaer m.fl. har bidratt til at denne typen arbeid har blitt nedprioritert og sett som en "hobby".

I artikkelen *Forskningsformidling – den forsømte forpliktelse*, i Tidsskrift for den norske lægeforening (Årg. 124, nr. 16), vises det til en tverrfaglig forskningsgruppe som i starten av år 2000 møtte ulike fagmiljøer ved Det medisinske fakultet, NTNU, for å kartlegge *holdninger* til og erfaringer med *forskningsformidling*. I den forbindelse ble det også identifisert tiltak som kan integrere formidling i fagmiljøenes daglige arbeid (Nylenna, Hansen, Storeng og Westin 2004). Ifølge artikkelen rapporterte fagmiljøene ved fakultetet for det meste positive holdninger til og gode erfaringer med *forskningsformidling*. Formidlingsarbeidet ble imidlertid karakterisert som personavhengig, fragmentert og tilfeldig. Økt kompetanse, bedre rutiner og et system for premiering av formidlingsaktivitet ble løftet frem som løsninger som kan gi formidling en mer synlig plass, på linje med forskning og utdanning. I artikkelen slås det fast at man forsto *forskningsformidling* også som toveiskommunikasjon mellom grupper med ulike behov og ulike forutsetninger. Det er imidlertid interessant å se at informantenes uttalelser om formidling, som artikkelforfatterne har valgt å løfte frem i artikkelen, ikke åpenbart peker i retning av at dialog eller involvering. Det gjør heller ikke listen over foreslåtte tiltak som man mente kunne bedre den allmennrettede *forskningsformidlingen* ved fakultetet (ibid, 2090).

Forskning på universiteter er ifølge Kalleberg (2000, xi, 229) et underutviklet område sett i lys av universitetenes betydning for vitenskapen og samfunnet. Det er gjort lite forskning på *formidling* som en grunnleggende oppgave innen fagdisipliner i academia, og knapt heller noen komparative studier av slikt formidlingsarbeid (ibid, 240). Kalleberg (ibid, 222 - 241) mener dette forskningsfeltet i tillegg til å være neglisjert også har et feil fokus, gjennom at forskningen gjerne fokuserer på instrumentelle spørsmål rundt PR og lobbyvirksomhet, mens spørsmål rundt kvantiteten av og kvaliteten på formidlingen m.m. blir sjeldent forsket på. Han påpeker videre at det er gjort lite systematisk forskning som dokumenterer og sammenlikner alle de ulike oppgavene som er tillagt universitetene, av innholdet og kvaliteten på det som gjøres, hvordan ulike oppgaver påvirker hverandre og av institusjonaliseringen av de ulike oppgavene (ibid, 219-234).

Kyvik (2005, 288- 311) har sett på forskeres roller som kommunikatører av forskning, og som offentlig intellektuelle som bidrar til offentlig meningsutveksling gjennom å publisere populærvitenskapelige artikler. Forskningen bygger på spørreundersøkelser (survey) gjennomført i 1992 og 2001, blant forskere ved norske universiteter. Han fant blant annet at en betydelig andel av forskerne ved norske universiteter på 1990-tallet publiserte populærvitenskapelige artikler og bidro til offentlig debatt. Videre fant han at forskere innen humanistiske og samfunnsvitenskapelige fag bidro til mer offentlig debatt, og publiserte flere populærvitenskapelige artikler, enn forskere innen naturvitenskapelige og medisinske fag. Han fant også at produktive forskere som publiserte hyppig i vitenskapelige tidsskrifter, også var mer aktive i å publisere for et leikpublikum enn de mindre produktive forskere var (ibid).

Kyvik (2012, 525 – 538) har også forsket på endringer i forskerrollen over tre tiår. Hans analyse antyder at å være i forskerrollen, og utføre de oppgaver som er knyttet til den, har blitt mer krevende. Forskerrollen har utviklet seg i tråd med økte forventninger og krav fra myndighetene, fra samfunnet rundt og fra institusjonen de jobber i. Videre har rollen blitt betydelig påvirket av internasjonaliserings- og globaliseringsprosesser i samfunnet og i forskningen. Ifølge Kyvik indikerer funn at forskere generelt har forbedret sine prestasjoner i alle sub-roller som er knyttet til forskerrollen. Samtidig peker han på hvordan forskere fortsatt strever med å finne en god balanse mellom alle oppgavene som er knyttet til forskeres roller (ibid, 536). Han finner i sin forskning at forfatterrollen er den mest synlige sub-rollen under forskeres formidlingsrolle, men i all hovedsak prioriteres artikler i nivå to-tidsskrifter foran populariserte artikler (ibid, 533 - 534). Han finner imidlertid at mange forskere er interessert i å publisere forskningsresultater til leikpublikum (ibid, 535). Annen forskning viser at kommunikasjon av forskning til/med allmennheten er ikke alltid verdsatt særlig høyt blant forskere eller i forskningsmiljøer, med begrunnelser som at man som forsker risikerer å bli sett som useriøs og suspekt i det akademiske fellesskapet (Rödder 2012, 162), at det ikke belønnes økonomisk, at man ikke har tid til det m.m. (Kyvik 2012; Bjørkøy 2004; Nylenna, Hansen, Storeng og Westin 2004).

Sveinung Bjørkøy (2004) har studert forskningsformidling som institusjonalisert virksomhet ved Universitetet i Oslo. Han studerte den strategiske planleggingen og den faglige ledelsen

av dette arbeidet ved fire institutter: ved Fysisk institutt, Institutt for statsvitenskap, Historisk institutt, og ved Institutt for medisinske basalfag. Han fant at faglige, fagkulturelle og tradisjonelle forskjeller bidrar til at det er vanskelig å finne frem til og enes om en generell formidlingspolitikk for UiO. Han fant videre at man ikke på noen nivåer i organisasjonen vet særlig nøyaktig hva som faktisk gjøres, og at dette bidrar til at planlegging og ledelse av forskningsformidling er vanskelig. Han peker også på at innen noen fag er primærforskningen så distansert fra samfunnslivet utenfor at han mener det er lite hensiktsmessig å formidle konkrete forskningsresultater til et større publikum utenfor fagmiljøet. Likevel finner han at forskningsformidlingen er godt institusjonalisert på universitetets grunnivå. Måten forskningsformidling er institusjonalisert på henger imidlertid i liten grad sammen med faglig ledelse, men dreier seg heller om et felles tankesett rundt formidlingen (ibid, 107). Videre institusjonaliseres den gjennom for eksempel pålegg om utadrettet formidling i prosjekter som er eksterntfinansierte.

Bjørkøy (2004, IV) skriver at noen typer formidling ikke kan institusjonaliseres gjennom strategisk planlegging eller ledelse, men må skje på initiativ fra forskerne selv eller media. Han viser til uformelle institusjonaliseringsprosesser ved UiO, som for eksempel kollegapress, samt egeninteresse i å formidle. I sin forskning på Institutt for medisinske basalfag (som er særlig relevant for min oppgave ettersom en av denne oppgavens informanter jobber der), fant Bjørkøy at formidling var noe som skjedde "nærmest" automatisk som følge av forskningen ved instituttet. Han mente denne forståelsen hang sammen med at instituttet så *vitenskapelig publisering* i internasjonale tidsskrifter som den viktigste kanalen for publisering, og at instituttet mente den viktigste forskningsformidlingen hvor allmennheten er målgruppe var den som foregikk mellom leger og deres pasienter (ibid, 108).

Cecilie Karlsen (1992) har skrevet en hovedoppgave i sosiologi med tittelen *Forskningsformidling - et spørsmål om prioritering?* En av problemstillingene hun belyser er om holdninger i forskerfelleskapet kan virke hemmende på forskningsformidlingen. Hun ser på hvilke forskerinterne forhold som virker inn på forskernes holdninger til formidling når forskere dras frem i media, og hvordan dette varierer ut i fra fagområde (ibid, 5-7). Hun har gjennomført 19 kvalitative intervjuer med forskere på amanuensisnivå ved Universitetet i Oslo. 10 var naturvitere og 9 var samfunnsvitere. Karlsen mener å finne en sammenheng mellom holdninger i forskningsfelleskap og hvordan forskningsformidling til offentligheten

prioriteres. Hun hevder at naturvitere prioriterer tradisjonelle formidlingskanaler som de vitenskapelige tidsskriftene, mens samfunnsvitere ofte vender seg til offentligheten med sin formidling (ibid, 109). Hun mener også å finne at naturviterne i utvalget er mer reservert enn samfunnsvitere overfor det å forenkle fagterminologi, og at de i liten grad føler seg forpliktet til å formidle forskning til offentligheten. Hun forklarer dette ut i fra de ulike vitenskapsgrenenes ulike hensikter med forskningen (ibid, 112). Dette er imidlertid forskning fra flere år tilbake. Det samme er Ottosens forskning fra 1988. Han har funnet at holdninger hos forskere og journalister ikke er den viktigste hindringen for mer og bedre forskningsformidling, derimot ligger hindringen i at forskningsformidling ikke prioriteres i forskningsmiljøene (Ottosen 1988).

Moland (2001, 3) har i sin hovedoppgave sett på norske forskningsinstitusjoners bruk av internett til å formidle resultater fra forskningen og innsikt i vitenskapelige prosesser. Han finner bl.a. at institusjonenes forskningsformidling via internett i periodene 1998 og 2000 som regel fremsto som tilfeldig og uten institusjonell forankring (ibid, 128). Videre fant han at Internett i undersøkelsesperioden ikke virket som en kanal for direktekommunikasjon mellom forskere og publikum (ibid, 129). De nettsidene som synliggjorde forskningsresultater, bar preg av opplysning snarere enn meningsutveksling (ibid).

Det er også gjort en anseelig mengde forskning på effekter av PUS-inspirert forskningsformidling siden 80-tallet (Hansen 2009, 116), og flere studier har vist at allmennhetens kunnskaper om forskning har endret seg lite over tid, til tross for formidlende aktiviteter (Davies 2009, 74; Kyvik 2005, 289). Videre har flere studier vist at lekfolk har kunnskaper som forskning kan dra nytte av (Davies 2009, 75).

1.11 Teoretisk rammeverk

Rammeverket for denne oppgaven er medievitenskapelig. Oppgaven lener seg mot teoretiske perspektiver knyttet til kommunikasjon av forskning, som er egnet til å sette oppgavens problemstilling inn i en større kontekst og belyse den ut fra bredere perspektiver. Jeg har valgt å hente de teoretiske perspektivene fra vitenskapsteorien, heller enn å bruke teorier fra kommunikasjons- og PR-faget som tidligere forskning på forskningsformidling er kritisert for å gjøre (Kalleberg 2000, 240-241).

Jeg oppsummerer i dette underkapitlet først hvordan syn på forskningskommunikasjon og praksis har utviklet seg fra starten av 1700 -tallet og frem til i dag, før jeg gjør et dykk inn i de teoretiske perspektivene jeg vil bruke i denne oppgaven. Jeg viser til slutt kort til kritikk omtalt i akademisk litteratur av "nye måter" å tenke allmennorientert forskningskommunikasjon på.

Et tilbakeblikk på syn og praksis

Å kommunisere forskning til den leke delen av befolkningen har en lang tradisjon både i Norge og internasjonalt (Bucchi 2004, 107), og det har vært et marked for *forskningsformidling* siden starten av det attende århundre, først som underholdning for overklassen, deretter som adspredelse for bredere grupper av befolkningen (Gregory og Miller 1998, 20). Etter hvert, blant annet som følge av industrialiserings- og politiseringsprosesser i samfunnet, trådte nye grupper frem som var interessert i forskning for å lære, og for å bruke den i profesjonell sammenheng. Deriblant landeiere, entreprenører og industriarbeidere. Samtidig skjøt utviklingen innenfor mediene fart (ibid, 21-24). Formålet med forskningskommunikasjonen endret seg til å handle om mer enn bare underholdning for den leke delen av befolkningen, og forskere og myndigheter m.fl. så at det kunne ligge flere fordeler i det å *formidle* forskning. I tillegg til at lekfolk ville *lære å sette pris på* forskningen, kunne de nettopp tenkes å *lære noe* av den (ibid, 26-37).

Det har vært en lang tradisjon blant forskere og i academia for å se allmennheten som analfabeter når det gjelder forståelse for og kunnskaper om forskning og forskningens metoder. Siden vitenskapen ble institusjonalisert på 1700-tallet, og videre gjennom 1800-tallet og inn i det tjuende århundre, har aktører i academia vært opptatt av å skille mellom forskere og publikum (Hornmoen, Meyer og Sylwan 2006, 31; Gregory og Miller 1998, 20). En "ikke-innblandings filosofi" rådet lenge (Hornmoen, Meyer og Sylwan 2006, 32). Lekfolk ble fortalt at forskningen var et gode for dem og samfunnet, men at forskningen var et arbeid for spesialiserte fagfolk. Folk flest trengte ikke engasjere seg i den, ut over å støtte den og være positive til arbeidet forskerne gjorde (ibid, 32).

Denne måten å tenke på ble ytterligere befestet tidlig på 1900-tallet, etter hvert som forskningen ble stadig mer spesialisert (Bucchi 2004, 108). I tiden etter den 2. verdenskrig økte omfanget av forskningsformidlingen betydelig, og utviklingen i mediebransjen bidro.

Holdningen i befolkningen til forskning var generelt positiv (Gregory og Miller 1998, 37 – 38). I akademia bekymret man seg imidlertid over befolkningens begrensede kunnskap om forskning. Holdningen blant vitenskapsfolk var fortsatt at forskning var for komplisert for folk flest å forstå, men at de ville lære å sette pris på den og støtte den dersom de fikk mer informasjon om den. Å vinne offentlig anerkjennelse for forskningen ble sett som viktig (Hornmoen, Meyer og Sylwan 2006, 32). Denne tankegangen har fått bred oppslutning og nærmest utviklet seg til en ideologi, som i en årrekke har ligget til grunn for formidling av forskning til allmennheten (Bucchi 2004, 108; Irwin 2008; Holliman m.fl. 2009; Gregory og Miller 1998). Å bygge prestisje og legitimitet for forskningen, dens institusjoner og aktører har stått sentralt, sammen med ønsket om selge vitenskapen til mulige sponsorer. Mediene har blitt betraktet som og brukt som et viktig redskap for å oppnå dette (Bucchi 2004, 108). Ifølge Bucchi (2004, 108) har forskningskommunikasjon utviklet seg i relasjon til to viktige prosesser: A, institusjonaliseringen av forskning som en profesjon kjennetegnet av høy grad av spesialisering og med høy sosial status, og B, veksten og spredningen av massemedier. Det har vært et omforent syn at budskap fra forsker til allmennhet må medieres på grunn av forskningens kompleksitet og forskernes konsise og lite tilgjengelige fagspråk. Nye grupper fagfolk og organisasjoner trådte etterhvert frem i dette arbeidet, i form at journalister, forskningsformidlere, kommunikasjonsrådgivere, museer, vitensentre m.m. (Ibid). Bucchi (ibid) mener et tradisjonelt syn på kommunikasjon har ligget til grunn for ideologier disse yrkesgruppene bygger arbeidet sitt på, da den legitimerer rollen som de som medierer forskningen har inntatt overfor publikum og forskerne.

"Public understanding of science"-retningen (PUS) innen forskningskommunikasjon kjennetegnes av populariseringsideologien beskrevet over (Hornmoen, Meyer og Sylwan 2006, 33), hvor en "underskuddstenkning" rundt allmennhetens kunnskaper om forskning har stått sentralt. Denne tankegangen var særlig aktuell i Storbritannia tidlig på 1990- tallet under kugalskapskrisen, hvor man fant at prioner i kjøtt fra storfe kunne gjøre folk syke (Irwin 2009, 8). Målet for kommunikasjonen under denne krisen var, fra myndighetenes side, å betrygge befolkningen om at forskerne og myndighetene visste hva de snakket om, og at befolkningen ikke trengte bekymre seg (Irwin 2008, 4). Publikum og deres antatte lave kunnskapsnivå og kognitive evner ble ansett som et problem i *formidlings*arbeidet, mens forskerne ble sett som kompetente kunnskapsbyggere og -forvaltere (Irwin 2009, 3-11).

Svaret var å formidle og spre kunnskap på en bedre måte. Man lente seg mot kommunikasjonsmodeller som i hovedsak handlet om å optimalisere det enveisrettede budskapet fra forsker via en kanal og til mottakeren, uten at for mye støy skulle hindre mottakerne i å ta imot og forstå budskapet (Bucchi 2004, 107-113). Tradisjonelle kommunikasjonsmodeller som representerer et slikt "ovenfra og nedad" syn på forskningskommunikasjon er den lineære, mekaniske "sender-kanal-mottaker"- modellen, som mange ser som den "dominante" modellen for popularisering av forskning (Gregory og Miller 1998, 86-87), og "diffusjonsmodellen" (Bucchi 2004, 108; Hornmoen, Meyer og Sylwan 2006, 33). Diffusjonsmodellen formidler et syn om at vitenskapelige fakta kan transporteres fra en ekspertkontekst til en populær kontekst, med forskerne og publikum i hver sin ende av formidlingsbanen, og med media og journalister som et medierende mellomledd. Formålet med kommunikasjonen her er å "overtale" (Gregory og Miller 1998, 87). Dersom det oppstår problemer (støy) i overføringen, er det gjerne forklart ut i fra medias funksjon som en "skitten linse" i formidlingen; media forenkler, lager sensasjoner, m.m.

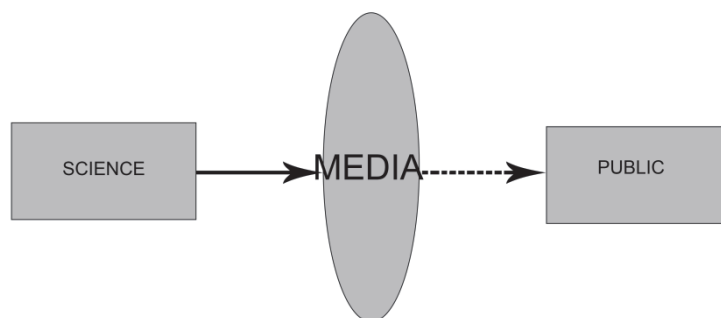

FIG 1. Det tradisjonelle synet på "Public communication of science" (Bucchi 2004, 108, FIG 7.1.).

Myndighetenes lineære ovenfra og nedad-rettede kommunikasjonsarbeid under kugalskapskrisen i Storbritannia ble betydelig kritisert (Irwin 2008, 4- 5). Folk ønsket dialog med forskningsmiljøene, og de engasjerte seg, bidro aktivt og hadde relevante kunnskaper (Irwin 2009, 3-11). I etterkant av disse erfaringene har nye tankesett blitt fremsatt om hva formålet med allmennorientert forskningskommunikasjon kan være (Davies 2009, 74-75; Irwin 2009, 7). I akademia, blant politikere og i samfunnet ellers har man sett behov for i større grad å snakke med, og ikke bare snakke til, allmennheten om forskning, samt å involvere dem i forskningen. Synet er at det ikke bare er lekfolk og samfunnet rundt akademia som kan ha utbytte av at forskning kommuniseres. Det hevdes at forskere og forskningen også har mye å

lære av lekfolk, og at forskningen kan styrkes av at lekfolk involveres (Bucchi 2008, 67 – 73; Hornmoen, Meyer og Sylwan 2006, 34; Irwin 2008, 1- 15). Denne nye måten å tenke på har satt tillit i sentrum for interaksjonen mellom akademia og publikum, og åpenhet rundt risiko, anerkjennelse av forskningens usikkerhet, dialog, meningsbrytning og gjensidig engasjement vektlegges (Irwin 2009, 7-10). Det pekes på at lekfolk kan bidra med kunnskaper som bygger på praktiske erfaringer i hverdagslivet og fra spesielle situasjoner og hendelser, kunnskaper om lokale forhold, kunnskaper som urbefolkning har ervervet seg kollektivt gjennom år, m.m. (Peters 2008, 135). Det hevdes at lekfolk gjerne også har en annen tilnærming til kunnskap og måter å forstå problemer på enn vitenskapsfolk har; At lekfolk er mer engasjert i de store linjene og i etiske spørsmål, som f.eks. om ekspertisens tilnærming til problemer er sosialt akseptabel (Hornmoen, Meyer og Sylwan 2006, 37-38; Gregory og Miller 1998). I følge Peters (2008, 135) og Bucchi (2008, 60) har flere vitenskapsteoretikere utfordret oppfatninger om at vitenskapelig kunnskap i seg selv er overlegen lekfolks «lokale kunnskaper» som er basert på erfaringer. Bucchi (2008, 68) peker også på at ekspertkunnskap og lekkunnskap ikke produseres uavhengig av hverandre i adskilte kontekster, men gjerne er resultater av interaksjon mellom spesialister og lekfolk.

Det er en rekke eksempler på lekfolk som har utført amatørforskning og publisert artikler som har vist seg å bli viktige kilder til informasjon for forskere, og noen har også blitt invitert inn i akademisk forskning (Gregory og Miller 1998, 228- 230). Grupper av lekfolk har samlet epidemiologiske data som har fått eksperter til å tenke om igjen rundt årsaker til ulike sykdommer (Bucchi 2008, 68). HIV og AIDS-epidemien er også eksempel på hvordan lekfolk kan mobilisere betydelig innsats omkring bestemte problemer, og gjennom det få innflytelse på forskningen. Det har vist seg at folk i større grad har evne til å tilegne seg relevant vitenskapelig kunnskap enn hva vitenskapssamfunnet gjerne liker å tro (Hornmoen, Meyer og Sylwan 2006, 36). Ulike former for konsensus-konferanser er eksempler på initiativer akademiske forskermiljøer har tatt i senere år, for opprette dialog med og å involvere allmennheten i forskningen (Ibid, 235; Irwin 2008, 3). Slike konferanser har blitt vel integrert i beslutningsprosesser blant annet i Danmark og Nederland, og har påvirket lovgivning (Gregory og Miller 1998, 235-237; Weingart, Rödder og Franzen 2012, 364).

Ifølge Stilgoe og Wilsdon (2009, 18 – 31) kan utviklingen innen forskningskommunikasjon fortelles i tre faser, navngitt ut fra typiske tendenser som kjennetegner dem. Fase én kaller

de "Public understanding of science (PUS) ", fase to kaller de "From deficit to dialogue" og fase tre kaller de "Upstream engagement". Kort oppsummert viser fase én til populariseringsstankegangen som beskrevet over. I fase to vektlegges dialog, og i fase tre snakker man om engasjement nedenfra og opp, fra interessenter i samfunnet til forskere. Målet for sistnevnte er at interesserte i allmennheten gir innspill til og stiller spørsmål til forskningen, og da særlig i forhold til innovasjon og teknologisk utvikling (Stilgoe og Wilsdon 2009, 21). Videre er det et mål at interessenter i samfunnet, og forskerne i rollen som medlemmer av samfunnet, reflekterer over og debatterer politiske, sosiale og etiske dimensjoner ved forskningsarbeidet under planleggingen av forskningen (ibid, 22; Irwin 2009, 10). Diskusjoner og innspill må komme så tidlig at de kan spille en rolle i forhold til utformingen av forskningsprosjekter og forskningspolitikk, dvs. før beslutninger er tatt og forskningsområder er meislet ut (Stilgoe og Wilsdon 2009, 21).

Det er utviklet flere nye modeller for forskningskommunikasjon som beskriver mer komplekse prosesser enn hva de tradisjonelle kommunikasjonsmodellene gjør (Bucchi 2004, 110 – 123; Leach, Yates og Scanlon 2009, 140 -145). Felles for flere av modellene er at de avspeiler at media, vitenskapsfolk, eksperter, politikere og interessenter i allmennheten interagerer på komplekse måter som er alt annet enn enveisrettede (Hansen 2009, 117). Teorier om hvordan allmennheten kan forstås og hvilke roller de kan ha er også betydelig videreutviklet (Gregory og Miller 1998, 244; Hornmoen, Meyer og Sylwan 2006, 34). Innen vitenskapsteoretisk tenkning er det i dag stadig mer vanlig å se allmennorientert forskningskommunikasjon som en integrert del av forskningen, og at meningsbrytning og involvering er et gode for alle parter (Irwin 2008). Modeller som kontinuitetsmodellen og avviksmoellen (Bucci 2004, 114-123) gir lekfolk en mer aktiv og sofistikert rolle enn hva tidligere modeller har tilkjent dem, som medlem av en offentlighet med en oppgave overfor forskningen (Hornmoen, Meyer og Sylwan 2006, 36). Funtowicz og Ravetz (1993, referert i Weingart, Rödder og Franzen 2012, 364) har også argumentert for at kommunikasjon med allmennheten kan ha verdi som en utvidet "fagfelle vurdering". Med et økt fokus på et mer tilgjengelig språk i fagpublikasjoner, Open Access som åpner for publisering til allmennheten og til fagfeller samtidig, og lekfolks krav om deltakelse m.m. (Gross 2012, 353), er heller ikke enkle modeller som skisserer en "idealflyt" hvor kommunikasjonen fra forsker går via flere

ledd til allmennheten i enden av linjen like interessante som før, mener Bucchi (2008, 69), selv om han mener det fortsatt er en slik rekkefølge som dominerer (ibid).

Alan Irwin skriver om tenkning på tre nivåer (orders) rundt allmennorientert forskningskommunikasjon i dag. Det første nivået knytter han til en tradisjonell populariseringstankegang, det andre nivået til dialog og involvering og det tredje til en refleksiv holdning til forskningskommunikasjon og hvilken rolle slik kommunikasjon kan ha i samfunnet (Irwin 2008, 1- 16). Bucchi (2008, 69) viser til et teoretisk rammeverk han har tilpasset fra Trench (2006). Det består av tre kommunikasjonsmodeller som i sine beskrivelser har mange likhetstrekk med Irwins teoretiske perspektiver, blant annet deres orientering mot henholdsvis enveisrettet kommunikasjon, dialog og deltakelse. Ifølge Bucchi (2008, 69) vil de fleste kommunikasjons situasjoner bære preg av en kombinasjon av disse kommunikasjonsmodellene, selv om en "underskuddstankegang" gjerne er "standard". "Liknende" teoretiske perspektiver ser vi også innen andre kommunikasjonsfaglige disipliner, deriblant innen PR-faget, hvor man har beveget seg fra teorier kjennetegnet av enveis, asymmetrisk kommunikasjon til ideelle modeller om toveis symmetrisk kommunikasjon og videre til teorier om kontingens (contingency theory), hvor balansen mellom "advocacy" og dialog varierer ut i fra situasjon og kontekst (Heath 2010, 17-34).

Irwins nivåmodell beskriver jeg nærmere i teksten under, hvor jeg redegjør for denne oppgavens teoretiske perspektiver. Her redegjør jeg også for kritikk rettet mot perspektiver Irwin knytter til nivå to og tre.

Oppgavens teoretiske perspektiver

Irwin (2008, 208) viser at ideologier eller måter å tenke på innen forskningskommunikasjon kan kategoriseres ut ifra hovedtrekkene i synene de representerer. Jeg har skissert to syn over, beskrevet som henholdsvis et tradisjonelt, lineært og "underskuddinformert" syn, også kalt underskuddmodellen (Gregory og Miller 1998, 89), og et mer dialog- og deltakelsesorientert syn. I tillegg viser Irwin til et kontekstuellet syn (the contextual model) (Irwin 2008, 199- 212).

Irwin (2008, 199-212) kategoriserer det tradisjonelle, lineære, "underskuddinspirerte" synet beskrevet over som en "førstenivås tenkning" (first-order thinking) rundt allmennorientert forskningskommunikasjon, og argumenterer for å dyrke frem et mer sofistisert forhold

mellom forskningen og dens interessenter enn hva "underskuddmodellen" legger opp til. Som kontrast ser han en "andre nivå tenkning" (second-order) som en dialogisk, toveis, "nedenfra og opp"-tilnærming, med lekfolk på den ene siden og forskere på den andre, i et forhold som er mer preget av symmetri (ibid). Her vektlegges et mer åpent toveis forhold mellom forskningen og offentligheten (the public), hvor det å lytte er like viktig som å formidle. Videre legges det vekt på at forskere kan ha mye å lære av lekfolk (ibid). Transparens og ansvarliggjøring er verdsatt på dette nivået, hvor det å bygge tillit, få informert samtykke fra samfunnet og skape konsensus rundt forskningen, står sentralt. Innen en slik andre nivå tenkning får ikke vitenskapelig kunnskap og ekspertise automatisk forrang foran andre måter å vite eller bygge kunnskap på, eller foran kunnskap som befolkningen besitter (ibid).

Det er verdt å merke seg at Irwin (2008, 203) i sin beskrivelse av nivåene, understreker at det å "flytte seg fra" første til andre nivå handler om noe mer enn å endre kommunikasjonsstil. Det handler vel så mye om å endre *syn* på hvilken rolle allmennheten kan ha i forskningen, og hvilken rolle kommunikasjon av forskning har i forskningsprosessen. Det er også begrunnelsen han gir for å snakke om nivåer, heller enn å bruke de mer tradisjonelle og mye brukte beskrivelsene "deficit" og "dialog".

En "tredje nivå tenkning" (third-order thinking) kan i følge Irwin (2008, 199-212) ses som en mer "kontekstuell" modell, hvor aktive borgere har en mer symmetrisk rolle overfor forskere i å forme agendaen for endring i samfunnet. De har ansvar for å engasjere seg i prosessene rundt dette, og derved også i forskning. Her anerkjennes heterogenitet blant interessenter og blant former for ekspertise i samfunnet. Videre representerer en tredje nivå tenkning en mer kritisk refleksjon rundt relasjoner mellom teknisk endring, institusjonelle prioriteringer og bredere syn på sosial velferd og rett. Irwin (ibid) peker på at det å avgjøre hvilken form for kommunikasjon som er passende i den enkelte situasjon handler om å gjøre en kontekstuell vurdering, samt å vurdere de ulike tilnærmingenes styrker.

Vi ser videre at både andre og tredje nivå tenkning karakteriseres av en "public engagement"- tankegang, hvor dialog med og involvering av allmennheten i forskningen står sentralt (Holliman og Jensen 2009, 47 – 48). Men hvor konsensus er viktig i nivå to, ses konflikt som en ressurs på nivå tre (Irwin 2008, 208). Det er viktig å merke seg at Irwin ser utviklingen i syn på allmenorientert forskningskommunikasjon som et konseptuelt og

institusjonelt skifte, ikke et skifte som presenterer distinkte historiske stadier eller uunngåelige sekvenser. Han påpeker at det på ingen måte har skjedd et paradigme-skifte innen tenkning rundt allmennorientert forskningskommunikasjon, og at underskuddmodellen og synet den representerer i de fleste tilfeller i dag lever side om side med diskurser om dialog og involvering (ibid, 199). Det er imidlertid verdt å merke seg at Irwin (ibid, 207) peker på et delvis skifte til *nivå to*, ikke til nivå tre: "... *the shift to second-order thinking has been partial, fixed-term and patchy.*"

Kritikk

"Nye måter" å tenke allmennorientert forskningskommunikasjon på er ikke ukontroversielle. I teksten under oppsummerer jeg noe av kritikken og skepsisen som er fremlagt.

Ifølge Irwin (2009, 13) uttrykker stemmer i akademia bekymring for at dersom allmennheten involveres i forskning, kan skepsis og motstand i befolkningen eskalere, og bli et hinder for forskning og innovasjon (f.eks. knyttet til genteknologi). Kritiske stemmer hevder også at det å involvere multiple aktører i forskningen kan bidra til at kriteriene for vurderingen av vitenskap utvannes, og at kvaliteten og påliteligheten av vitenskapelig kunnskap vil reduseres (Weingart, Rödder og Franzen 2012, 364).

Å kategorisere kommuniserende aktiviteter kan også være et problem. Initiativer noen opplever som involverende, kan andre oppleve som en "nedlatende" henvendelse fra forskere, særlig dersom dialogen ikke bidrar til resultater deltakeren så for seg (Irwin 2008, 1, 9). Andre igjen hevder at dialoginspirerte aktiviteter kan være skalkeskjul for en nivå én-inspirert formidlingstankegang (Davies 2009,76). Det hevdes at forsøk på kommunikasjon med og involvering av allmennheten hovedsakelig er overflatiske retoriske grep som tas for å stilne kritikere, og at innspill fra allmennheten i liten grad tas hensyn til i forskningen og i utforming forskningspolitikk (Irwin 2009, 10 – 11). Franzen, Weingart og Rödder (2012, 7) peker på at selv om retorikken i politiske programmer, som tar opp forholdet mellom vitenskapen og samfunnet, har utviklet seg fra en "Public understanding of science"-retorikk til å handle om allment engasjement og deltakelse, har de underliggende politiske målene knapt endret seg.

2. Metode og metodologi

Denne oppgaven bygger på kvalitativ metode. I kapitlet under redegjør jeg for oppgavens epistemologiske ståsted. Deretter beskriver jeg den metodiske tilnærmingen jeg har valgt for å belyse oppgavens problemstilling, oppgavens forskningsdesign, hvordan data er samlet inn, og hvilke teknikker jeg har brukt i analysearbeidet. Etske problemstillinger redegjør jeg for i slutten av kapitlet, og utdyper disse videre i oppgavens etiske protokoll (se vedlegg 13). Problemstillinger knyttet til gyldighet (validitet), pålitelighet (reliabilitet) og overførbarhet drøfter jeg i kapittel 7.1 *Avsluttende refleksjoner*.

2.1 Epistemologisk tilnærming

I oppgaven legger jeg en postmoderne tenkning til grunn for hvordan kunnskap om verden fremskaffes. Innen postmodernismen ses virkeligheten som en sosial konstruksjon, hvor fortolkning og forhandling rundt hvilke meninger vi tillegger vår sosiale verden står sentralt (Kvale og Brinkmann 2009, 52-53). I så måte er data og empiri om virkeligheten ikke selve virkeligheten, men mer eller mindre gode representasjoner av den (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010, 36). Kunnskap produseres og valideres gjennom konversasjon og samhandling mellom mennesker, det vil si mellom meg som forsker og mine informanter (Kvale og Brinkmann 2009, 18). Kunnskapen vi produserer er knyttet til og avhengig av konteksten den er produsert i, den er utviklet gjennom språk og dialog, og den er fortellende og pragmatisk (ibid, 53-56). Det er ikke mulig å registrere «alt» ved den sosialt konstruerte virkeligheten. Hvilke data om hvilke fenomenene vi fremskaffer i en gitt situasjon, er avhengig av hva vi gir oppmerksomhet og av hvilken forforståelse av virkeligheten informantene og jeg har og tar med oss inn i forskningsintervjuet, og jeg deretter inn i analysearbeidet (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010, 38-40).

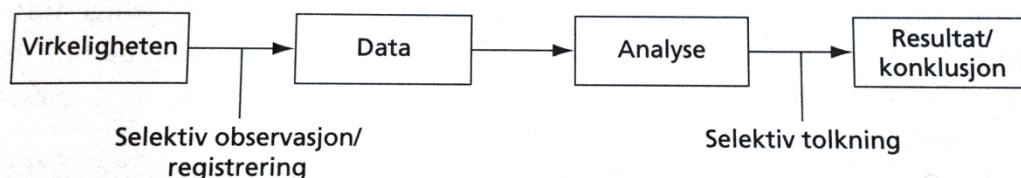
Kvalitativ forskning har bånd til og trekker veksler på filosofiske posisjoner innen fenomenologien, hermeneutikken og pragmatismen (Kvale og Brinkmann 2009, 52). I kvalitativ forskning viser fenomenologien til en interesse for å studere sosiale fenomen fra aktørenes eget ståsted og perspektiver, hvor verden beskrives slik de erfarer den (ibid, 26). Fenomenologien vektlegger bevissthet, livsverden, og åpenhet til

subjektene/informantenes erfaringer. Presise og fylldige beskrivelser, klargjøring av forforståelse og søken etter mening i mine informanters beskrivelser er viktig (ibid, 52). Jeg ønsker altså å fortolke og forstå mine informanters syn på allmennorientert forskningskommunikasjon ut i fra informantenes egne perspektiver og hvilken mening de tillegger dem, slik de erfarer dem i konteksten de er i. Konteksten i denne sammenhengen er akademia og nærmere bestemt Det medisinske fakultet med underenheter. Videre utgjør UiO som institusjon, det akademiske fellesskap, føringer nasjonalt og internasjonalt m.m. en større kontekst rundt. Det grunnleggende synet er da at hva informantene opplever som viktig er det som er viktig i deres virkelighet (ibid, 26). Videre drar jeg veksler på hermeneutikken gjennom å analysere intervjuer som tekster, og se dem i lys av konteksten som institusjonelle føringer, historie og tradisjon m.m. skaper (ibid, 50-51).

2.2 Seleksjon i forskningsprosessen

Som forsker vil mine kunnskaper om tema og evne til sensitivitet i møte med informanter og deres budskap nødvendigvis påvirke resultatet, ettersom kunnskap produseres interpersonlig mellom meg som intervjuer og mine intervjuobjekter. Som Johannessen Tufte og Christoffersen påpeker (2010, 55) møter ingen av oss verden forutsetningsløst, og vår personlige og faglige bakgrunn vil være en del av prosessen med å etablere kunnskap. Som forsker vil min forforståelse kunne påvirke hva jeg ser og hører, hva jeg legger vekt på og hvordan jeg tolker det. Det at jeg har lest meg opp på relevant forskning og teorier om temaet, vil naturlig nok påvirke mine forståelsesbriller av det jeg undersøker, og påvirke hva jeg registrerer i datainnsamlingen. Dataene blir i så måte «teoriimpregnert» (ibid, 38).

Figuren under kan illustrere hvordan seleksjon også gjør seg gjeldende i mitt forskningsarbeid.

Figur 2. Seleksjon i forskningsprosessen (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010, 39. Figur 2.1).

Innen en hermeneutisk tradisjon er det derfor grunnleggende viktig at forskeren redegjør for egne ståsteder, synspunkter og faglige perspektiver som kan tenkes å påvirke innhenting og fortolkningen av empiri (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010, 40, 55). Det gjør jeg under.

2.3 Min bakgrunn og forforståelse

Jeg jobber i dag som kommunikasjonsrådgiver ved Det juridiske fakultet ved UiO. Jeg er utdannet journalist og snart ferdig utdannet medieviter. Jeg har i flere år jobbet med kommunikasjonsarbeid i ulike bedrifter, og tidligere også som journalist. Interessen for kommunikasjon av forskning kom etter at jeg startet i stillingen jeg har i dag. Jeg jobber blant annet med å intervju forskere og skrive artikler om forskning til Forskning.no, og universitetets nettsider m.m.

Det å ta initiativer til å involvere allmennheten i forskningsprosjekter, eller hente inn innspill fra allmennheten til forskningen m.m., har i liten grad vært tema for drøftelse i kommunikasjonsseksjonen ved fakultetet så lenge jeg har arbeidet her (dvs. siden januar 2009). Jeg er imidlertid inspirert av teorier i kommunikasjonsfaget hvor dialog ses som tjenlig både for organisasjoner og deres interessenter (Heath 2010, 17- 34), og av vitenskapsteori knyttet til forskningskommunikasjon som normativt peker i retning av økt dialog og involvering av lekfolk (se oppgavens teorigrunnlag). Jeg har tro på at både forskning, forskere, allmennheten og samfunnet rundt kan tjene på en mer dialogbasert kommunikasjon mellom forskere og lekfolk. Dette betyr ikke at jeg mener at formidling én vei ikke har verdi. Formidling kan også brukes som utgangspunkt for en etterfølgende dialog mellom forsker og samfunnet rundt. I så måte har spørsmålet i oppgavens tittel en noe normativ klang over seg.

2.4 Forskningsdesign

Forholdet mellom teori og empiri i denne oppgaven er deduktivt; jeg beveger meg fra teorier knyttet til kommunikasjon av forskning (se teoridel) til empiri om temaet (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010, 50 - 51). Jeg har analysert følgende styrende dokumenter (strategiplaner) for å se etter hvilke føringer planene gir rundt det å kommunisere forskning, og hvilke syn på dette planene kan sies å avspeile i lys av oppgavens teorigrunnlag:

- Strategi 2020 for Universitetet i Oslo
- Det medisinske fakultets strategiske plan 2010- 2020.

For å belyse problemstillingen er det interessant å se og drøfte sentrale aktørers syn på allmennorientert kommunikasjon av forskning i lys av de føringer og anbefalinger som styrende dokumenter gir. Ettersom styrende dokumenter kan sies å representere ledelsens syn på og strategiske føringer for hvordan fenomener skal ses, møtes og håndteres, vil en analyse og drøfting av disse gi et interessant bilde av ledelsens tenkning rundt kommunikasjon av forskning til/med allmennheten. Årsaken til at jeg har plukket ut UiOs *Strategi 2020*, er at denne er det overordnede styrende dokumentet for Universitetet i Oslo (UiO) i perioden frem til 2020. I planen er samfunnskontakt og kommunikasjon av forskning ett av flere tema. Det medisinske fakultet har en lokal strategiplan som er avledet av UiOs strategi 2020. Det er denne som er styrende for kommunikasjonsarbeidet ved fakultetet i perioden. Fakultetet hadde da jeg skrev denne rapporten (våren 2014) ingen egen overordnet strategiplan for kommunikasjon ut over denne. Jeg har i analysearbeidet sett etter hva disse styrende dokumentene sier om allmennorientert forskningskommunikasjon, hvilke(t) syn på temaet dokumentene kan sies å avspeile, og hvilke føringer/anbefalinger ledelsen formidler til sine ansatte via disse.

Videre har jeg gjennomført kvalitative semi-strukturerte intervjuer (enkeltintervjuer) med:

- En kommunikasjonsrådgiver ved fakultetet som jobber strategisk og praktisk med kommunikasjon av forskning
- Tre forskere ved fakultetet som er aktive i arbeidet med å kommunisere til/med allmennheten om forskning.

Jeg har valgt ikke å intervju forskningsdekan, instituttledere eller annen ledelse da strategiplaner formelt forteller hva ledelsen ønsker å prioritere.

I tillegg til å se etter meningsinnhold i dokumenter og i informantenes svar som kan belyse problemstillingen, har jeg også sett på hvilke begreper informantene bruker, og hvilke begreper ledelsen bruker i strategiplanene, når de snakker om allmennorientert forskningskommunikasjon. Jeg har da vært på jakt etter begreper som indikerer tenkning på ett eller flere av Irwins (2008, 199-212) ulike nivåer. Ideologier og måter å se verden på er tett knyttet til og avspeiler seg i språk (Fairclough 2001, 2; Kvale og Brinkmann 2009). Brukes

for eksempel begreper som "formidling" og "kunnskapsoverføring" heller enn ord som "dialog" eller "involvering", kan dette antyde en måte å anskue verden på som eksempelvis manifesterer seg gjennom tenkning Irwin (2008, 199) beskriver som nivå én.

Det kvalitative intervjuet

Det kvalitative intervjuet er egnet til å gå i dybden og fremskaffe fylldige beskrivelser av informantenes synspunkter og tanker om allmennorientert kommunikasjon av forskning slik de formidler dem (Kvale og Brinkmann 2009, 27-32). I tillegg er det egnet til å få frem nyanser og kompleksitet. Ettersom syn og holdninger gjerne er komplekse, underbygger det valget av metode. I tillegg åpner metoden for å avdekke ting underveis i prosessen. Intervjuet kan også tilpasses situasjonen til hver enkelt informant for å skape gode rammer for kunnskapsproduksjonen (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010, 137). Det er liten tvil om at informantene mine har større frihet til å uttrykke tanker, refleksjoner, synspunkter og usikkerhet gjennom et semi-strukturert kvalitativt intervju enn hva et strukturert spørreskjema tillater. I så måte mener jeg metoden er et godt verktøy til å finne svar på denne oppgavens problemstilling.

Utarbeidelse av intervjuguide

Jeg har brukt semi-strukturerte intervjuguider under intervjuene, for å være sikker på å komme innom alle temaene jeg ønsket å samle inn informasjon om. Jeg brukte én guide for intervjuene med forskerne, og en egen for intervjuet med kommunikasjonsrådgiveren, på grunn av deres ulike roller. Jeg har lagt vekt på å stille åpne spørsmål for å gi informantene anledning til å snakke fritt om sine syn og tanker knyttet til spørsmålene, og la dem selv velge hvilke aspekter de ønsker å trekke frem, se vedlegg 1 og 2. Jeg har supplert med oppfølgingsspørsmål som jeg har formulert spontant under intervjuene, for å få avklart og utdypet synspunkter, refleksjoner og meningsinnhold.

Jeg brukte i forkant av intervjuene tid på å vurdere og å etterse at spørsmålene og begrepene jeg skulle bruke sto i forhold til hva jeg ønsket å få informasjon om, og at de ble forstått på samme måte av meg og informantene (begrepsvaliditet). Dette er grunnleggende for funnenes validitet (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010, 70). For eksempel er begrepet "allmennorientert" forskningskommunikasjon ikke uproblematisk å bruke, ettersom det brukes heller sjeldent, og dermed må forklares. Det kan igjen virke som en

brems på informantenes forståelse av spørsmål jeg stiller. Derfor har jeg heller brukt formuleringer av typen "forskningskommunikasjon *med* allmennheten" under intervjuene. Ordet "med" indikerer en dialog som går i begge retninger. Denne formuleringen kan dermed også påvirke hva informantene velger å fokusere på. Jeg mener imidlertid at det er mindre problematisk for oppgavens validitet (Jamfør drøfting av validitet i kapittel 7.1). Det er, som vi har sett, en lang tradisjon for enveis formidling ved universiteter, og syn som støtter en enveis formidlingstankegang og -tradisjon har stått støtt lenge. Når jeg spør om kommunikasjon "med", og informantene eventuelt svarer ved å fokusere på lineær enveisrettet kommunikasjon, er dette informativt og relevant for oppgavens problemstilling, og kan styrke eventuelle funn som kan tenkes å peke i retning av et syn som Irwins nivå én beskriver. Der informantene valgte å forstå mine spørsmål til å handle om dialogbaserte aktiviteter, så jeg det også som fint og relevant, og brukte oppfølgingsspørsmål for å få kartlagt syn på mer enveispregede formidlingstiltak.

Intervjuguidene er testet ut henholdsvis på en kommunikasjonsrådgiver og en tidligere stipendiat som begge arbeider ved Det juridiske fakultet ved UiO, og justert i etterkant ut fra hva jeg fant tjenlig i lys av oppgavens problemstilling. At jeg valgte ansatte ved dette fakultetet som testpersoner, var av pragmatiske årsaker.

Utvalgsstrategi og antall informanter

Under redegjør jeg for hvordan jeg har plukket ut informanter til de kvalitative intervjuene. Men først redegjør jeg for hvorfor jeg har valgt Det medisinske fakultet og Universitetet i Oslo som kontekst for studien. Kort oppsummert er begrunnelsen denne:

- UiOs rektor Ole Petter Ottersen har i sin blogg på UiOs nettsider datert 22.08.13 gitt uttrykk for at han ønsker at forskningskommunikasjonen ved UiO skal romme mer dialog i form av *vitenutveksling* mellom lek og lærd. I tillegg til å være rektor har Ottersen også tilhørighet som professor ved Det medisinske fakultet, UiO.
- Det medisinske fakultet ved UiO er tidligere kritisert for å uttrykke skepsis til en sterkere formalisering av forskningsformidlingen (Nylenna, Hansen, Storeng og Westin 2004, 2090; Gulbrandsen 2000).
- Medisinsk forskning er noe mange er interessert i, på grunn av relevansen det har for oss (Hansen 2009, 114 – 115).

- Det er tidligere forsket på forskningsformidling ved fakultetet (nærmere bestemt Institutt for medisinske basalfag), som er relevant for denne oppgaven (Bjørkøy 2004).

Jeg har foretatt en strategisk utvelgelse av informanter, for å sikre at jeg intervjuer personer som har erfaring med allmennorientert forskningskommunikasjon, som er engasjert i det og som har gjort seg tanker rundt det (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010, 106).

Samtidig har jeg vektlagt å plukke ut aktører som faktisk oppfattes som sentrale ved fakultetet i arbeidet med å kommunisere forskning til allmennheten. En strategisk utvelgelse gjøres i to steg (ibid). Først har jeg reflektert over og tatt stilling til hvilke grupper personer som bør delta for at jeg skal få samlet inn de data jeg ønsker. Deretter har jeg valgt ut personer fra gruppene som skal delta. Fra kommunikasjonsavdelingen ved Det medisinske fakultet valgte jeg ut en kommunikasjonsrådgiver som bl.a. jobber strategisk med forskningskommunikasjon.

Jeg valgte videre ut "gruppen" professorer, da de både i akademia og i samfunnet ellers forstås som sentrale aktører ved universitetet, med stor tyngde og anseelse i kraft av sin posisjon. Disse aktørenes meninger og synspunkter knyttet til temaet vil være av interesse for UiOs ledelse, politikere, kommunikasjonsbransjen m.fl., og ikke minst for interesserte i allmennheten. Jeg har fått tips fra en av kommunikasjonsrådgiverne ved fakultetet (ikke personen jeg intervjuet) om professorer der som er opptatt av allmennorientert forskningskommunikasjon. Jeg har også selv notert meg navn på professorer som jeg har hørt har snakket om forskning i media. Professorene har jeg plukket ut ved å sende epost til noen av navnene jeg noterte meg, som jeg selv syntes fremsto som interessante. De jeg valgte å intervju var i praksis de professorene som først takket ja til å stille til intervju.

I tillegg har jeg intervjuet en stipendiat. Stipendiater ser jeg som sentrale aktører i lys av deres rolle som forskere per i dag, og som representanter for den kommende generasjons forskere og forskningskommunikatorer. Informanten valgte jeg ut etter å ha spurt kommunikasjonsrådgiveren ved ett av instituttene om navn på stipendiater som har tanker om meninger om allmennorientert forskningskommunikasjon. Jeg intervjuet den første stipendiaten jeg kontaktet, ettersom hun svarte ja til å delta.

Avtalene om intervju fulgte jeg opp med påfølgende epost til hver enkelt, med bekreftelse og nødvendig informasjon om hva avtalen innebærer, prosjektets formål, m.m.

Jeg har valgt et antall informanter som vil gi et omfang av informasjon som er mulig for meg å håndtere innenfor rammene av en masteroppgave. Etersom jeg også har valgt å gå i dybden for å kartlegge enkeltaktørers syn, har jeg valgt å holde antall informanter lavt, og heller gi hver enkelt «stemme» mer plass i forskningen. Konkret har jeg da intervjuet fire informanter; Én kommunikasjonsrådgiver, to professorer og én stipendiat.

2.5 Beskrivelse av datainnsamlingen/intervjusituasjonen

Selv om jeg styrte intervjuene og definerte tema og oppmerksomhetsområder, innså jeg at intervjuene med forskerne bar preg av å være eliteintervjuer, i hovedsak på grunn av deres stillinger og høye kompetanse i metode (Kvale og Brinkmann 2009, 147). Jeg kjente på ydmykhet i forkant av og under disse intervjuene, men lot det ikke affisere meg for mye. Jeg har lang erfaring i å intervjuer forskere, og er ingen novise i intervjusituasjonen, selv om dette er en annen type intervju enn det journalistiske.

Informantene fikk selv velge hvor de ville la seg intervjuer. Professorene valgte sine egne kontorer, stipendiaten lånte et ledig kontor ved instituttet hun er tilknyttet, og kommunikasjonsrådgiveren valgte å komme til mitt kontor hvor jeg jobber til daglig. Intervjuene fløt greit, med få avbrudd. I stedet for å bruke energi på å skrive ned svarene, valgte jeg å lytte oppmerksomt til hva som ble sagt, for å kunne stille oppfølgingsspørsmål og avklare potensielle uklarheter underveis. Intervjuene ble lagret på lydopptaker.

2.6. Transkribering

Jeg har lyttet til lydopptakene flere ganger, og brukt dem som beste reproduksjon av intervjusituasjonen når jeg har analysert og fortolket hva informantene har sagt (Kvale og Brinkmann 2009, 177- 187). Den transkriberte teksten har i så måte vært en supplerende, men likevel viktig støtte for meg i analysearbeidet. Ifølge Jenks (2011, 4) er det ingen fast regel for hvordan transkribering skal gjøres. Jeg har transkribert alle de fire intervjuene i sin helhet. Jeg valgte å transkribere så ordrett som mulig fra lydfilene hva jeg opplevde at informanten sa, og deretter språk-vasket jeg teksten ved å gi den en mer skriftlig form enn hva muntlige formuleringer gjerne har. Innskutte setninger, pauselyder, formuleringer o.l. som jeg ikke oppfattet som meningsbærende eller relevant i forhold til oppgavens tema tok jeg bort. Jeg har synliggjort med komma og tre prikker (...) i teksten der jeg har fjernet

gjentakende, overflødige eller irrelevante ord/formuleringer i sitater. Jeg har ikke notert og analysert kroppsspråk, tonefall, tenkepauser eller liknende.

2.7 Beskrivelse av analysemetodikk

Ettersom planene og intervjuene er alle tekster, har jeg benyttet meg av samme metodikk for å analysere disse kildene (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010, 164-171).

Jeg har som påpekt valgt en fortolkende tilnærming med fokus på mening (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010, 166; Kvale og Brinkmann 2009, 202-218). I tillegg bærer analysen preg av hva Kvale og Brinkmann (2009, 235-240) kaller teoretisk lesning. Det vil si at innholdet leses, organiseres og systematiseres på bakgrunn av teori og gjennom teoretisk utledet koding (deduktivt). I den fortolkende analysen er målet mitt å gå i dybden og forsøke å forstå hva strategiplanenes avsender og intervjuobjektene egentlig mente. Det vil si at det ikke kun er tekstens bokstav som skal tolkes, men vel så mye tekstens ånd og intenderte mening (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010, 165-166). Ut fra teksten forsøker jeg å forstå hvilke syn informantene har eller velger å gi uttrykk for rundt tema, og hvilke diskurser om allmennorientert forskningskommunikasjon informantene er påvirket av (ibid, 166). Jeg har valgt å analysere strategiplanene først, og intervjuene deretter. Begrunnelsen for dette er at analysen av kvalitative intervjuer bør starte allerede under intervjuet (Kvale og Brinkmann 2009, 189-196), og kunnskapen jeg sitter igjen med etter analysen av strategiplanene vil gi meg et viktig bakteppe av informasjon for å tolke intervjuene. Planene ser jeg også som en del av konteksten fenomenene som tas opp i intervjuene inngår i, gjennom de anbefalinger og føringer de gir. Jeg har fulgt Kirsti Malteruds fire hoved-steg for kvalitativ analyse av meningsinnhold (2003, referert i Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010, 173). Disse kan oppsummeres slik:

1. skaffe seg et helhetsinntrykk og lage sammenfatning av meningsinnholdet
2. benytte koder, kategorier og begreper
3. kondensere
4. sammenfatte

Et viktig formål med denne analysemetoden er å få oversikt over et omfattende tekstmateriale, samt å identifisere potensielle sammenhenger og mønstre som ikke umiddelbart er synlige (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010, 177). Ettersom jeg startet

med å analysere planverket, har teoretisk utledede koder og kategorier i dette analysearbeidet vært naturlig å gjenbruke hvor det har passet i analysen av intervjuene. Måten å jobbe på har vært lik for alle tekstene. Gangen i analysearbeidet kan oppsummeres slik: Først leste jeg igjennom den aktuelle teksten. Deretter markerte jeg ut de områdene av teksten som jeg identifiserte som meningsbærende i forhold til oppgavens problemstilling og skrev en oppsummering av dette. Deretter kodet jeg teksten ved å sette tematiske stikkord ved meningsinnhold for å kunne kategorisere det. Dette gjorde det enklere å identifisere, plukke ut og gjenfinne temaer i materialet (ibid, 166).

Kodingen av hver tekst gjorde jeg i to omganger. I første omgang brukte jeg stikkord jeg utviklet underveis, spontant men likevel på et teoretisk informert grunnlag (deduktivt). Jeg så også etter innhold som ikke uten videre passer inn i en teoretisk lesing, for å unngå å være låst av teorien i lesningen av tekstene. Deretter kategoriserte og flyttet jeg tekstinnhold slik at meningsinnhold som handler om det samme eller belyser den samme tematikken er samlet under passende tematiserte overskrifter. Jeg brukte tekstbehandlingsprogram (Word) til dette. Dette gav meg bedre oversikt over hva som ble sagt rundt hvert tema. I analysens andre koderunde arbeidet jeg med å abstrahere meningsinnholdet som ligger i kodene. Jeg så da etter indikatorer for ulike syn på forskningskommunikasjon, jamfør Irwins tabell over indikatorer for syn på nivå én, to og tre (2008, 208) (se vedlegg 7). Jeg har laget flere tabeller som sammenstiller og viser funn som jeg har knyttet til kategorier utledet av oppgavens teorigrunnlag (se vedlegg 3 - 12).

Videre har jeg oppsummert funn fra de enkelte tekstene og tekstene samlet, og jeg har kontrollert om det inntrykket oppsummeringene gav er i tråd med inntrykket jeg fikk av det opprinnelige materialet før jeg startet kodingen (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010, 176-177).

2.8 Etiske hensyn

I min rolle som forsker har det vært mitt ansvar å se til at etiske problemstillinger tas hensyn til i alle stadier av forskningsprosessen og blir løst til det beste for intervjuobjektene (www.etikkom.no; Kvale og Brinkmann 2009, 61 – 63). Jeg startet tidlig i planleggingen å reflektere rundt mulige problemstillinger knyttet til etikk, og har fortsatt å reflektere rundt dette gjennom hele forskningsforløpet og under skrivingen av denne rapporten. Prosjektet

er vurdert og godkjent av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). Samtlige informanter har gitt sitt informerte samtykke til å delta, og jeg har kontinuerlig vurdert mulige konsekvenser informantenes deltakelse kan ha eller få for dem (forskningens mikro- og makroeffekter) m.m. (www.etikkom.no).

Jeg har også reflektert rundt hvordan sikre informantene mine anonymitet og konfidensialitet, ettersom de under intervjuene har fortalt om forhold som kan identifisere dem. Noe spesifikk informasjon har jeg valgt å generalisere, annet har jeg valgt å utelate. Kommunikasjonsrådgiverens rolle ved fakultetet er også av en slik art at han lett kan identifiseres. Dette er han informert om skriftlig, og han har bekreftet at han er komfortabel med det.

Jeg har videre vurdert om informantenes synspunkter og meninger som kom frem under intervjuene kan skade eller stigmatisere den enkelte informant dersom han eller hun likevel blir identifisert. I så fall vil det peke i retning av et behov for striktere anonymisering enn hva jeg har lagt opp til og NSD har godkjent. Under analysen av informantenes utsagn har jeg imidlertid funnet at deres syn er godt på linje med føringer ledelsen gir i styrende dokumenter, og at synspunktene deres derfor neppe vil ses som særlig kontroversielle. Ut ifra disse vurderingene mener jeg etiske hensyn er godt ivaretatt.

Jeg har laget en protokoll som oppsummerer mine refleksjoner rundt etikk og beskriver grep jeg har tatt for å håndtere etiske problemstillinger (se vedlegg 13). Her beskriver jeg også dialogen med NSD.

3. Føringer og syn i strategiplaner

I dette kapitlet analyserer og tolker jeg innhold i Universitetet i Oslos *Strategi 2020* (2014) og i Det medisinske fakultets *Strategisk plan 2010-2020* (2014) som er relevant for oppgavens problemstilling. Deretter drøfter jeg funn i lys av oppgavens teoretiske perspektiver.

UiO *Strategi 2020* er Universitetet i Oslos overordnede styrende dokument som legger rammene, gir retning og angir ambisjonsnivået for UiO frem mot 2020. Det medisinske fakultets strategiplan er tilsvarende for fakultet. Planene har et tiårs perspektiv.

3.1 UiO strategi 2020

Planens strategiske mål for UiO frem mot 2020 er oppsummert på planens forside. Her slås det fast at UiO skal styrke sin internasjonale posisjon som et ledende forskningsuniversitet, gjennom et nært samspill mellom forskning, utdanning, *formidling* og innovasjon. Planen understreker at disse fire kjerneoppgavene må ses i sammenheng. I dens forord sies det at forventninger til universitetene vil øke betydelig fram til 2020, og at ledelsen ønsker å være i forkant og møte denne utviklingen med *høye ambisjoner*. Det understrekes imidlertid at det vil ta tid å nå ambisjonene. Som grafisk tekstelement på planens side tre står det som motto: "*Et nos petimus astra*". "*Også vi søker stjernene*". Slik fastslår ledelsen i planen at ambisjonsnivået skal legges høyt. Strategien har fem hovedkapitler hvor universitetets tradisjonelle kjerneoppgaver omtales. Hvert hovedkapittel viser til ett hovedmål. Videre viser dokumentet til 28 strategier som skal bidra til å skape et bedre universitet. Strategiene er fordelt under de ulike målene. Noen av strategiene omtales som konkrete tiltak, andre som strategier for *endring av kultur* (Universitetet i Oslo 2014, 3). Innhold relatert til allmennorientert forskningskommunikasjon finner jeg, i tillegg til i innledningen, i hovedsak under overskriften «Et samfunnsengasjert universitet», samt i noen grad under «Et grensesprengende universitet».

Under sistnevnte overskrift viser ledelsen i mål én til at UiO skal fremme grensesprengende forskning, utdanning og *formidling* (Universitetet i Oslo 2014, 6). Målet følges av seks strategier, nummerert fra én til seks. Blant disse strategiene, og i teksten som supplerer dem,

finner jeg lite som kan knyttes til allmennorientert forskningskommunikasjon. Hva man sikter til med *grensesprengende formidling* presiseres ikke. Ledelsen slår imidlertid fast i strategi nr. seks at UiO skal i større grad *profilere* seg gjennom universitetsmuseene (ibid), og den legger derved et PR-perspektiv til grunn for formidlingen. Ledelsen påpeker videre at museene som brobygger mellom samfunnet og universitetet har en unik rolle, gjennom sin utadrettede *formidlingsvirksomhet*. Av sentrale virkemidler for å nå målet om bedre profilering peker de på behovet for oppgradering og nybygg (ibid, 7). I så måte sier planen at det ikke er selve forskningskommunikasjonen som her "skal oppgraderes", men derimot bygningsmassen formidlingen foregår i.

Det er under overskriften *Et samfunnsengasjert universitet* og mål tre at det i størst grad handler om å kommunisere forskning til/med omverdenen (Universitetet i Oslo 2014, 10). I mål tre i strategiplanen står det at: "*Universitetet i Oslo skal gjennom aktiv dialog og samarbeid bidra til at forskningsbasert kunnskap kommer til anvendelse for å møte det 21. århundrets store samfunnsutfordringer.*" Vi ser at dialog og samarbeid vektlegges i målet. Målet utdypes av fem strategier, nummerert fra 13 til 17 (ibid). I strategi nr. 13 står følgende: "*Universitetet i Oslo skal dele kunnskapen og styrke dialogen med samfunnet. Forskningsbasert kunnskap skal komme til anvendelse gjennom et tettere samarbeid med institutter, offentlige og private virksomheter.*" Her sier UiOs ledelse at de ønsker både å *informere* og *drøfte* forskningen med aktører i samfunnet. I strategi nr. 15. vektlegges det at "*UiO skal styrke sin profil som hovedstadsuniversitet gjennom en tettere dialog med myndigheter og næringsliv i regionen*". Her ser vi igjen et tydelig PR-perspektiv. Dialogen avgrenses til myndigheter og næringslivet. Strategi nr. 16 sier at "*UiO skal styrke innsatsen for å bidra til innovasjon og kunnskapsoverføring.*" Vi ser at UiO ønsker dialog med *spesifikt utvalgte grupper* i allmennheten (myndigheter og brukere av forskningen). Ellers er det *overføring* av kunnskap som nevnes, som peker i retning av et opplysningsperspektiv i møte med allmennheten (Karlsen 1992, 9). I Strategi nr. 17 vises det på nytt til universitetsmuseenes formidlingsvirksomhet: "*Universitetsmuseene skal utnyttes bedre, for å skape økt interesse for forskning og for universitetet.*" Museer forbindes gjerne med en *formidlingstradisjon* hvor målgruppen er en bred allmennhet. Ambisjonen i strategipunktet er da også å skape *økt interesse* blant de som besøker museene for forskningen og

institusjonen universitetet er. Det uttrykkes ingen ønsker eller ambisjoner her om at allmennheten skal inviteres til drøfting og debatt eller liknende.

Formidlingsbegrepet dras hyppig frem, når det er en generell allmennhet planens forfattere refererer til. De sier at "*formidling og kunnskapsdeling er en god tilnærming til kunnskapsutvikling og i samsvar med den akademiske ånd*" (Universitetet i Oslo 2014, 10). Vi aner en tradisjonell "Public understanding of Science"-tenkning her, og slik jeg tolker teksten handler kunnskapsdelingen hovedsakelig om at academia skal dele sin kunnskap med samfunnet, og ikke motsatt. Forfatterne påpeker samtidig at det er et lederansvar å legge større vekt på *dialog* med omverdenen, og at *formidling* skal stimuleres og være meritterende. At det er *formidling* ledelsen ønsker skal være meritterende, mens de sier *dialog* skal være et lederansvar, kan tolkes dithen at den enkelte forsker oppfordres til å prioritere enveispregede tradisjonelle populariseringsinitiativer i sitt kommunikasjonsarbeid, foran å legge til rette for dialog og debatt, noe som primært ledere skal føle ansvar for.

I den *supplerende* teksten til målet "*Et samfunnsengasjert universitet*" slår ledelsen fast at internett skal være en foretrukken *formidlings*kanal mot en bredere allmennhet (Universitetet i Oslo 2014, 10). Nye medieformater er gjerne forbundet med håp om at de skal bidra til med debatt og allment engasjement rundt forskning. I følge Weingart, Rödder og Franzen (2012, 367) viser dette håpet seg i mange tilfeller å være tuftet på en illusjon. Moland (2001, 129) fant også i sin undersøkelse av nettsider ved norske forskningsinstitusjoner i 1998 og i 2000 at institusjonenes presentasjon av forskning på egne nettsider ikke virket som en kanal for direktekommunikasjon mellom forskere og publikum. Weingart, Rödder og Franzen (2012, 368) skriver at selv om nye medieformater utvider kommunikasjonsmulighetene mellom forskere og lekfolk, betyr ikke det nødvendigvis at den underliggende kommunikasjonsmodellen skifter fra en "underskuddstenkning" forbundet med PUS-bevegelsen til mer deltakende tilnærminger i forskningskommunikasjonen. Når UiOs nettsider i dag, i begrenset grad, er åpne for kommentering, peker heller ikke valget av foretrukken kanal i retning av et ønske om reel dialog her. I teksten står det videre at UiO også skal "*ta i bruk interaktive arenaer for forskningsformidling og dialog med et bredt publikum på internett og gjennom sentrale arrangementer som både har et folkeopplysende og rekrutterende siktemål. Formidlingsaktivitetene skal bidra til å synliggjøre forskningen,*

utdanningene og universitetets relevans i samfunnet sterkere enn i dag." (ibid, 10).

Siktemålet er instrumentelt (Stilgoe og Wilsdon 2009, 20): å opplyse og å rekruttere, synliggjøre forskningen og utdanningene, og styrke universitetets rolle og relevans. Dette er mål vi kjenner igjen fra en tradisjonell formidlings- og PR-tenkning (Heat 2010). Virkemidlene er igjen *formidling*, men også *dialog*. Videre står det i den supplerende teksten at "*universitetet skal ta et mer samlet grep om forskningsformidlingen.*" I den sammenheng peker ledelsen på at arbeidet med å ta i bruk Open Access og andre åpne arkiver for å synliggjøre vitenskapelige publiseringer skal prioriteres (Universitetet i Oslo 2014, 10). Dette kan potensielt gi bedre grunnlag for lekfolk for å engasjere seg i og debattere forskning (Gross 2012, 353). Ledelsen sier videre at forskere skal utvikle en tettere *dialog* med flere mulige finansieringskilder (Universitetet i Oslo 2014, 11). Her ser vi at dialogbegrepet blir brukt når det handler om å skaffe penger, og nytteperspektivet for kommunikasjonsaktivitetene er trer tydelig frem (Karlsen 1992, 9).

Den supplerende teksten i planen sier også at fagmiljøene og museene skal utnyttes bedre for å motivere barn og ungdom til studier og forskning (Universitetet i Oslo 2014, 10). Planen peker på at universitetsmuseene har et større potensial i å *formidle* og motivere unge til økt interesse for *kunnskap*. Her er det den vitenskapelige formen for kunnskap planen sikter til, slik jeg tolker den. Dersom flere vil studere og tilegne seg vitenskapelig kompetanse vil det nødvendigvis styrke og spre den vitenskapelige tenkemåten i samfunnet. UiO skal videre "*ha en betydelig publikumsrettet virksomhet, blant annet gjennom museene, biblioteket, økt samhandling med Oslo kommune, byens befolkning og regionens næringsliv.*" (Universitetet i Oslo 2014, 11). Begrepet "publikumsrettet" vekker assosiasjoner til en *enveisrettet* formidlingsform, og opplysningsperspektivet skinner igjennom (Karlsen 1992, 9). Samtidig sier lederne i planen at samhandlingen med Oslo kommune, byens befolkning og næringslivet i regionen skal økes. Hva samhandlingen skal handle om, presiseres ikke, ut over at den inngår i den publikumsrettede virksomheten.

Ledelsen vektlegger også *deling* av kunnskap mellom UiO og interessenter: "*For å oppnå økt innovasjon, skal UiO gjennomgå sine virkemidler med utgangspunkt i et bredt innovasjonsbegrep som omfatter kunnskapsdeling og utvikling mellom UiO og næringsliv, myndigheter og organisasjoner.*" (Universitetet i Oslo 2014, 11). Jeg tolker planen dit hen at

ledelsen her ønsker gjensidig deling, men at det er interessenter i rollen som *brukere* UiO vil utveksle kunnskap med. Det vises ikke til allmenheten som gruppe her. Jamfør Norges forskningsråds skille mellom allmennrettet, brukerrettet og forskerrettet formidling (1997, 8).

3.2 Føringer og syn i lys av Irwins nivåer

Som vi har sett pekes det i strategien på at mål med *formidlingen* er å opplyse allmenheten, rekruttere studenter og medarbeidere, og bidra til kunnskapsutvikling. Når dialog eller samhandling med et bredt publikum og bred allmennhet trekkes frem, så knytter UiOs ledelse i strategien dette ikke til at forskere kan lære noe av allmenheten eller at allmenheten kan bidra inn i forskningen. Dermed tolker jeg planen dithen at målsetningen er den samme som for formidlingen, nemlig å opplyse lekfolk, profilere universitetet og rekruttere studenter og forskere. Å vektlegge opplysning er indikator for første-nivå-tenkning, jamfør Irwins (2008, 208) tabell 14.1. *Characteristics of first-, second and third-order thinking on risk communication*, gjengitt i vedlegg 7.

Videre har vi sett at å gjøre UiO grensesprengende knyttes til kjerneoppgavene, og i så måte også til *formidling* og formidlingsbegrepet. Ledelsen snakker her ikke om grensesprengende *dialog*. Nå kan man alltid argumentere for at formidlingsbegrepet her skal forstås bredt, men når vi ser på mål og utdypninger i planen, er det lite som peker i retning av en slik forståelse av formidlingsbegrepet. Når allmenheten som gruppe adresseres, vektlegges det en enveis-preget "informasjonsoverføring og kunnskapsspredning" fra UiO til en vid og udefinert gruppe mennesker. Ettersom det også er lite som peker i retning av at UiOs ledelse legger opp til å *involvere* allmenheten i forskning, er det også vanskelig å se at planen i særlig grad eller på noe innovativt vis sporer til grensesprengende forskningskommunikasjon med allmenheten, noe som f.eks. tenkning på Irwins nivå tre kan tolkes til å være, ettersom syn på dette nivået ifølge Irwin (2008, 207) ikke er så vanlig i akademia.

Under "Et samfunnsengasjert universitet" sier ledelsen at de ønsker samarbeid med institutter og offentlige og private virksomheter. For å styrke UiOs profil pekes det på dialog med myndigheter og næringsliv, og da med PR for øye. Kunnskapsoverføring vektlegges, og man skal skape økt *interesse* for forskningen. At ledelsen i strategiplanen vektlegger kunnskapsoverføring, samt det å vekke folks interesse for forskning, kan igjen kobles til Irwins beskrivelser av, og indikatorer for, første-nivå-tenkning rundt

forskningsskommunikasjon. Planen sier videre at *formidling* og *kunnskapsdeling* skal bidra til kunnskapsutvikling. Som påpekt tolker jeg dette til å være deling én vei, fra UiO til interessenter. Det slås fast at det er et lederansvar å legge større vekt på dialog med omverdenen. Dersom dette er ment å være et punkt for endring av kultur, tolker jeg ledelsen dit hen at de ønsker en kultur hvor dialog er noe den enkelte forsker ikke trenger kjenne ansvar for. Dette peker ikke i retning av en andrenivås eller tredjenivås tenkning, slik Irwin (2008) beskriver nivåene.

Hva som legges i begrepet "omverdenen" kan tolkes. De gangene dialogbegrepet brukes, knyttes det enten opp mot smalere definerte brukergrupper, eller settes inn i en kontekst som peker i retning av en "underskudd-inspirert" tenkning overfor allmennheten. Det er også *formidlingen* planen sier skal stimuleres. UiO skal ta et mer samlet grep om *forskningsskommunikasjonen*. Jeg tolker det dithen at ledelsen vil ha kontroll med hva som gjøres, og hvordan.

Videre har vi sett at UiOs ledelse i planen ønsker at universitetssamfunnet skal bruke interaktive arenaer for *forskningsskommunikasjon* og *dialog* med et bredt publikum på internett, og gjennom sentrale arrangementer som har både et *folkeopplysende* og *rekrutterende* siktemål. Det er opplysningsperspektivet (Karlsen 1992, 9) som igjen skinner igjennom, selv om også dialog nevnes. Målet de velger å fremheve for dialogen er nettopp *folkeopplysning* og *kunnskapsoverføring*. Dette peker i retning av å bruke begrepet dialog som skalkeskjul for at man fortsatt tenker i tråd med nivå én (Davies 2009, 76). Her nevner ikke ledelsen overhode at interesserte i allmenheten kan bidra med noe inn i forskningen eller at de må ses som deltakere i den. Formidlingsaktivitetene skal bidra til å *synliggjøre* forskningen, utdanningen og universitetets relevans i samfunnet sterkere enn i dag.

Borchelt (2008, 151) skriver at selv om mange vitenskapelige organisasjoner sier de gjør det, eller tror de gjør det, er det heller få som oppfordrer til eller engasjerer seg i ekte dialog (symmetrisk kommunikasjon) med allmennheten og ulike interessenter. Å gjøre UiO fremragende knyttes også til *formidlingsbegrepet* i planen. Som nevnt tidligere kan begrepet også forstås å romme dialog, men forbindes gjerne med en tradisjonell enveisrettet kommunikasjonsform (Universitetet i Oslo 1999, 3). I UiOs *Strategi 2020* (2014) er det imidlertid lite som tyder på at ledelsen legger opp til at formidling med allmennheten skal forstås som dialog. Begrepet dialog brukes flere steder i planen, men i de fleste tilfeller

knyttet det til at UiO skal være i dialog med ulike *institusjoner* og *finansieringskilder* om forskning, forskningspolitikk/-utvikling og finansiering. Det er ingenting i veien for å argumentere for at personer i de ulike institusjonene som UiO ønsker dialog og samarbeid med i mange tilfeller kan forstås som lekfolk, og derved som en del av allmennheten. Men når planen refererer spesifikt til benevnelsen "allmennheten" i tillegg, og i hovedsak legger opplysningsperspektivet til grunn for kommunikasjon med allmennheten, formidler planen at ledelsen ser denne gruppen som noe annet enn de smalere interessentgruppene planen også refererer til. Einsiedel (2008, 177) påpeker også at de fire gruppene aktører som vanligvis inviteres inn i konsensuskonferanser o.l., er politikere, representanter fra næringslivet, eksperter og *borgere*. Slik viser han hvor vanlig det er å omtale borgere eller allmennheten som noe annet, en annen gruppe, enn f.eks. politikere og næringslivsrepresentanter. I lys av dette er det interessant å se at allmennheten som gruppe ikke refereres til, når UiOs ledelse i strategiplanen sier at de ønsker *dialog* om forskning, forskningspolitikk/-utvikling og finansiering. De gangene begrepet dialog direkte knyttes til kommunikasjon med allmennheten, finner jeg at det smaker av en førstenivås tenkning, slik Irwin beskriver nivået. Samlet sett fremstår det også som om begrepet "dialog" er "spredt ut" på passende steder, uten at planen i særlig grad utdyper hva ledelsen ønsker å få ut av dialogen. Dette minner også om dialog brukt som skalkeskjul for tradisjonell nivå én-kommunikasjon (Davies 2009, 76). Ledelsen viser ikke til mål for og mulige utbytter av dialogen, som kan tilsvare hva som beskrives i Irwins (2008, 199-212) nivå to eller tre.

Vi har også sett at museene og bibliotekene fremheves som viktige aktører i den "publikumsrettede" virksomheten. Dette er institusjoner som tradisjonelt formidler én vei, og det er ingenting i planen som tyder på at institusjonene skal brukes på en innovativ måte, for f.eks. å involvere allmennheten i reell forskning eller i utmeisling av forskningspolitikk. Det sies imidlertid også i samme setning at UiO skal ha betydelig publikumsrettet virksomhet gjennom økt samhandling med byens befolkning m.m. Hva samhandlingen innebærer, utdypes ikke. Heller ikke hva den kan bringe tilbake til forskningen. Begrepet publikumsrettet antyder også her at retningen for kommunikasjonen går *fra* forsker/museum/universitet *til* publikum. Parallellen til Irwins indikatorer koblet til "kommunikasjonsstil" på nivå én er lett å se.

I lys av planens ambisjon for universitetet, er det forbausende lite som peker i retning av at ledelsen har *høye ambisjoner* for den allmennorienterte kommunikasjonen av forskning. Det er heller ikke noe som tyder på at ledelsen legger opp til en *endring av kultur* i retning av mer reell dialog med og involvering av allmennheten. Ambisjonene som antydes i formuleringen "*Også vi søker stjernene*" fremstår som vanskelig å gjenfinne i ambisjonene planen synliggjør for den allmennorienterte forskningskommunikasjonen. Ingenting overraskende sies. Involvering av allmennheten omtales ingen steder eksplisitt.

I følge Einsiedel (2008, 176) er den dominante modellen innen forskningskommunikasjon fortsatt lineær. Slik jeg tolker UiOs strategi 2020, gjør den et forsøk på å strekke seg mot et høyere nivå for den allmennorienterte forskningskommunikasjonen, blant annet gjennom "lettvinte" formuleringer om "å strekke seg mot stjernene" m.m., men den buklander i sin bruk av tradisjonelle begreper, tradisjonelle virkemidler og tradisjonelle mål. Målene, virkemidlene og måter å snakke om allmennorientert forskningskommunikasjon på passer, samlet sett, fint til indikatorene for en tenkning på nivå én rundt dette (se tabell 5, vedlegg 7). At ledelsen åpner for bruk av bl. a. Open Access, er et initiativ som potensielt kan stimulere til tenkning på nivå to, men det presiseres ikke i strategiplanen at et ønske om økt involvering av allmennheten er en drivkraft bak dette.

Nå kan man selvsagt kritisk hevde at det ikke er plass til å si "alt" i en kort formulert strategiplan, og at den bør være overordnet og generell. UiOs rektor Ole Petter Ottersen peker imidlertid i en kronikk i Aftenposten 11. 08.14 på at UiOs strategiplan er kritisert for det motsatte, at den er for generell. Når ledelsen i planen sier de har høye ambisjoner for UiOs kjerneoppgaver, mener jeg de også bør prioritere å kommunisere om hva ambisjonsnivået skal være, eller i hvert fall *kan* være, for den allmennorientert forskningskommunikasjonen. Men så er det vel nettopp det de har gjort.

3.3 Det medisinske fakultets strategiske plan 2010-2020

På planens forside sier ledelsen ved Det medisinske fakultet at de ønsker en "*fremtidsrettet utdanning, forskning og formidling til pasientens og samfunnets beste*". De innleder med en tekst datert 13.10.2010 og underskrevet av dekan Finn Wisløff og fakultetsdirektør Bjørn Hol. I teksten er det interessant å merke seg følgende utsagn, og legge merke til hva som *ikke* står: "*For kommende tiårsperiode er fakultetets hovedmål å styrke de faglige aktivitetene*

gjennom satsing på økt kvalitet for at alle fagmiljøer skal nå et høyt internasjonalt nivå innen forskning og undervisning. " (Det medisinske fakultet 2014, 2).

Det står ikke at fagmiljøene skal ha et høyt internasjonalt nivå innen *forskningskommunikasjon*. Forskningskommunikasjon eller formidling nevnes ikke. Samtidig vektlegges det at fagmiljøene skal ha et høyt internasjonalt nivå bl.a. innen forskning. Dersom man argumenterer for at allmennorientert forskningskommunikasjon inngår som en integrert del av forskningen, vil også dette falle inn under hva som satses på. I så måte er det naturlig å analysere dette punktet opp mot hva som sies videre i planen. Lenger nede i teksten står følgende: "*Praktisk målbare indikatorer på kvalitet er at fakultetets forskere publiserer i internasjonalt ledende tidsskrifter med resultater som blir hyppig sitert (...).*" (Det medisinske fakultet 2014, 2). Her er ledelsen tydelig opptatt av at forskere skal kommunisere med fagfeller i en akademisk kontekst.

Mot slutten av den innledende teksten oppsummerer ledelsen hva de ser som fakultetets samfunnsoppdrag: "*Fakultetets samfunnsoppdrag er å levere godt skolerte helsearbeidere og forskning som bidrar til bedre helse. Gjennom formidling av evidensbasert kunnskap skal fakultetet i tillegg være synlig i samfunnet som en kulturinstitusjon tuftet på tradisjonelle universitetsverdier som kunnskapens egenverdi, akademisk frihet, faglig autonomi og fri meningsbrytning.*" (Det medisinske fakultet 2014, 2). Her trer legitimeringsperspektivet klart frem (Karlsen 1992, 9). I formuleringen sier ledelsen i klartekst at det er tradisjonelle universitetsverdier Det medisinske fakultet skal tuftes på. Frihet i vitenskapen ses gjerne som forskeres rett til å velge problemstilling og til å utføre forskningen i fred, uavhengig av innblanding og kontroll utenfra (Hornmoen 1999, 72). "Evidensbasert kunnskap", "kunnskapens egenverdi", "akademisk frihet" og "faglig autonomi" vektlegges av ledelsen, men også "meningsbryting". Det er imidlertid igjennom "formidling" fakultetet skal være "synlig", sier ledelsen (Det medisinske fakultet 2014, 2). Når meningsbrytning vektlegges tolker jeg det som at forskere skal være frie i sin meningsbrytning. Dette er i følge en artikkel på Uniforums nettsider noe ikke alle forskere opplever at de er (Toft 2014).

Under overskriften *Et grensesprengende universitet* vises det til mål én i UiOs strategi 2020, hvor det står at UiO skal fremme grensesprengende forskning, utdanning og *formidling* og være en etterspurt internasjonal samarbeidspartner (Det medisinske fakultet 2014, 3). Fakultetets strategier er beskrevet til høyre for UiOs strategier i dokumentet. Mål én følges

av fire strategier nummerert fra én til fire. Jeg finner at forskningskommunikasjon, forskningsformidling og interessenter av typen "allmennheten" ikke nevnes under fakultetets strategier. Det er ingenting som peker i retning av at fakultetet ønsker å vektlegge grensesprengende forskningskommunikasjon, eller grensesprengende *formidling*, som UiO velger å si.

Målet og strategiene under overskriften *Et samfunnsengasjert universitet* er særskilt relevante for denne oppgavens tema (Det medisinske fakultet 2014, 5). I mål tre slås det fast at "*Universitetet i Oslo skal gjennom aktiv dialog og samarbeid bidra til at forskningsbasert kunnskap kommer til anvendelse for å løse det 21. århundrets store samfunnsutfordringer.*" I fakultetets strategier knyttet til dette målet, nummerert fra 12 – 16, finner jeg flere relevante formuleringer. I strategi 12 står det at "*Gjennom god kunnskapsformidling skal fakultetet gi høyverdig utdanning som bidrar til bedre folkehelse, helhetlige behandlingsforløp, god pasientomsorg og effektiv utnyttelse av helsevesenets ressurser.*" Her brukes *formidlings*begrepet, og det knyttes til utdanning og til å forbedre folks liv. Det er ingenting her som peker i retning av dialog med allmennheten, og heller ikke involvering. I strategi 14. slås det fast at "*gjennom bedre synliggjøring av forsknings- og undervisningsaktiviteten og medarbeidernes kompetanse med samfunns-politisk relevans skal fakultetet legge til rette for styrket samfunns-politisk debatt.*" Her ser vi at forskernes rolle skal styrkes, gjennom bedre synliggjøring av deres kompetanse. Ledelsen vektlegger forskernes ekspertrolle i møtet med samfunnet og lekfolk. Det mener ledelsen også vil bidra til å styrke den samfunnspolitiske debatten. I strategi 16 sies det imidlertid at "*Fakultetet skal styrke innovasjon- og kunnskapsoverføring mellom næringsliv og fakultetets forskningsaktiviteter.*" Her er det *overføring* av kunnskap som ses som viktig, og det er en spesifikk gruppe interessenter ledelsen her ønsker å utveksle kunnskap og innovasjon med, nemlig næringslivet, som brukere av forskningsbasert kunnskap. Det sies i fakultetets strategier under mål tre heller ingenting eksplisitt om involvering av allmennheten, at dialog med interesserte i allmennheten kan gi noe tilbake til forskningen, eller at slik dialog ses som en integrert del av den. Begrep som "allmennheten", "lekfolk" eller liknende nevnes ikke her.

3.4 Føringer og syn i lys av Irwins nivåer

Ledelsen ved fakultetet er i planen tydelig på at de vil konsentrere ressursene om et mindre antall satsninger, for at alle fagmiljøer skal nå et høyt faglig nivå innen *forskning* og *undervisning*. Det er lite i planen som tyder på at ønsket om å satse på økt kvalitet også rommer et ønske om at den allmennorienterte forskningskommunikasjonen skal styrkes, eller sprengre noen grenser. Oppgaven er nærmest usynliggjort. Planen er tydelig på at *samarbeid* med andre *forskere* og *institusjoner* er viktig. Ordet "*formidling*" brukes i formuleringer som peker i retning av enveisrettet kunnskapsoverføring til pasienter og samfunnet rundt, noe som matcher indikatorer knyttet til kommunikasjonsstil under nivå én. Begreper som peker i retning av en tradisjonell tenkning rundt forskningskommunikasjon, som "kunnskapsoverføring" og "synliggjøring" m.fl., dominerer. Tradisjonelle universitetsverdier som "faglig autonomi" og "evidensbasert kunnskap" vektlegges, indikatorer for en førstenivås tenkning. "Fri meningsbrytning" trekkes imidlertid også frem som en av de tradisjonelle verdiene. Meningsbrytningen er imidlertid knyttet til at fakultetet skal være *synlig* i samfunnet gjennom forskeres ekspertrolle, og at rollen institusjon har hatt gjennom århundrer skal befestes. Jeg tolker ikke teksten her til å oppfordre til fri meningsbrytning for at forskerne skal få innspill til forskningen fra allmennheten, men heller at forskere fritt skal få mene hva de vil. I tilfelle ledelsen skulle ha ment det motsatte, er det svært utydelig kommunisert og utydelig vektlagt i planen. Jeg finner ingenting i teksten som peker i retning av at ledelsen er inspirert av en andre- eller tredjenivås tenkning, slik Irwin beskriver nivåene, og føringene planen gir bærer, slik jeg tolker den, klart preg av en førstenivås tenkning rundt allmennorientert forskningskommunikasjon.

Nå kan man selvsagt argumentere for at strategiske føringer som ledelsen gir, ikke nødvendigvis, eller uten videre, kan ses som uttrykk for syn de måtte ha på tema. Strategi handler om å prioritere for å nå noen mål. Samtidig skal en strategiplan også vise retning. Det hjelper lite om ledelsen skulle ha ambisjoner om allmennorientert forskningskommunikasjon som likner på tenkning på Irwins nivå to eller tre, dersom synet ties i hjel i det styrende dokumentet strategiplanen er.

4. Noen sentrale aktørers syn

I dette kapitlet jeg presenterer jeg tanker og meninger informantene har gitt uttrykk for rundt oppgavens tema og problemstilling, og tolker og drøfter svarene deres i lys av teori og av tidligere forskning. Jeg legger frem hver informants svar etter tur, ettersom det gir best oversikt over den enkelte aktørs "samlede" syn på allmennorientert forskningskommunikasjon. Svarene er tematisert under overskrifter som i hovedsak er avledet av oppgavens teoretiske perspektiver. Holliman og Jensens forskning (2009, 35 – 49) viser at syn aktører formidler, ikke trenger være konsistente eller "tro" mot kun ett av nivåene Irwin beskriver (2008, 199). I så måte finner jeg det naturlig å knytte indikatorer for nivå-tenkning til informantens meninger og refleksjoner rundt de enkelte spørsmålene jeg har stilt, før jeg gjør en samlet vurdering av hvilke(t) syn den enkelte informant samlet sett formidler. Mot slutten av kapitlet sammenstiller jeg funn fra de fire informantenes svar, og tolker informantenes synspunkter samlet i lys av oppgavens problemstilling.

4.1 Kommunikasjonsrådgiverens syn

Informanten er kommunikasjonsrådgiver i Kommunikasjonsseksjonen ved Det medisinske fakultet, og hadde også oppgaven som kommunikasjonsansvarlig da jeg intervjuet ham¹.

4.1.1. Formålet med kommunikasjonen

Kommunikasjonsrådgiveren gir uttrykk for at kommunikasjon med allmennheten om forskning er noe han er opptatt av, for å få lekfolk til å lese populærvitenskapelige artikler om fakultetets forskning i media, og for å skape debatt. Det å formidle forskning ser han som et av hovedoppdragene universitetet har.

"Og det tenker jeg rett og slett på hva rektor sier om demokratisering, kunnskapsheving og kunnskapsdeling, altså det å gi noe tilbake. "

At allmennheten finansierer forskning gjennom å betale skatt, og at forskere derfor må rettferdiggjøre pengebruken sin overfor dem, er en vanlig begrunnelse for allmennorientert forskningskommunikasjon (Rödder 2012, 173). Kommunikasjonsrådgiveren sier han synes

¹ Informanten er informert om at denne informasjonen kan bidra til å identifisere ham, noe han har sagt er greit.

allmennheten har krav på å få noe tilbake fra universitetet, ettersom mye av forskningen finansieres via skatteseddelen. Han vektlegger en delingskultur hvor kunnskap ses som et gode, og at det vil være et gode for allmennheten og for samfunnet om allmennheten kan være med å *lære* av og *diskutere seg i mellom* den kunnskapen de blir servert/formidlet fra forskerhold. Han sier han ser det å kommunisere forskning som et humanistisk prosjekt, som nettopp handler om å dele kunnskap.

"Å dele det man vet og bli bedre, og kanskje – ja, det er jo det gode gamle å gjøre verden til et bedre sted. "

Intervjuer: "Å bli bedre – hva tenker du på da? "

"Rett og slett å få vridd litt på synet på eget og andres liv, og hvordan man kan være et godt samfunn, det er jo det".

På spørsmål om hva han mener kan komme ut av forskningskommunikasjon med allmennheten, vektlegger kommunikasjonsrådgiveren at det å kommunisere forskning kan bidra til at folk blir nysgjerrige på *kunnskapen som finnes på universitetene*, og få lyst til å studere. Han vektlegger at folk, gjennom at de får informasjon, vil *skjønne* mer av forskningen og forstå at kunnskap ikke er "mystisk". Dette vil igjen bidra til at de kan ta bedre valg i egne liv, sier han. Samtidig understreker han at han ønsker kommunikasjonen skal bidra til debatt rundt temaer fakultetet forsker på.

"Debatt bidrar til at man begynner å tenke i stedet for bare å gå rundt og lulle og ikke stille spørsmål, og kanskje bli klokere, ta bedre valg, og skjønne, for eksempel at jeg kanskje kan få et bedre liv hvis jeg ikke tenker så anstrengt rundt hva døden er".

Han gir uttrykk for at målet med debatt og diskusjon er at lekfolk skal bli klokere og øke sin innsikt. De skal *lære* av debatten. Perspektivene kjenner vi igjen fra en populariseringsideologi som ofte knyttes til en "Public understanding of Science-tenkning", som vektlegger opplysning med det formål at allmennheten skal forstå og støtte forskningen (Hornmoen, Meyer og Sylwan 2006, 31-33). Utsagnet om at lekfolk ikke skal "*gå rundt og lulle*" men øke sin innsikt, kjenner vi også igjen fra en "underskuddstankegang" hvor allmennheten ses som "tomme kar" som trenger å bli fylt med kunnskap (Gregory og Miller 1998, 17).

Kommunikasjonsrådgiveren sier videre at debatt om konsekvenser av forskningen kan bidra til at folk blir politisk bevisste og gi politikere bedre grunnlag for beslutninger. Han sier ikke noe om at lekfolk via debatt kan bidra med verdifulle innspill til forskere og til forskningen, om etiske perspektiver, prioriteringer, egne kunnskaper o.l. Han nevner heller ikke muligheten for at også forskere kan lære av debatt og øke sin innsikt gjennom gjensidig vitenutveksling med allmennheten. Videre sier han at debatt kan bidra til å trekke dyktige forskere fra utlandet til fakultetet. På spørsmål om han tenker forskere kan ha noe utbytte av å kommunisere forskning med allmennheten, velger han å vektlegge i sitt svar at det er *gøy* for forskerne å komme ut av kontoret og møte folk.

"Ja, definitivt, klart det. Det sier de selv når vi prater med dem. At det for det første er gøy å komme ut av et kontor eller en lab og møte folk som er interessert i hva du driver med. Men før det må allmennheten vite hva temaet for forskningen er, og da må du fortelle om det. "

At dette oppleves som "gøy" bekreftes av de andre informantene jeg har intervjuet. I følge Riise (2008, 303) er dette et utbredt insentiv blant forskere. Han skriver at mange forskere deltar i forskningskommuniserende aktiviteter av personlig interesse og fornøyelse. Kommunikasjonsrådgiveren viser til at han ser glede hos forskerne i det å møte folk og hilse på dem, og i det at folk kan se at forskeren er en *vanlig* person. I så måte ser han verdien av å øke forskernes tilgjengelighet for allmennheten. Han foreslår også at forskere burde dra på turné av og til, for å treffe folk. Han kan tolkes dit hen at han ønsker å bygge ned skillene mellom forskere og "folk flest". På den andre siden antyder han at folk "*trenger å se*" at forskere er vanlige mennesker, noe som også fremstår som et noe nedlatende syn overfor folk. Han sier samtidig at målene for disse møtene er å gjøre forskningen *forståelig* for allmennheten, slik at de *skjøner* hvor *viktige* forskerne er:

"Og bare det å kommunisere til allmennheten, det er jo å nullstille - i alle fall for noen forskere har jeg sett – ideen om seg selv og hvor viktig man er, fordi man har ikke noen viktighet før man har fått noen til å skjønne hva man driver med og hvorfor. Derfor er det viktig. "

Her ser vi igjen skyggene av en PUS-tenkning hvor det er forskeren som ses som produsent og besitter av den rette kunnskap, og allmennheten ses som potensielle støttespillere så

sant de får den nødvendige kunnskapen *overført* fra forskere slik at de kan *skjønne* og bli *overbevist* om forskernes og forskningens viktighet (Irwin 2009, 4 -17). Møtene skal bidra til å bygge prestisje og legitimitet for forskningen og dens aktører.

På spørsmål om hvilke forskningskommuniserende aktiviteter han syns er strategisk viktigst, svarer han med å vise til hva han mener en kommunikasjonsrådgivers viktigste aktiviteter på fakultetet er: Å rydde på nettstedet slik at forskningsinnholdet kommer bedre frem, å sørge for at fakultetets spisskompetansemiljøer får hjelp til å være *synlige* gjennom å *formidle* sine resultater, og at forskerne skjønner hvilken hjelp de kan få fra fakultetet og sitt institutt til dette. Han nevner heller ikke her aktiviteter som kan ha som formål å involvere allmennheten i forskningen, og han gir heller ikke uttrykk for at han mener lekfolk *bør* involveres i forskningen. Videre vektlegger han at forskere kan ha finansielt utbytte av å kommunisere forskning: "*Du må lobbe for at du skal få midler da.*"

Forskningskommunikasjonen handler da om å gå ut og sanke økonomisk støtte, gjerne i form av private donasjoner.

4.1.2. Hva og når kommunisere

Kommunikasjonsrådgiveren forteller at han har inntrykk av at forskerne ved fakultetet først og fremst *formidler resultater*, og at den tradisjonelle rekkefølgen i formidlingen gjerne følges, det vil si at forskningen fagfelle-vurderes og resultater publiseres i et vitenskapelig tidsskrift før de kommuniseres til allmennheten (Franzen, Weingart og Rödder 2012, 4). Informanten sier imidlertid at han synes det også er interessant å kommunisere om når et prosjekt må justeres underveis, samt om hva som skjer i løpet av et forskningsprosjekt. Jeg tolker ham dit at han ser at det kan ligge *lærdom* som kan kommuniseres til allmennheten også fra pågående forskning (prosess). Han sier han tror den tradisjonelle formidlingsrekkefølgen handler om *innstillingen* hos forskere, og at den kan endres:

"Det er jo en sånn innstilling, en endringsgreie som må på plass hos forskere, tenker jeg. Det går på tid og hva de er vant til å gjøre".

I diskurser hvor man er opptatt av å involvere allmennheten i forskningen, vektlegges det å involvere lekfolk tidlig, gjerne i forkant av eller i starten av forskningsprosessen, for å skape "upstream engagement" (Einsiedel 2008, 178). Ikke for at de skal lære mest mulig, men fordi lekfolk ses som verdifulle aktører i forskningen, som kan bidra med verdifulle innspill og

kunnskaper. Kommunikasjon med allmennheten ses som en integrert del av forskningsarbeidet (Bucchi 2008, 68). Det er imidlertid i hovedsak det å bringe kunnskap *fra* forskere og forskningsarbeidet deres *til* allmennheten kommunikasjonsrådgiveren er opptatt av i sine svar, slik jeg tolker ham. Det er lite som tyder på at han ser kommunikasjon med allmennheten som en integrert del av forskningen og at forskere og forskningen kan gå glipp av viktige bidrag, vurderinger og kunnskaper dersom de ikke involverer dem. Det å få slått inn en time til kommunikasjon med lekfolk i en travel hverdag synes han er "fantastisk" i seg selv at forskere får til:

"Vi vet jo alle at en forskerhverdag er travel, og de er jo nerder selvfølgelig også, ofte. Det å få slått inn bare en time eller to – fantastisk virksomhet, bare det – midt oppe i en travel publiseringsrunde, som så går over til en søknadsrunde, til en evalueringsrunde, og så videre. "

Borchelt (2008, 151) skriver at forskeres og organisasjoners engasjement i symmetrisk kommunikasjon kommer til kort dersom organisasjonene hører, men ikke responderer på, bekymringer og tema allmennheten formidler dem. På spørsmål om hva fakultetet og forskerne gjør med tilbakemeldinger de får fra allmennheten, forteller kommunikasjonsrådgiveren at han og forskere gjerne prater uformelt sammen om innspill de får, for eksempel i etterkant av åpne arrangementer:

"... ikke noe mer vidløftig enn at vi som er med og organiserer seminaret sammen med de faglige ansatte bare tar en liten prat etterpå, og repeterer det: «Hørte du..., du husker kommentaren om..."

Kommunikasjonsrådgiveren gir ikke uttrykk for at innspill fra allmennheten gis særlig betydning ut over dette. Han problematiserer det heller ikke, og gir ikke uttrykk for at han synes innspill fra allmennheten burde gis større oppmerksomhet. Han gir imidlertid uttrykk for at han og de andre kommunikasjonsrådgiverne ved fakultetet får svært få tilbakemeldinger fra allmennheten på *hvordan* det kommuniseres, dvs. om kommunikasjonsformen *faller i smak*, og at det tidvis oppleves som en stor frustrasjon for ham. Som vi skal se lenger ute i oppgaven, uttrykker stipendiaten jeg har intervjuet også frustrasjon over dette.

4.1.3. Lekfolks rolle i forskning

Kommunikasjonsrådgiveren gir uttrykk for at han forbinder begrepet "allmennheten" med nysgjerrige personer som er interessert i å lese siste nytt, være sosiale og dele informasjon. Han knytter begrepet til skattebetalerne, dvs. oss alle. På spørsmålet om han tenker allmennheten kan ha en rolle i møte med forskning, gir han uttrykk for at han synes spørsmålet er vanskelig å svare på. Han viser til at allmennheten kan delta i offentlige debatter om forskningen, debattere på internett og i sosiale medier og eventuelt bli student. Han gir uttrykk for at han mener møteplasser hvor lekfolk kan engasjere seg i forskningen er viktige. Han påpeker samtidig at det tar tid å bygge opp en debatt- og kunnskapskultur hvor folk vil drøfte forskning. Han etterspør " ... artige, mulige steder hvor lekfolk i alle fall kan høre om noe, på en annen enn kanskje bare en tabloid måte."

Kommunikasjonsrådgiveren sier at det bør skapes møtepunkter som pirrer folks nysgjerrighet, og som gjør at det er relevant og litt *gøy* for folk å delta. Formuleringen "...i alle fall høre om noe..." tolker jeg dit hen at han ikke helt har tro på at folk flest vil delta i debatter om forskning. At han mener stedene bør være artige, underbygger tolkningen. Noe må trekke dem dit, for eksempel noe artig. Kommunikasjonsrådgiveren vektlegger at folk trenger kunnskap for å kunne diskutere, og at forskningsresultater derfor er relevante. Han løfter frem Litteraturhuset som et bra konsept han har tro på. Men det er likevel aspektene *gøy* og *moro* han vektlegger, sammen med relevans. Underholdningsaspektet kjenner vi igjen fra tidlige tradisjoner rundt det å formidle forskning til allmennheten (Gregory og Miller 1998, 20). Men det å friste publikum til å lære mer om forskning via å tilby settinger preget av underholdning, eller benytte lokaliteter som er lett tilgjengelige og forbindes med hygge, er også tenkning vi gjenfinner i senere tid, og handlesentre og kinoer er eksempler på slike steder forskere har benyttet for å formidle til og komme i dialog med folk (Riise 2008, 305). På spørsmål om han tror allmennheten kan bidra med noe inn i forskningen svarer han tvetydig:

"Nei, jeg tror ikke allmennheten generelt, at det er realistisk å tenke hele tiden at de skal., men selvfølgelig kan de det. "

Han viser til at stemmer i samfunnet krever at lekfolk skal få være med på å stille spørsmål til hva forskere skal forske på. Han gir uttrykk for at det kan være *gøy* å teste ut om allmennheten er interessert i dette, og om de vil engasjere seg:

"Det kunne være kjempegøy å (...) testet ut: «Hva om folket styrte NFR-komiteene», i den grad det kunne være et artig eksperiment for å finne ut om det er noen som bryr seg i det hele tatt? Ville folk engasjere seg i å mene noe om hvilken forskning AS Norge skal bedrive, hvis de fikk prøve muligheten? "

Videre peker han på at forskningen er blitt veldig spesialisert. Jeg tolker ham dit at han ikke har særlig tro på at folk flest kan bidra med noe inn i forskningen, men at det ville være moro å finne ut. Uttalelsene peker i retning av et syn som i liten grad ser lekfolk som potensielle verdifulle drøftingspartnere og bidragsytere i forskningen. Han gir heller uttrykk for en tenkning hvor allmennheten ses som å mangle kunnskap i møte med spesialisert forskning. Samtidig sier han at han ikke har tenkt særlig over om hvorvidt allmennheten kan bidra med noe inn i forskningen. Dette tolker jeg dit hen at problemstillingen ikke står i fokus i kommunikasjonsrådgiverens arbeid og planlegging.

4.1.4. Vyer for allmenorientert forskningskommunikasjon

På spørsmål om hva han mener ideelt bør kjennetegne en "optimal" praksis for kommunikasjon av forskning med allmennheten, svarer kommunikasjonsrådgiveren at han ikke vet, og at han ikke har tenkt så mange tanker om hva idealtilstanden kan være. Han foreslår imidlertid at en "soapbox-kultur" fremmes, hvor forskere digitalt og fysisk er ute i offentlig rom, slik at folk kan komme og stille spørsmål og få svar. Dette er et forslag som åpner for dialog og diskusjon ansikt til ansikt. I følge Riise (2008, 303 - 308) er dette ikke uvanlige grep forskere tar, for å komme i kontakt med lekfolk. Formålet er gjerne å legge til rette for at lekfolk kan lære om forskningen, samtidig som de morer seg. Riise mener imidlertid dette er initiativer som også kan åpne for reel dialog mellom forskere og lekfolk. Kommunikasjonsrådgiveren etterlyser en drøfting av hva slike optimale *møteplasser* bør være. Han drar frem kinoen som eksempel, og velger igjen å understreke at dette er et sted hvor folk går for å *hygge* seg. Videre gir han uttrykk for at en *vitenskapelig tenkemåte* må introduseres for elevene i skolen tidligere enn i dag. Han ser det som et mål å øke barn og

unges forskningskompetanse. Kommunikasjonsrådgiveren foreslår som et eksempel at videregående skoler kan koples sammen med spisskompetansemiljøer i academia:

"Kanskje litt vel spesialisert, men jeg tror det går mer på tanken om en sånn osmose mellom folk som fortsatt har et åpent sinn og er nysgjerrige, og tilsvarende forskningsmiljøer."

Dette står godt i forhold til ønsket i UiOs *strategi 2020* om å utnytte fagmiljøene bedre for å motivere barn og unge til studier og forskning. Kommunikasjonsrådgiveren sier videre at vi trenger flere uavhengige forskningsjournalister *"... som har både kunnskapen og tiden til å være mye bedre oversettere."*

At folk trenger møteplasser hvor de kan hygge seg med å lære om forskning (kinoen er et møtested preget av at budskapet, via filmen, sendes lineært i en retning), og at den vitenskapelige tenkemåten må bringes videre «til de som fortsatt har et åpent sinn» (skoleelever snakker han om her), peker i retning av en ovenfra og ned-tenkning som bærer klare likehetstrekk med formidlingstradisjonen innen en PUS-tenkning: De (voksne) som ikke har ervervet seg et vitenskapelig tankesett trenger hovedsakelig å bli opplyst av forskere. Skoleelever kan imidlertid potensielt formes til fremtidige forskere med et vitenskapelig tankesett. En slik fortolkning styrkes også av kommunikasjonsrådgiverens ønske om flere forskningsjournalister som kan *oversette* forskningen bedre, slik at folk flest bedre kan *forstå* den.

På spørsmål om hva forskningskommunikasjon "ideelt" kan være, gir han uttrykk for at kommunikasjonen hovedsakelig skal komme lekfolk og samfunnet til gode, slik at folk kan dele og lære, og verden kan bli et bedre sted. Samtidig som forskerne kan more seg litt i møte med allmennheten. Mot slutten av intervjuet, når jeg spør ham hvordan han forstår begrepet "formidling", sier han at han forstår begrepet som en "ovenfra og nedad" kommunikasjonsform som går én vei. Han legger til at han ideelt sett ønsker mer dialog som åpner for formidling den andre veien også. Han sliter imidlertid med å begrunne hvorfor. Han snakker svært generelt, og relaterer ikke ønsket på noen måte til tanker om at lekfolk kan ha en viktig rolle i møte med forskning. Jeg sitter igjen med et inntrykk at ønsket hans om *"mer dialog som åpner for formidling den andre veien også"* er noe som blir lagt til som supplement mot slutten av intervjuet, kanskje fordi det "forventes" av

kommunikasjonsrådgivere å være opptatt av dialog (Heat 2010). Han bruker også formidlingsbegrepet hyppig gjennom hele intervjuet.

4.1.5. Syn på eget ståsted

Ifølge Borchelt (2008, 155) har kun et fåtall PR-rådgivere innen forskning opplæring i kommunikasjonsteori, og enda færre leser og holder seg oppdatert på litteraturen på feltet. Kommunikasjonsrådgiveren gir uttrykk for faglig usikkerhet flere ganger under intervjuet, ved å si at han synes det er vanskelig å svare, at han ikke vet, og ved å peke på at han ikke har en formell kommunikasjonsfaglig utdanning. Han åpner i så måte for at det kan være aspekter ved allmennorientert forskningskommunikasjon han ikke har tenkt på. Han forteller at han tidvis reflekterer over, og undrer seg over, hva god forskningskommunikasjon med allmennheten er. Samtidig er han svært bastant i sitt noe enkle svar på hva han undres over:

"Hva er kriteriene for om man lykkes i forskningskommunikasjon? Det er klart at det går på noen opplagte kriterier som at: Ja, vi får finansiering. Jo, det ble en debatt. "

Kommunikasjonsrådgiverens svar samlet sett tyder, slik jeg tolker ham, heller ikke på at han har lest seg opp på vitenskapsteorier om allmennorientert forskningskommunikasjon. Svarene forankres ikke i slik teori eller tenkning.

Tabell 1, vedlegg 3 oppsummerer sentrale funn fra kommunikasjonsrådgiverens svar.

4.1.6. Syn i lys av Irwins nivåer

Vi har sett at kommunikasjonsrådgiveren gir uttrykk for en tenkning som vektlegger kunnskapsheving i samfunnet. Han tror lekfolk vil skjønne mer av forskningen og forstå at de bør støtte den, når de har lært litt mer av kunnskapen universitetet besitter og formidler. Dette kjenner vi igjen fra en "ovenfra og ned"-preget tankegang, som er indikator for en førstenivås tenkning, slik Irwin beskriver den. Når kommunikasjonsrådgiveren intervjues om begrunnelser for å kommunisere forskning, sier han ikke noe om at forskning kan bli bedre av at den deles og diskuteres med allmennheten.

Kommunikasjonsrådgiveren er opptatt av at det bør etableres flere arenaer hvor forskere og lekfolk kan møtes og snakke om forskning. Han knytter imidlertid ikke dette til tanker om at lekfolk gjennom dialog med forskere kan *tilføre forskningen noe* (jmfør Irwins indikatorer for andre- og tredje-nivås tenkning i tabell 5, vedlegg 7). Han vektlegger at debatter og

kunnskapsdeling må være *relevant* og *gøy* for at folk skal *huske* hva de har lært eller diskutert, og han ser det som et fremtidig mål at universitetene kan skape noen *artige* steder hvor folk kan *lære*. Dette peker igjen i retning av et syn på nivå én. Han vektlegger at folk *trenger kunnskap* for å kunne diskutere, og at *forskningsresultater* derfor er relevante. I denne sammenhengen vektlegger han "ferdigstilt forskning" (resultater), og peker ikke på forskning som en prosess lekfolk kan involveres i. Dette indikerer også et syn på nivå én. Han trekker frem et ønske om debatt flere ganger, men sier at formålet med debatten og diskusjonen er at lekfolk skal bli *klokere*. Han sier at folk gjerne må stille spørsmål, men nevner ikke at lekfolk gjennom spørsmål og debatt kan stille kritiske spørsmål til forskningen, problemstillinger eller prioriteringer før forskningen startes, eller underveis i forskningsforløpet. Han mener det kunne være "kjempegøy" å finne ut om lekfolk ville engasjere seg i å mene noe om f.eks. forskningspolitikk om de fikk muligheten, men måten han sier det på gir uttrykk for at han selv ikke har noe tro på det. Dette fremstår som en svært ovenfra og nedad holdning til "folk flest" som interessenter, noe som igjen peker i retning av et "ovenfra og ned"-preget syn vi kjenner igjen fra Irwins nivå én-kategorisering.

Han vektlegger videre at forskningskommunikasjon kan bidra til å *bygge og styrke forskerrollen*, og at målet er at allmennheten skal *skjønne* at forskerne er viktige, gjennom å *skjønne* hva de driver med og hvorfor de gjør det. "Dette er viktig", sier han. I så måte gir han uttrykk for et syn om at forskernes posisjon og rolle overfor allmennheten bør ses som viktig, som en posisjon *over* lekfolk. Lekfolks oppdrag reduserer han til å handle om å *forstå og skjønne viktigheten av* hva forskerne driver med og hvorfor de gjør det de gjør. Vi kjenner synspunktene igjen fra Irwins indikatorer for en førstenivå-tenkning, med vekten i all hovedsak lagt på vitenskapen og ivaretagelse av det vitenskapelige rasjonale. Dette handler om å hente anerkjennelse og støtte fra allmennheten med det formål å skape konsensus rundt at forskere fortsatt skal kunne fortsette med det de gjør, *på sitt hold*. I så måte peker informantens utsagn i retning av en "ikke-innblandingsfilosofi" som tradisjonelt har stått sterkt i akademia (Hornmoen, Meyer og Sylwan 2006, 31). Han gir uttrykk for at kommunikasjonsrådgiveres viktigste oppgave i arbeidet med å kommunisere forskningen og dens resultater er å synliggjøre spisskompetansemiljøene. Dette peker igjen mot en tradisjonell tankegang, hvor målet med kommunikasjonen er å styrke forskeres og forskermiljøenes posisjon, og skaffe støtte fra allmennheten. Selv om han gjerne ser at

forskning ikke kun formidles i den tradisjonelle formidlingsrekkefølgen, med fagfeller først og allmennheten til sist (jamfør Bucchi 2004), gir han likevel uttrykk for at mener formålet med det å kommunisere med allmennheten er at lekfolk skal lære noe (jamfør opplysningsperspektivet (Karlsen 1992, 9). Det er hovedsakelig *funn* han snakker om at bør kommuniseres. Han nevner ikke her at lekfolk kan eller bør involveres i dialog og debatt *tidlig* i forskningsforløpet, for at de skal kunne bidra inn i forskningen på ulike måter. Dermed kan heller ikke dette sies å peke i retning av en tankegang i retning av Irwins nivå to.

På spørsmål om hva han ser som en "optimal" praksis for forskningskommunikasjon med allmennheten når han tenker ideelt, trekker han igjen frem ønsket om mer dialog mellom forsker og lekfolk, og at det bør etableres møteplasser hvor folk kan oppleve at det å snakke om forskning er *underholdende*. Dette fremstår som svært ovenfra og nedad. Han sier også at han ser behov for at et vitenskapelig tankesett må tidligere inn i skolen, gjennom hva han beskriver som en osmose mellom "folk som fortsatt har et åpent sinn og er nysgjerrige, og tilsvarende forskningsmiljøer". Tanken om osmose mellom forskere og lekfolk er interessant, men han snakker her om at den vitenskapelige tenkemåten skal *overføres* til elever, som han påpeker fortsatt har et *åpent* sinn. Jeg tolker dette dithen at han mener elever har potensiale til å bli fremtidige studenter og forskere og at de unge er viktige å prioritere fordi de ikke har et lukket sinn og derfor kan formes inn i den akademiske tenkning. Dette er en tenkning som passer fint inn i Irwins beskrivelse av syn på nivå én.

Videre ser han behov for flere forskningsjournalister som kan *oversette* forskningen for allmennheten. Dette indikerer at han ønsker mer én-veis rettet formidling.

Ser vi kommunikasjonsrådgiverens svar i lys av Irwins (2008, 208) tabell 14.1: *Characteristics of first, second and third-order thinking on risk communication*, se vedlegg 7, ser vi at mange av kjennetegnene fra Irwins nivå én er å finne, men også noen fra nivå to. Ønsket om kunnskapsdeling, engasjement, dialog, debatt og møteplasser for diskusjon peker i retning av et syn på nivå to. Men når vi ser på argumentene han bruker for å understøtte ønsket sitt om mer deling, dialog og møteplasser, og målene han skisserer for forskningskommunikasjonen, tegner det seg et bilde av et syn på nivå én: Hovedfokuset er at lekfolk kan hygge seg med å lære om forskningsfunn, og lære av og gjennom kommunikasjon og debatt med forskere om forskning. Formålet med forskningskommunikasjonen er at verden skal bli "et bedre sted", gjennom at forskere kommuniserer og deler det de kan og vet.

Ekspertisen plasserer han utelukkende hos forskerne. Gjennom dialog og debatt med allmennheten kan forskere gi noe tilbake til skattebetalerne og samfunnet, skaffe finansiering og tiltrekke dyktige forskere fra utlandet, samtidig som de befester sin posisjon som kunnskapens produsenter og formidlere i møte med allmennheten.

I tabell 6, vedlegg 8 har jeg knyttet de mest interessante og relevante av kommunikasjonsrådgiverens utsagn til Irwins indikatorer for nivå-tenkning. Jeg har tatt utgangspunkt i Irwins (2008, 208) tabell referert til over, og justert dens oppsett for at den skal fungere for mitt formål. Jeg har ikke funnet utsagn som peker i retning av tenkning på Irwins nivå tre.

4.2 Professor A's syn

Informanten er professor ved Institutt for medisinske basalfag ved Det medisinske fakultet.

4.2.1. Formålet med kommunikasjonen

Som vi har sett er opplysningsperspektivet ett av perspektivene Karlsen (1992, 9) mener allmennorientert forskningskommunikasjon kan forstås og begrunnes ut i fra. Professor A forteller at motivet hennes for å drive med allmennorientert forskningskommunikasjon nettopp er å *opplyse* allmennheten. Hun sier at hun er opptatt av dette, fordi hun ser det som en forpliktelse hun har i jobben, og fordi hun synes det er morsomt å forklare ting. Moro-aspektet kjenner vi igjen fra kommunikasjonsrådgiverens svar. Hun gir videre uttrykk for at formidlingspålegget i lovverket ikke er noe som noe hun *trenger* ta på alvor:

"At vi er pålagt å drive forskningsformidling kan vi ikke ta veldig alvorlig, fordi det er de færreste av oss som gjør det. Derfor tror jeg ikke at man opplever det som et lovpålegg en gang. At man har det i arbeidsinstruksen sin at man også skal drive med populærvitenskapelig formidling, tror jeg kanskje at mange vet om, men det betyr ikke at de tar det som et personlig ansvar, det er nok at universitetet gjør det. "

Ifølge Rödder (2012,157) kan rollen som kommunikatør av forskning med allmennheten ses som en grenserolle, sammenliknet med roller forskerne til opplever som mer sentrale i det daglige arbeidet deres, som for eksempel underviser- og forskerrollen. Det er gjerne knyttet mange forventninger til denne grense-rollen, som tidvis er i konflikt med andre roller, og

mange forskere opplever ambivalente følelser til den (ibid). Professor A forteller at hun prioriterer denne rollen, men at det er ikke den hun prioriterer høyest.

"Det viktigste er å møte opp på undervisningen, hvis ikke jeg gjør det er jeg jo dum. Og deretter er jeg jo veldig opptatt av å få mer forskningsmidler, og særlig i det seinere har jeg skjønnt at nå må jeg skjerpe meg der, for kanskje mine andre aktiviteter har gått litt for mye ut over forskningen, og det kan jeg ikke tillate at kan skje. Så du kan si dette kommer som prioritet nummer tre da. "

På spørsmål om hva professor A tenker er *formålet* med forskningskommunikasjon med allmennheten, sier hun at det er viktig å *spre* den kunnskapen forskere har, og at det må *gjøres* med en viss *autoritet*. Hun mener det er viktig at forskere er med i drøftinger i allmennheten, for å peke på hva som ikke *holder mål* blant artikler og referanser på internett "*som kan påstå nesten hva som helst*". Hun sier selv at hun aktivt har tatt på seg en slik *kritikerrolle*, gjennom bl.a. å engasjere seg i debatt rundt forskning som hun mener ikke når opp til de kvalitetsstandarder forskning bør være på. Det er tradisjon for at vitenskapelig kunnskap ses som et elitistisk, esoterisk og delvis utilgjengelig kunnskapssystem for uinnvidde, og således en annen «type» kunnskap enn den "hverdagskunnskap" lekfolk besitter (Franzen, Weingart og Rödder 2012, 7). I professor A's svar ser vi klare likhetstrekk med et slikt tradisjonelt syn. Hun gir uttrykk for at hun skal, ut i fra sin autoritative professorrolle, spre kunnskap til dem som mangler den, og korrigere feil. Det er begrunnelsen hun gir for å delta i debatt. På spørsmål om hva hun mener *kan komme ut* av forskningskommunikasjon med allmennheten, svarer professor A igjen at det er viktig at fagfolk som kjenner til hvordan vitenskapelig kunnskap genereres, er til stede der allmennheten diskuterer, og gir uttrykk for sin fagkunnskap der. Slik kan de hjelpe til med å sortere ut feil og uriktigheter, og korrigere oppfatninger i allmennheten. Hun gir uttrykk for at det er mange dårlig funderte påstander å finne blant lekfolk, som kommer frem i ulike sammenhenger og fora. Hun viser til borrelia-debatten som et eksempel.

"Jeg synes det er viktig at det vi faktisk vet og kan er kjent for allmennheten, og at ikke altfor mye tull blir videreformidlet. "

Hun sier videre at det å forklare forskningens vesen også er et mål. Hun mener det er viktig å få frem at forskning ikke er en virksomhet hvor man kan bestille resultater. Hun antyder i så måte at lekfolk må læres opp til å forstå hva forskning er.

4.2.2. Hva og når kommunisere

Professor A forteller at hun ikke primært kommuniserer om sin egen forskning, som hun sier er for komplisert til å *formidle*. Hun har imidlertid formidlet stoff fra sin ph. d. karriere, forteller hun. Det vil si mange år gammelt stoff. Ut over det foretrekker hun å formidle fra fagfeltet sitt heller enn fra hva hun konkret forsker på:

"Jeg leser mye og har et stort overblikk over fagfeltet mitt, og derfor tenker jeg at det jeg skal forsøke å formidle, er innsikt i immunologi og hvordan det fungerer, og eventuelt andre ting i kjølvannet av eller rundt det. Det jeg selv helt konkret driver med, egner seg ikke for populærvitenskapelig formidling. Det er for detaljert og uinteressant. "

Slik mener hun også stipendiater bør tenkte:

"Jeg synes ikke en stipendiat skal snakke om forskningen sin til allmennheten. Jeg synes det vi holder på med ikke er interessant. På samme måte som gjelder for meg: skal en stipendiat formidle til allmennheten må det være fra den store konteksten først og fremst, de er det som er interessant for allmennheten, det er for detaljert det vi holder på med til hverdags. Det er rett og slett ikke mulig å formidle, sånn er det. "

Kyviks forskning (2005, 291) viser at det er flere forskere som mener at ikke all forskning er hensiktsmessig å kommunisere. Bjørkøy (2004, 107) mener at innen noen fag er primærforskningen så distansert fra samfunnslivet utenfor at det er lite hensiktsmessig å formidle forskningsresultater til lekfolk.

4.2.3. Lekfolks rolle i møte med forskning

Professor A ser allmennheten som "hvem som helst", men smalner ned gruppen til å favne personer med "uklar" utdanningsbakgrunn:

"Allmennheten, det er folk flest da, som svigermor og folk jeg treffer her og der som ikke har noen spesiell utdanningsbakgrunn."

Hun forteller at hun skriver om forskning i sosiale medier for å nå allmennheten, men at det er vel så mye for å nå andre kolleger, leger og pasienter (fagfelleorientert og brukerorientert kommunikasjon). På spørsmål om allmennheten kan ha noen rolle i møte med forskningen svarer professor A bekreftende.

"Ja, det tror jeg. Du kan si at ved å være i kontakt med allmennheten slik jeg gjør gjennom sosiale medier, så får jeg jo en viss kontakt med hva folk er opptatt av og hva de responderer på. Og det er også en del som leser stoff og plukker opp ting som sender meg lenker eller "twitrer" om det, så det er absolutt en mulighet til å bli satt inn på spor som man normalt ikke ville tenkt så mye på, ved å bli eksponert på den måten. "

Her gir hun uttrykk for at det å kommunisere forskning med allmennheten kan være av verdi, og at det kan gi noe tilbake til forskeren. På spørsmål om hun har erfart å få tilbakemeldinger fra lekfolk som hun har brukt til noe innen forskningen, svarer hun imidlertid at tilbakemeldingene fra lekfolk i hovedsak handler om hva de selv er interessert i, og at de i liten grad hører etter hva hun har å si.

"Den tilbakemelding det er ofte snakk om, er at de har sin kjepphest som de rir, og så prøver jeg å si ha jeg mener, og så snakker vi ikke ordentlig samme språk, men det er nå så, det får nå bare være som det er. "

Hun sier at hun selv ikke konkret har forandret sin forskningsportefølje på grunn av slike innspill, men forteller at hun på bakgrunn av slike har startet å blogge om fagfeltet, og planlegger en bok om temaer i fagfeltet. Innspillene fra lekfolk har altså bidratt til mer *formidling* fra hennes side. I tillegg har de bidratt til at hun har begynt å lese seg opp på faglitteratur hun ikke har lest på årevis. Hun sier at hun gjennom det å *formidle*, og gjennom det å få innspill fra allmennheten, blir inspirert til å friske opp *egen fagkunnskap*. Det er forskerrollen hun her fester blikket på. Videre har dette indirekte ført til at undervisningen hun har av studenter, leger og andre har blitt bedre.

"Da er det veldig lett for oss som er på denne siden å forstå det. Er det tilrettelagt for allmennheten, da tar i hvert fall studenter og leger det inn. "

Når hun bruker formuleringer som "oss på den andre siden" og "da tar i hvert fall studenter og leger det inn", tegner hun også et skille mellom "oss" på forskersiden og de andre

(lekfolk), og antyder slik jeg forstår henne at det er uvisst om lekfolk forstår. Dette er et syn på allmennheten som fremstår som tradisjonelt (Bucchi 2004, 108). På spørsmål om professor A ser noe rom for dialog med allmenheten rundt forskningen hennes svarer hun bekreftende, men at hun ikke tror det vil bidra til gode resultater:

"Det som går an å ha dialog med dem om, er om vi skal ha grunnforskning hvor forskere bestemmer hva vi skal forske på, eller om det skal styres - bestemmes - av allmennheten gjennom politikere hva vi skal gjøre. Og jeg mener at det ikke skal bestemmes av allmennheten og politikere hva vi skal gjøre, det skal bestemmes av det forskerne er interessert i å holde på med. Det blir det beste resultatet etter min mening. "

På spørsmål om det ikke er noen rolle for allmennheten i forskningen ut over dette, svarer hun at lekfolk gjerne kan stille spørsmål til forskerne som de kan tenke over, før hun gjentar at forskning ikke kan bestilles. Hun sier det er bedre at man har en variert flora av forskere som holder på med litt forskjellige ting ut i fra et langsiktig perspektiv:

"Så slipper de hele tiden å styre etter hva som er mer "mainstream" spørsmål i allmennheten. Fordi dersom allmennheten skal bestemme hva vi holder på med, kommer det til å bli veldig mye dårlig forskning."

Det å åpne forskningen for en bred allmennhet, assosieres gjerne med økt demokratisering, eller med en risiko for reduserte kvalitetskriterier og erosjon av den vitenskapelige kunnskaps troverdighet (Franzen, Weingart og Rödder 2012, 10). Professor A er svært tydelig på hvem det er hun mener vet best (forskerne), og på at hun mener allmennheten ikke er kapabel til å være med på å styre hva som skal forskes på. Hun viser til Forskningsrådets tematiske programmer hvor allmennheten får være med å bestemme dette, og hun gir uttrykk for at hun mener det er ganske mye dårlig forskning som blir finansiert slik. Hun mener man ikke får toppforskere til å forske på temaer som er plukket ut på en slik måte, det er de middelmådige forskerne som gjør det.

"Hvis du sørger for at de toppforskere får lov til å holde på med sitt, så kan du få svar på viktige spørsmål du ikke visste at du hadde. "

Vi ser likhetstrekk mellom informantens utsagn og syn som ser forskere som den rette kunnskapens produsenter og forvaltere. Gjennom å si at allmennheten ikke bør involveres

for mye, fordi de mangler rett kompetanse, gir hun uttrykk for at hun støtter en "ikke-innblandingsfilosofi", hvor allmennheten kan presenteres for kunnskap de kan lære av, men hvor de ellers ikke trenger involvere seg i pågående forskning (Hornmoen, Meyer og Sylwan 2006, 31).

4.2.4. Vyer for allmennorientert forskningskommunikasjon

På spørsmål om hva hun mener ideelt bør kjennetegne en "optimal" praksis for kommunikasjon av forskning med allmennheten, er det formidling for å øke *respekten* for forskningen, som igjen kan bidra til *økt finansiering*, som professoren vektlegger.

"Kanskje kunne allmennheten ha større respekt for forskningen, det har jeg ikke følelsen av at de har."

Her kjenner vi igjen Karlsens nytteperspektiv (1992, 9). Akademiske institusjoner ser gjerne organisasjonens synlighet som en forutsetning for å kunne konkurrere om penger og studenter, og det å kommunisere forskning for å hente inn midler ses dermed gjerne som en profesjonell plikt forskere har (Rödder 2012, 158). Professor A sier at økt respekt for forskning i befolkningen kan tenkes å bidra til flere private donorer av forskningsmidler.

"Og da kan jeg tenke meg at å ha en tydeligere dialog om forskning i offentligheten som ikke bare er festtaler, men som rett og slett er snakk om også å formidle det vi kan på forskjellige vis, så vil kanskje respekten for forskningen øke og kanskje vil doneringer øke..."

Parallellene til en tradisjonell PUS-tankegang er slående. Det er verdt å merke seg at hun også her vektlegger dialog, og drar frem et eksempel hvor en kollega bruker dialog til å oppnå "crowd sourcing" på nett for å styrke forskningen rundt sykdommen ME. Altså et eksempel på hvordan dialog brukes til å samle inn penger.

"Det er jo da et sånt fokus på ME: -Trenger vi å vite mer, dette er veldig viktig og en vanskelig sykdom, og legene bryr seg ikke og det forskes ikke i Norge, la oss samle penger. Puh... Og så får du en bevegelse, og et eksempel på at en samtale om forskning og problemer man ønsker å få belyst offentlig, får finansiering. "

Professoren gir videre uttrykk for at det er bedre at hun får holde på med sin forskning i tjue år enn at folk utenfor skal definere eller styre hva hun skal bruke penger på i forskningen.

Hun slår fast at hun er opptatt av grunnforskning og nysgjerrighetsdrevet forskning, og at det er gjennom slik forskning man kan få svar på spørsmål man ikke visste man hadde. Hun mener slik forskning ofte ikke egner seg å formidle. Av den grunn gir hun uttrykk for at hun mener lekfolk bør ha tillit til grunnforskningen uten å blande seg i den. Her argumenterer hun igjen for en "ikke-innblandingsfilosofi", og gir uttrykk for at forskere bør få sitte i sine "elfenbenstårn" i fred.

"Og dessuten er det et altfor stort krav til at vi hele tiden skal forklare hvorfor vi gjør det, og hva som er nytten med det. "

Synet hennes har klare likhetstrekk med "republikanernes", hvor vitenskapsfolk ses som en gruppe oppdagere som streber etter ny innsikt, og som forfekter holdninger om at vitenskapens intellektuelle verdier ivaretas best innad i forskersamfunnet (Hornmoen 1999, 72). Professor A viser til at mange forskere holder på med prosjekter hvor de ikke klarer å forklare nytteeffekten, fordi de bare forfølger et spor de synes er interessant.

"Så viser det seg da – før eller siden – at dette kanskje viser seg å være svar på et spørsmål du ikke visste om da du startet. "

Blikket hennes er stadig rettet på forskningen og forskernes kompetanse, og hun mener de vet best. Hun er tydelig på at å ha dialog med eller å involvere lekfolk i forskningen ikke er å anbefale, ut over at de kan bidra til å få forskeren til å tenke på aspekter hun ikke har tenkt på. Rollen hun gir lekfolk er i så måte svært begrenset.

4.2.5. Syn på eget ståsted

Professor A forteller at hun ikke har opplevd å få noen veiledning eller oppfordring på noen som helst måte fra fakultetets kommunikasjonsseksjon rundt hvordan kommunisere forskning til/med allmennheten.

"... i forhold til det prosjektet jeg har om å snakke generelt om forskning og kunnskap til allmennheten, så bryr ikke kommunikasjonsavdelingen seg i hele tatt. Jeg gjør det spontant. "

Men hun understreker at hun opplever å få hjelp fra kommunikasjonsmedarbeidere til markedsføring av artikler ut i fra hva hun opplever som PR-perspektiv. På spørsmål om hun opplever at hun og kommunikasjonsavdelingen ved fakultetet har et omforent syn på hva

forskingskommunikasjon med allmennheten bør være, svarer hun (og sikter til kommunikasjonsavdelingen sentralt på Blindern) at hun opplever de har agendaer hun ikke har, og at hun må belære dem. Hun ser avdelingen som en slags reklameavdeling/PR-byrå som primært er opptatt av å informere om universitetet for å få mange nye studenter, mer penger, flere ressurser og så videre:

"Motivasjonen handler ikke om allmennhetens beste, den handler om Universitetet i Oslos beste. (...) I tillegg, et stykke ned på listen kommer det samme motivet som jeg har, nemlig å opplyse allmennheten."

Hun fremlegger sitt motiv som "det riktige", og kritiserer kommunikasjonsavdelingen sentralt for å prioritere det ned. Igjen er det et motiv som er gjenkjennbart fra "PUS-tradisjonen" hun løfter frem, nemlig opplysning.

Tabell 2, vedlegg 4 oppsummerer viktige funn fra professor A's svar.

4.2.6. Syn i lys av Irwins nivåer

Gjennomgangen over viser at professor A er opptatt av å kommunisere forskning med allmennheten, fordi hun ser det som en forpliktelse hun har i jobben, men også fordi hun synes det er morsomt å *forklare* ting. Begrunnelser professoren gir for drive med allmennorientert forskningskommunikasjon er å opplyse allmennheten, spre den kunnskapen forskere besitter og forklare forskningens vesen. Hun sier at dette må gjøres med *autoritet*. Hun sier i så måte at lekfolk må læres opp til å forstå hva forskning er. Allmennheten ser hun som en kunnskapsløs "masse" av mennesker i møte med forskning, som trenger å lære om forskning for å forstå den. Posisjonen hun inntar overfor allmennheten er ovenfra og ned. Vi kjenner igjen flere av Irwins indikatorer for en første-nivå tenkning her (jamfør vedlegg 7).

Videre mener hun at pågående forskning (egen samt stipendiater) er for komplisert og detaljert for folk flest å forstå, og således uinteressant å *formidle*. Konsekvensen av et slikt syn er at det gir lite rom for dialog med og involvering av allmennheten underveis i forskningen, og heller ikke i forkant. Forskningen og forskningspolitikken mener hun bør styres av forskere, og lekfolk bør ikke involvere seg. I tillegg til at debatt morer henne, ser hun debatt som et virkemiddel for å skaffe penger til forskningen. Hun formidler ikke noen

gang i intervjuet tanker om at debatt med allmennheten har verdi fordi uenighet i seg selv kan ses som konstruktivt for forskningen, som en ressurs (jamfør Irwins indikatorer for nivå tre). Samlet passer holdningene hennes fint inn under indikatorene Irwin har listet for tenkning på nivå én (se vedlegg 7). Når hun oppfordrer stipendiater å tenke på samme måte som henne selv rundt formidling til allmennheten, gir hun også uttrykk for at hun vet best, og bedre enn stipendiatene, hva som er interessant for allmennheten og ikke.

På spørsmål om *hva som kan komme ut* av forskningskommunikasjon med allmennheten vektlegger hun at forskere må *korrigere* oppfatninger i allmennheten. Hun sier det er viktig at fagfolk er til stede der allmennheten diskuterer, og gir uttrykk for sin fagkunnskap der. Dette peker ikke i retning av et ønske om toveis drøfting, men heller at hun vektlegger forskeres rolle som kunnskapens forvaltere og voktere. Hun formidler igjen et ovenfra og nedpreget syn på allmennheten, hvor allmennheten ses som en «enhetlig gruppe» mennesker som har lite å bidra med i møte med forskningen. Kunnskap og ekspertise i møte med forskning plasserer hun kun hos forskere. Tenkningen hun gir uttrykk for her føyer seg fint inn under Irwins indikatorer for en tenkning på nivå én, jamfør tabell 7, vedlegg 9.

Professor A gir ikke uttrykk for at de innspill hun får fra allmennheten har noen verdi for henne eller forskningen hennes, utover å lede henne inn på spor hun ikke har tenkt så mye på, men som kan være viktige nok, samt til å motivere henne som forsker til å heve sin egen kunnskap gjennom *egen* innsats. I hovedsak kan allmennheten bidra med å stille spørsmål samt å bidra med økonomisk støtte, sier hun. Videre kan det å kommunisere med allmennheten bidra til at hun som forsker blir bedre på å kommunisere med fagfeller og studenter også, da forenklete budskap som allmennheten forstår *i alle fall* forstås av fagfeller. Dette tolker jeg også som uttrykk for et ovenfra og nedpreget syn, hvor allmennheten fremstilles som en gjeng som så vidt forstår og som så vidt kan bidra med noe. Dette peker ikke i retning av tenkning på hva Irwin beskriver som nivå to og tre, hvor allmennheten ses som ressurspersoner i møte med forskningen.

På spørsmål om hva hun mener bør kjennetegne hva hun ser som en "optimal" praksis for kommunikasjon av forskning med allmennheten, vektlegger hun *formidling* (forstått som en enveis kommunikasjonsstil) som kan bidra til å *øke folks respekt* for forskningen, og bidra til økt finansiering. Vi kjenner igjen ønsket om å øke folks respekt for forskningen fra et tradisjonelt syn. Hun sier videre at det er bedre at hun som forsker får holde på med sitt i

tjue år, enn at allmennheten skal være med på å styre hva som skal forskes på. For det ville gå forskningen ille, man ville miste de beste forskerne, og grunnforskningen ville lide, sier hun. Tiltroen hennes til lekfolk er ikke høy, og ovenfra og ned-holdningen til allmennheten er igjen åpenbar. Hun avviser at initiativer som kan komme nedenfra og opp, fra allmennheten til forskermiljøer, kan resultere i god forskning ut i fra kriterier hun setter. Hun sier forskere må få holde på med sitt uten å måtte forklare hva de gjør "hele tiden", fordi det er for komplisert til at noen kan forstå. Det som skal formidles til allmennheten er "ferdig" etablert kunnskap. Hun sier hun er kjent med Forskningsrådets tematiske programmer som åpner for i større grad å involvere lekfolk i forskning, og hun argumenterer for at dette vil bidra til dårligere forskning. Hun er også bekymret for at slike initiativer kan føre til mindre respekt for forskningen og redusert støtte. Dette er bekymringer vi kjenner igjen fra en tenkning rundt allmennorientert forskningskommunikasjon som står godt til Irwins beskrivelser av og indikatorer for syn på nivå én.

Betraktninger hun gir uttrykk for, som *kan* tolkes å peke i retning av tenkning på nivå to, kan være at hun sier at allmennheten kan sette forskere inn på nye spor, gjennom å stille spørsmål. Men ser vi svarene hun har gitt under ett, ser vi at hun gir uttrykk for at det kun er *to ting* allmennheten aktivt kan bidra med i møte med forskere og forskningen: Nettopp det å stille spørsmål som kan få forskeren inn på nye spor, samt det å donere penger. Ut over dette er hun klar på at allmennheten ikke bør bidra inn i eller involveres aktivt i forskningen. I så måte er det neppe grunnlag for å hevde at informanten her beveger seg i retning av nivå to-tenkning, hvor Irwin vektlegger transparens, engasjement, konsensus, debatt m.m. Jeg finner heller ikke at noe av det hun sier peker i retning av indikatorer Irwin har beskrevet for en tredjenivås tenkning. Tabell 7, vedlegg 9 oppsummerer poeng hun har vektlagt i sine svar, som jeg mener indikerer en tenkning på Irwins nivå én.

4.3 Professor B's syn

Informanten er professor ved Avdeling for samfunnsmedisin ved Institutt for helse og samfunn ved Det medisinske fakultet.

4.3.1. Formålet med kommunikasjonen

Professor B gir uttrykk for at hun er opptatt av å kommunisere forskning med allmennheten, og at hun legger mye arbeid ned i det. Også hun vektlegger et opplysningsperspektiv

(Karlsen 1992, 9) i sin begrunnelse for å drive med dette. Hun sier at hun synes det er viktig å *opplyse* om vitenskapsbasert kunnskap, som kan være grunnlag for politiske beslutninger, og som et alternativ til hva hun ser som mer "allmenne kunnskapsformer":

"Jeg synes det er viktig at de som fatter beslutninger og de som skal ta i bruk forskningen skjønner noe av grunnlaget for beslutninger de skal ta, og samtidig tenker jeg at en del av den forskningen jeg har fører politikken, altså jeg sier noe med forskningen min som kan påvirke politiske beslutningstakere. Så derfor synes jeg det er viktig å formidle det jeg finner som kanskje et alternativ til litt sånne stereotype, mer hentet ut av ingenting-kunnskap, som mange har da. "

Begrepene "formidle", "påvirke" og "skjønne" kjenner vi igjen fra en tradisjonell populariseringstankegang. Bucchi (2008, 60) skriver at lekkunnskap ikke en fattig eller underlegen versjon av ekspertkunnskap. Den er kvalitativt annerledes, men ikke mindre sofistikert enn spesialisters ekspertise. Gjennom dikotomien professoren stiller opp rundt former for kunnskap, ser vi at hun fremhever akademisk viten som "den sanne" formen for kunnskap, i møte med "lekkunnskap" som hun kaller for "hentet ut av ingenting- kunnskap".

Allmennorientert forskningskommunikasjon har tradisjonelt blitt sett som en aktivitet løsrevet fra selve forskningsarbeidet, ikke som en integrert del av det (Bucchi 2008, 60). Professor B forteller at hun ser det institusjonelle pålegget om å formidle som en plikt, men hun opplever ikke at dette pålegget er like viktig som andre pålegg:

"Jeg opplever ikke pålegget om å formidle som så sterkt som pålegget om å forske og produsere og publisere og undervise. Undervisningspålegget opplever jeg som det sterkeste, det som har forrang. Men jeg har for så vidt tatt formidlingspålegget alvorlig, og synes jeg gjør min andel av det."

At både professor A og B forteller at de også nedprioriterer formidlingen av hensyn til forskningen og undervisningen, styrker tolkningen om at de ikke ser forskningskommunikasjon som en integrert del av forskningen. Formålet med allmennorientert forskningskommunikasjon mener professor B handler om å gi kvalitetssikret informasjon fra forskerhold, som lekfolk blant annet kan bruke til å forbedre livene sine.

"Det er jo dels å få folk til å skjønne en del ting som de bakser med og styrer og holder på med i eget liv, som for eksempel årsaker til sykdom eller hvordan man selv kan ta ting i bruk for å bli bedre, eller finne løsninger på problemer. Og så i forhold til å imøtekomme feilinformasjon. "

Utsagnet har flere likhetstrekk med syn kommunikasjonsrådgiveren og professor A har formidlet. Vi ser også parallellen til Det medisinske fakultets strategiplan, hvor formidling i strategi 12 blant annet kobles til å forbedre folks liv ut i fra et helseperspektiv (2014). Professor B forteller at hun får en rekke tilbakemeldinger på de kommuniserende aktivitetene hun tar initiativet til. Når jeg spør om hva tilbakemeldingene handler om, og hva hun bruker tilbakemeldinger til, velger hun å vise til tilbakemeldinger fra allmennheten i form av *invitasjoner til å stille opp i debatter og til intervjuer*. Hun forteller at hun tidvis takker ja til slike.

"Sist var jeg i radioen, i forrige uke, på Ekko, med et forskningsspørsmål jeg synes var morsomt å diskutere. Jeg liker offentligheten, jeg synes det er morsomt å være profilert, og jeg synes det er ålreit å formidle. Jeg har en slik politisk ledetråd for det jeg gjør. "

Videre gir hun uttrykk for at debatt er morsomt, og at hennes egne tanker formes gjennom debatt. Vi ser at "moro"-aspektet er noe som går igjen i informantenes svar, de ser det som en drivkraft i kommunikasjonsarbeidet. Professor B avviser at dette handler om egenprofilering, og sier at de handler om å fremme den vitenskapelige måten å tenke på:

"Jeg er ikke opptatt av å fremme meg selv, men jeg er opptatt av å fremme en måte å forstå ting på som jeg står for."

Det er den vitenskapelige måten å forstå ting på professor B ønsker å fremme. Hun sier at hun også ønsker å bidra som en motsats til den mer underholdningspregede forskningskommunikasjonen hun mener å se:

"Det som er problemet er at (...) forskning brukes mer til underholdning. At det blir mer underholdning enn forskningsstoff. Det prøver jeg å styre unna."

I så måte har hun et annet ståsted enn kommunikasjonsrådgiveren, som sier han ønsker flere møtesteder hvor folk kan *hygge seg* med å lære om forskning. Hun forteller videre at da

hun var nyetablert forsker kunne det å kommunisere forskning med allmennheten bidra til at hun fikk tips og ideer til nye forsknings spørsmål innen feltet hun holdt på med.

4.3.2. Hva og når kommunisere

Professor B forteller at hun i hovedsak *formidler* resultater av egen forskning etter hvert som de kommer inn, og ikke så mye fra selve forskningsforløpet eller fra starten av det. I tillegg *formidler* hun også rundt hva hun ser som "hull" i forskningen og hva hun mener bør forskes mer på. Hun ser det som et poeng å fortelle folk som har bestemte oppfatninger rundt hvordan "ting skal gjøres" at det ikke nødvendigvis støttes av forskningsbasert kunnskap:

"Og hvor folk sier at det må vi gjøre sånn og sånn, kan jeg si at ja, det vet vi faktisk ikke. Så det har også vært en viktig bit. "

Det er åpenbart at hun er opptatt av å belære allmennheten, og det at hun i stor grad vektlegger å *formidle* resultater bekrefter også dette.

4.3.3. Lekfolks rolle i møte med forskning

Professor B gir uttrykk for et forholdsvis nedlatende syn på lekfolks kunnskaper i møte med forskning. På spørsmål om hun mener allmennheten kan ha en rolle i møte med forskningen, "drar" hun på det:

"Både ja og nei. Deler av allmennheten skjønner ikke forskning. Jeg har brukt veldig mye tid på å forklare sånne ting som at hvis A skjer før B, så er det ikke alltid at det er A som er årsaken til B. Fordi det tror de jo veldig ofte. Eller at de opplever et fenomen fire ganger, og da sier de det er mer av dette nå enn før. "

Professor B gir klart uttrykk for at hun mener forskning er et arbeid for spesialiserte fagfolk. Hun viser til et eksempel fra egen forskning på barnløshet og folks tanker om fertilitet:

"Et klassisk eksempel i min forskning var at det blir hevdet at dersom du adopterer et barn, så får du barn etterpå. (...) Og så sa "alle" at hvis du adopterer et barn, så får du barn etterpå. Så "alle" opplevde det (...) som en kausalitet. Og da måtte jeg gå inn og si at forskningen sier ikke det. Forskningen sier at det er noen få som får barn etter at de har valgt å adoptere, men de aller fleste som adopterer får ikke barn, og de aller fleste som får barn, adopterer ikke. Så de såkalte kausale sammenhengene folk flest ser, stemmer ikke. De er anekdoter. Og det å få folk til å skjønne statistiske sjanser,

med kausalitet eller årsakssammenhenger og konsekvenser og sånn, det er en ganske lang og omstendelig prosess. Da må man være veldig tålmodig. "

Når jeg ber henne utdype hva hun mente med "jaet" i svaret sitt, gir hun uttrykk for at hun mener allmennheten kan ha en *begrenset* rolle i forhold til å formulere nye forskningsspørsmål. Noen sofistikert rolle i møte med forskning tilkjenner hun dem i så måte ikke.

"De har veldig mye å bidra med når det gjelder fenomener som det trengs forskning på, synes jeg. Jeg har hentet nesten alle fenomenene jeg har forsket på fra kommunikasjon med allmennheten rundt de temaene jeg er opptatt av. Sånn at jeg synes det er mer å hente hos allmennheten i å forme nye forskningsspørsmål, men at de da leveres til forskeren, fordi allmennheten ikke kan metodene, de kan ikke, vet ikke. De vet hvordan man stiller en problemstilling, men det vet ikke hvordan man forsker på det."

Hun forteller at tilbakemeldinger fra allmennheten rundt forskningsspørsmål kan komme fra pasientorganisasjoner, i etterkant av konferanser hun har hatt, og de kan komme i form av individuelle eposter.

4.3.4. Vyer for allmenorientert forskningskommunikasjon

Professor B velger å peke på populærvitenskapelige publikasjoner som Forskning.no og Apollon som eksempler på gode kanaler å kommunisere forskning via. "*Det er forskningsformidling av ypperste klasse*", sier hun. Apollon er en publikasjon som i hovedsak bærer preg av enveis formidling, mens Forskning.no også åpner for meningsutveksling. På spørsmål om hva hun mener ideelt bør kjennetegne en "optimal" praksis for kommunikasjon av forskning med allmennheten, svarer hun først at hun synes det er viktig å forenkle fagspråk og konklusjoner, slik at allmennheten kan forstå hva de hører eller leser.

"Jeg tenker at man må være veldig flink til å oversette kompliserte faglig termer og metodologier til lettfattelige konklusjoner (...). Det er egentlig konklusjonen folk er opptatt av, hva det var du fant, hva slags konsekvenser får dette for meg, skal jeg gjøre A eller B. Er det farlig eller ikke farlig. Forskere (...) tar veldig ofte med seg altfor mye forbehold og altfor mye metode inn i kommunikasjonen, og kommunikasjonen er jo ofte veldig forenklet. Og da må den være forenklet på en troverdig måte, men sånn

at man kan få mere stoff hvis man er interessert i det. Så der er en stor utfordring, synes jeg da."

Når jeg spør henne om annet kunne være lagt til grunn for et "optimalt" arbeid rundt forskningskommunikasjon med allmennheten ut over det å forenkle, vektlegger hun toveis kommunikasjon rundt forskningen:

"Kommunikasjon er jo to veier, og ofte så blir kommunikasjon sett på som at man oversetter forskningsresultater til en eller annen melding som går ut til folk, men at man ikke tar responsen på det inn i forskningen igjen. "

"Jeg har nok vært opptatt av nettopp den toveisbiten, at jeg for eksempel har jobbet med pasientforeninger, jeg har jobbet med sosiale medier for å høre tilbake. Og det tror jeg er litt oversett verdi. "

Hun sier hun tror årsaken til at toveis kommunikasjon tidvis overses som verdi, er at forskere gjerne anser allmennheten som mindre smarte enn dem selv:

"Fordi forskere av og til synes allmennheten er litt dumme, og at de har ikke skjønt det og det. Da er de ikke mottakerkanaler for de litt mer naive spørsmålene. "

Det er *naive* spørsmål hun her peker på at forskere går glipp av, ved ikke å gå i dialog med allmennheten. På spørsmål om hva hun da mener skal til for at man skal få til en god dialog med allmennheten, er det imidlertid fortsatt forenkling av forskningen hun ser som viktig:

"Man er nødt til å tenke veldig mye på hva er basiskunnskapen til de man snakker med, og så må man legge opp formidlingen i forhold til det kunnskapsnivået de står for. Jeg er litt overrasket over hvor lite folk – mange folk – vet om statistikk og sannsynlighet. Jeg er også litt overrasket over hvor mange som vet veldig lite om biologi da, og det er altså sånn basalformidling på en måte. Men sånn er det, og da må man forklare ting veldig forenklet noen ganger. "

På direkte spørsmål om hva hun tenker om f.eks. Forskningsrådets programmer for å dra allmennheten inn i forskningsprosjekt tidlig i forløpet, svare hun at hun mener allmennheten kan delta på *begrensede* områder:

"Ja, det kommer an på forskningsspørsmålene. Hvis man forsker på sosiale realiteter og ting som skjer i kommunene, så er det klart de må være med. Men hvis man forsker på en bitte liten greie inne i en celle i et laboratorium så er jeg mer usikker om det har noen hensikt. (...) Nei, jeg tror ikke allmennheten skal være med på detaljene i forskningen. Men å sette premissene for hva det skal forskes på, det tror jeg nok er viktig å få med folk på, hva er det som er viktige dilemmaer her. "

Her ser vi likhetstrekk mellom professor A og professor B sine syn. Professor B avviser imidlertid ikke like bastant som professor A nytten av å involvere lekfolk i forskning. Hun er positiv til at allmennheten er med på å sette *premisser* for forskningen og peke på dilemmaer.

4.3.5. Syn på eget ståsted

Noen forskere opplever at det vitenskapelige fellesskapet er ambivalent til at enkeltforskere oppsøker medias rampelys for å snakke om forskningen sin (Rödder 2012, 158). Noen erfarer også at det virker destruktivt inn på deres akademiske karriere (ibid, 162). Professor B forteller at synet hennes på allmennorientert forskningskommunikasjon ikke har endret seg så mye gjennom årene, men at hun er tryggere på seg selv nå i forhold til å bryte med konvensjoner og forventninger i fagfellesskapet.

"Jeg er ikke så sjenert som jeg var før, jeg er ikke redd for å være litt tabloid, jeg ikke rett for å være spissformulert, jeg er ikke så redd for å gå inn i debatter. Men det er også fordi jeg er tryggere på meg selv fordi jeg har holdt på så lenge, for jeg har ikke noe å tape. Jeg har en fast jobb og jeg har en forskerkarriere som er grei. Jeg behøver ikke bevise noe, så det er greit. Så derfor frykter jeg ikke represalier. "

Professor B sier hun ikke har noe å tape fordi hun har fast jobb, og at hun ikke frykter represalier. Dette er interessant å se i lys av stipendiatens utsagn jeg presenterer under, om uskrevne regler hun mener å møte i forskermiljøet rundt allmennorientert forskningskommunikasjon. Professoren forteller at hun i liten grad samarbeider med, eller tar imot veiledning rundt hvordan kommunisere forskning med allmennheten, fra kommunikasjonsrådgivere ved fakultetet. Hun sier at hun jobber uavhengig av dem, og at hun ikke har opplevd å få råd eller føringer fra fakultetet rundt hvordan forskning best kan formidles til/med allmennheten.

"Men det kan ha med meg å gjøre, for jeg lar meg ikke så lett plukke på nesa. Jeg er nesten alltid ganske sta og sikker i min sak, så jeg ville ikke funnet meg i det. Så derfor har jeg aldri hatt noen diskusjon rundt sånt. "

Tabell 3, vedlegg 5 oppsummerer sentrale funn fra professor B's svar.

4.3.6. Syn i lys av Irwins nivåer

Som gjennomgangen over har vist, synes også Professor B at det er viktig å *opplyse* "folk flest" og politikere. Forskningsfunn mener hun må *formidles* til allmennheten, som et alternativ til hva hun kaller stereotype, mer "hentet ut av ingenting-kunnskap". Dette er en "kunnskapstype" som hun mener mange har, i motsetning til forskere som besitter vitenskapelig kunnskap. Det er forskerne som i så måte har kunnskap av kvalitet, og allmennheten må belæres, sier hun. Parallellen til et tradisjonelt "underskuddinspirert" syn i møte med lekfolk er slående, og synspunktene kjenner vi igjen fra Irwins beskrivelser av og indikatorer for førstenivå-tenkning (se vedlegg 7). Kvalitetssikret informasjon fra forskerhold mener hun folk kan bruke til å "skjønne mer", til å forbedre livene sine ut i fra et helseperspektiv, og som grunnlag for å ta gode politiske beslutninger. I tillegg må forskere korrigere feilinformasjon. Vi kjenner igjen flere av synspunktene fra professor A sine svar i professor B's tanker.

Også professor B knytter begrepet "moro" til det å kommunisere forskning med allmennheten. Hun synes det er morsomt å diskutere, ålreit å formidle, hun sier hun *liker* offentligheten, og at hun synes det er morsomt å være profilert. *Hun* har altså glede av det. Dette bunner i at hun er opptatt av å fremme "*en måte å forstå ting på som jeg står for*", sier hun, og sikter slik jeg tolker henne til den *vitenskapelige* måten å forstå ting på. Dette peker i retning av en ovenfra og nedpreget tenkning vi kjenner igjen fra et tradisjonelt syn på forskning og forskningskommunikasjon, som glir fint inn i Irwins nivå én - kategorisering hvor det å bygge forskerrollen og ivareta det vitenskapelige rasjonale vektlegges (se vedlegg 7). Samtidig sier hun at hun ønsker å være en motsats til den underholdningspregede forskningsformidlingen som tidvis tilbys i media. Men da primært for å formidle den vitenskapelige tankegangen, slik jeg tolker henne.

På spørsmål om hun mener allmennheten kan ha en rolle i møte med forskningen drar hun på det, og svarer: "*Både ja og nei.*" Hun slår deretter fast at hun mener at deler av

allmennheten ikke skjønner forskning, og at hun må bruke mye tid på å forklare dem den vitenskapelige tankegangen rundt kausalitet og statistiske sammenhenger. Hun formidler slik et syn på allmennheten og deres evner som vi kan kjenne igjen fra Irwins nivå én-kategorisering; Allmennheten må *belæres* og *opplyses* slik at de kan *forstå mer* og *støtte* forskningen. At hun anerkjenner at allmennheten kan gi tips til nye forskningsspørsmål, kan neppe sies å peke i retning av nivå to-tenkning, ettersom hva hun sier hun mener allmennheten kan bidra med i møte med forskningen er svært begrenset. Hun understreker også at nye forskningsspørsmål må leveres til forskeren, fordi allmennheten ikke kan metodene og mangler kunnskap og forskerkompetanse. Hun vektlegger forskerrollen, ekspertens uavhengighet og det vitenskapelige rasjonale, samt lekfolks "manglende" kompetanse, alle indikatorer på en førstenivås tenkning (se vedlegg 7 og 10).

På spørsmål om hva hun mener ideelt bør kjennetegne en "optimal" praksis for kommunikasjon av forskning med allmennheten, vektlegger hun først at fagspråk og konklusjoner må forenkles, for at allmennheten skal forstå. Når jeg spør henne én gang til om det er andre aspekter hun ser som viktig, peker hun på et ønske om mer toveis kommunikasjon rundt forskning, hvor responsen fra allmennheten tas med inn i forskningen. Her formidler hun en tenkning som i første omgang kan sies å falle inn under Irwins nivå to. Hun mener årsaken til at toveis kommunikasjon tidvis overses som verdi er at forskere ser allmennheten som mindre smarte enn dem selv. Samtidig tolker jeg professor B til også selv å tilkjenne et slikt syn på allmennheten. Hun slår fast at det er "de naive spørsmålene" hun mener forskerne går glipp av, ved ikke å gå i dialog med allmennheten. For å få til en dialog legger hun også vekt på at kommunikasjonen må stå i forhold til allmennhetens kunnskapsnivå og derfor må forenkles *veldig*, og hun gir uttrykk for at hun tidvis synes kunnskapsnivået er overraskende lavt. Det er lite her som gir inntrykk av at hun ser allmennheten som en kompleks gruppe som også består av kunnskapsrike, ressurssterke individer som kan bidra aktivt inn i forskningen med annet enn naive spørsmål. I så måte er det tynt grunnlag for å koble utsagnene hennes til nivå to-tenkning.

Når jeg spør hva hun tenker om forskningsrådets programmer for å dra representanter for allmennheten inn tidlig i forskning, gir hun uttrykk for at hun mener allmennheten kan delta på *begrensede* områder. Hun er veldig tydelig på at allmennheten ikke bør dras inn i forskningen, men hun sier de kan være med på å sette premisser for hva det skal forskes på,

samt at de kan peke på hva de mener er viktige dilemmaer. Vi ser at hun åpner for at allmennheten kan gis en større rolle enn hva det er tradisjon for innen for en førstnivå-tenkning. Samtidig drukner dette i informantens begrensede tro på lekfolks evner. Hun er tydelig på at hun mener allmennhetens kun kan ha en begrenset rolle i møte med forskningen, noe som ikke motsier Irwins indikatorer for nivå to-tenkning eller nivå tre-tenkning.

På spørsmål om *når* i forskningsprosessen professor B mener forskere bør kommunisere med allmennheten, svarer hun at hun helst *formidler resultater*, og ikke så mye fra forskningsforløpet eller fra prosjektets start. Dette indikerer også en tenkning om at allmennheten skal *lære* av forskningsresultater (nivå én), og i mindre grad en tenkning om at det å tidlig kommunisere om et prosjekt kan gi allmennheten grunnlag for å engasjere seg (nivå to).

Jeg finner altså at de fleste av professor B's synspunkter står godt i forhold til i Irwins indikatorer på nivå én, som tabell 8, vedlegg 10 viser. De utsagnene som har pekt ut over nivå én og mot nivå to-tenkning, har jeg vist i drøftingen over at ikke uten videre kan tas til inntekt for et syn på nivå to. Det kan imidlertid tenkes at professoren er på glid mot å tenke mer i den retning (mer dialog og involvering). I så fall er hun fortsatt milevis unna et konsistent syn på nivå to. Jeg finner ingen indikatorer på en tenkning i retning av Irwins nivå tre.

4.4 Stipendiatens syn

Informanten er stipendiat ved Avdeling for sykepleievitenskap ved Institutt for helse og samfunn ved Det medisinske fakultet, UiO. Når jeg intervjuer henne er det to uker til hun skal levere avhandlingen sin.

4.4.1. Formålet med kommunikasjonen

Stipendiaten sier hun er opptatt av å kommunisere forskning med allmenheten. Hun begrunner sitt engasjement med at hun mener at folk bør få vite om forskningen og dens resultater for at det skal kunne komme samfunnet til gode. Men også fordi hun mener de har rett på informasjon, som skattebetalere. Dette synspunktet deler hun med kommunikasjonsrådgiveren.

"Det å drive med forskning skal jo komme samfunnet til gode. Det er noe av poenget – at det skal forbedre noe. Og hvis bare fagfeller vet om det, så kan det potensielt ikke ha den konsekvensen at det betyr bedring for samfunnet. Særlig fordi den forskningen som vi driver med her, den er jo interessant for allmennheten, mener jeg. "

Vi kjenner igjen aspekter fra både opplysningsperspektivet og legitimeringsperspektivet (Karlsen 1992, 9). Stipendiaten vektlegger videre at det å kommunisere forskning med allmennheten kan bidra til at allmennheten gjennom å få informasjon kan tenkes å støtte forskningen, og bidra til å dra forskningsfeltet i den retningen hun som forsker ønsker. Her trer nytteperspektivet (Karsen 1992, 9) frem:

"... at allmennheten kanskje kan være med å bevege dette feltet i den retningen som jeg tenker er riktig, da. At de kan være med å mobilisere og tenker at: Ja, men dette er kjempeviktig, dette må vi gjøre noe med, og støtte opp om (...). Og det kan kanskje være med på å forandre holdningen til folk."

Stipendiaten forteller at formålet hennes med den allmennorienterte forskningskommunikasjonen er at oppmerksomhet rundt hennes fagfelt skal øke engasjementet rundt det i samfunnet, og at det igjen skal føre til feltet hun forsker på skal prioriteres høyere.

"Formålet mitt da (...) er at folk skal bli oppmerksom på at dette er et forsømt område. Og at det er et politisk viktig satsingsområde, og det kan jo allmennheten bidra til, ikke sant. Gjennom å stemme og være politisk aktive, og så videre. Så de kan legge press på ulike vis så dette her (...) får høyere prioritert, dette området som jeg er opptatt av. Så det er egentlig målet mitt, at oppmerksomheten rundt det skal øke engasjementet rundt det. Og at det kan føre til forbedringer. "

Hun vektlegger her aspekter vi kjenner fra en tradisjonell populariseringstankegang: at allmennheten vil støtte forskningen hennes om de får vite mer om den (Irwin 2008). Stipendiaten forteller at hun legger mye tid ned i dette arbeidet, og at hun synes det er tidkrevende. Pålegget i lovverket om å formidle forskning opplever hun som en plikt som hun aktivt forholder seg til. Mesteparten av tiden går likevel med til forskningsarbeid, forteller hun. Dette mener hun er nødvendig, for å ha en "substans" å kommunisere. Hun

forteller at hun har prioritert ned kommunikasjonsarbeidet med allmennheten det siste halve året, fordi hun har sett det som nødvendig å prioritere forskningsarbeidet i innspurten.

4.4.2. Hva og når kommunisere

Franzen, Weingart og Rödder (2012, 4) skriver om negative reaksjoner i akademia på at forskere kommuniserer forskningsresultater før de er fagfellevurdert og publisert i et vitenskapelig tidsskrift. Stipendiaten forteller at det forventes, i forskermiljøet hun er en del av, at hun venter med å formidle resultater av forskningen sin til etter disputasen:

"Det er jo sånne ting at man skal ikke lekke resultat før man har publisert, ikke sant. "

Begrunnelsen for dette sier hun er at man risikerer ikke å få publisert resultatene i akademiske kanaler dersom de har vært kommunisert ut tidligere. På spørsmål om dette er en "regel", svarer hun at hun opplever det som en uskreven sådan:

"Nei, det er vel ikke skrevet noe sted, det er vel bare sånn jeg oppfatter det. At man skal være innmari forsiktig med det."

Når jeg spør henne hvem hun har fått slike signaler fra, viser hun til det akademiske fellesskapet:

"Det er miljøet, det er utrolig mange uskrevne regler innenfor det akademiske. Så jeg kan ikke si hvor. Dette har jeg plukket opp her etter hvert, det er en spilleregel, da".

Dette er interessant å se i lys av professor A sine utsagn om at hun mener stipendiater ikke bør formidle fra forskningen sin under arbeidet med avhandlingen, og i lys av professor B sine utsagn om at hun slipper å frykte sanksjoner for å kommunisere forskning med allmenheten fordi hun er fast ansatt. Stipendiaten gir uttrykk for at hun har en pragmatisk holdning til disse "spillereglene":

"Det er jo ikke farlig om jeg venter et halvt år lenger med at jeg sier dette her til allmennheten. Dessuten er det mer pålitelig, dersom jeg har en vitenskapelig publikasjon å "backe" det opp med, i stedet for at jeg bare sier at: "Ja, sånn og sånn er det". "Ja men hva er bevis for det", ville folk spørre om da. Men da har jeg den publikasjonen, så den må jeg ha først, ikke sant. "

Franzen, Weingart og Rödder (2012, 4) skriver også at sensasjonelle annonseringer til media om forskningsfunn gjerne ses som upassende, selv om funnene allerede er publisert i en akademisk kanal. Stipendiaten forteller at hun opplever at det er flere uskrevne spilleregler i miljøet, knyttet til kommunikasjon av forskning med allmennheten. Blant annet er det krav om at formidlingen ikke bør være for "populistisk" (forstått som overforenklet), og at forskeren bør få frem nyanser og forbehold:

"Det er generelt et ønske om at man skal få frem nyansene. Det er mye det vi driver med, det er ikke svart eller hvitt ikke sant, det er veldig mye grått. Å få frem nyansene, det er vanskelig i en populærvitenskapelig fremstilling, så da får man nesten sånne sanksjoner, på en måte, for at man gjør det. For det er ikke vanlig - har ikke vært så vanlig - i samfunnet da. "

Stipendiaten sier hun tror slike holdninger kan være knyttet til litt eldre generasjoner av forskere enn generasjonen hun tilhører. Selv gir hun uttrykk for at hun ser behov for å forenkle forskningen for at folk skal være villige til å lytte:

"Jeg er blant de yngre generasjonene, som kanskje har en annen holdning til det enn de litt eldre, som vil at det skal være sånn som det har vært, og veldig korrekt da. For du må være litt røffere i kantene når du skal få folk til å gidde å høre på deg. De gidder ikke høre på hvordan vi pleier å snakke til hverandre. Det er så omstendelig, det. Det tar jo en time før du kommer frem til resultatet."

Hun forteller at hun tross uskrevne regler har kommunisert ut om forskningsprosessen til allmennheten underveis i stipendiatløpet, men vært tilbakeholden med resultater:

"Det har vært mye bare tema (...). Så det har egentlig vært mye start og prosess, for jeg har ikke hatt resultatene før ganske nå på slutten. Når jeg har vært i media så har jeg bare fortalt om prosessen, og at dette er viktig. Og så har fortsatt spørsmålet vært: "Ja, men hva er resultatene?" "De har jeg ikke enda. De har jeg ikke kommet ut med."

Jeg tolker henne dithen at hun ikke er glad for disse uskrevne "reglene" som hun mener eksisterer, og at hun gjerne ville vært "friere" i sin kommunikasjon, men at hun har akseptert at hun må vente med å kommunisere resultater. Jeg forstår henne også slik at hun ønsker å være litt mer "vågal" i spissing og forenkling av budskap enn hva de uskrevne "reglene" åpner for.

4.4.3. Lekfolks rolle i møte med forskning

Stipendiaten sier hun forbinder begrepet allmennheten med "folk flest". På spørsmål om hva hun mener kan komme ut av forskningskommunikasjon med allmennheten, formidler stipendiaten noe usikkerhet, men velger igjen å vektlegge økt engasjement og politisk press for at fagfeltet skal få høyere prioritet.

"Det er litt det samme som jeg har sagt i sted, at det øker engasjement og press på saken."

Hun formidler ingen tanker om at lekfolk også kan bidra inn i selve forskningen, med verdifulle innspill o.l. På spørsmål om hva forskeren gjør med tilbakemeldinger fra allmennheten, forteller stipendiaten at hun får svært få tilbakemeldinger fra allmennheten når hun kommuniserer forskning.

"Jeg er litt skuffet over hvor lite folk er opptatt av substansen i det. Det er jo bare liksom et rop ut i mørket, jeg vet ikke om jeg når frem liksom."

Hun sier hun tror at en av årsakene til at hun får få tilbakemeldinger, kan være at det er så mye informasjon å ta til seg i mediebildet generelt for folk flest, og at det derfor er vanskelig for henne å nå frem i mediebildet med forskning på et tema som generelt ikke oppfattes som veldig spennende. Når jeg spør om hun har brukt de få tilbakemeldingene hun har fått til noe, svarer hun at de hovedsakelig har motivert henne til å kommunisere mer. På spørsmål om hun mener lekfolk kan ha *en rolle* i møte med forskningen svarer stipendiaten bekreftende. Hun gir uttrykk for at de kan komme med tilbakemeldinger på hva hun skal forske på videre, samt på hvordan hun *formidler* forskning:

«Mm, hvis de vil, så. Hvis de er interesserte i å snakke med meg og komme med tilbakemeldinger så er ... jeg kjempepositiv til det (...). Det er kjempeviktig, det er dem det er for. Jeg forsker på folk flest, og det skal være interessant og relevant for folk flest. Både i forhold til hva jeg skal forske på, men gjerne også i forhold til hvordan jeg formidler det eller hva jeg skal formidle. For det er jo så mye man kan formidle. Så jeg er interessert i det. "

Videre sier hun at allmennheten kan åpne øynene hennes for aspekter hun ikke har sett. Slik tilkjenner hun dem en større rolle enn hva lekfolk gis innen en tradisjonell

populariseringstankegang som gjerne forbindes med PUS-"tradisjonen". Synspunktet deler hun med professor A. Det er ikke en stor rolle stipendiaten eller professor A gir dem, men den kan potensielt være avgjørende i enkeltsituasjoner hvor forskeren har oversett viktige aspekter relatert til forskningen. Ingen av dem gir imidlertid uttrykk for at en slik rolle bør formaliseres, f.eks. som en utvidet fagfelleevaluering, eller at allmennheten bør involveres i forskningen ut over dette.

4.4.4. Vyer for allmenorientert forskningskommunikasjon

På spørsmål om hva hun mener ideelt bør kjennetegne hva hun ser som en "optimal" praksis for kommunikasjon av forskning med allmennheten, etterspør stipendiaten mer *dialog* med allmennheten. Samtidig gir hun uttrykk for usikkerhet rundt hvordan dette kan løses.

"Det bør være litt mer feedback fra allmennheten, da. Men hvordan få til det, det vet jeg ikke."

Hun mener forskere trenger hjelp til å få til dette på en bedre måte. Samtidig er hun uklar på hva hun mener kan gjøres bedre, ut over å få mer feedback fra allmennheten. Hun er også uklar på hva tilbakemeldinger kan bidra til, ut over å motivere til mer kommunikasjon og bidra til tips om hva som kan forskes på i fremtiden. På spørsmål om hvilke hindre hun ser for å få til mer dialog, gir hun uttrykk for at hun synes det er vanskelig å komme igjennom i media med budskapet sitt. Det er altså media hun ser som hinder.

"Vi må kjempe ganske hardt for det. Og kanskje prøve å gjøre det så sabla morsomt, det må selges veldig, da."

Når jeg spør om det ikke er andre måter å få til dialog på enn å selge det inn til media, svarer hun avkrefte:

"Nei, du må selge det veldig i dag, det skal være så kult og spennende. Jeg vet ikke om noe annen måte enn å prøve på det, prøve å være med i det som er "hysten" nå."

Dette kan tenkes å vitne om at stipendiaten mangler kjennskap til virkemidler andre forskere tar i bruk for å få til dialog, som for eksempel konsensuskonferanser, og kjennskap til vitenskapsteoretiske modeller og begrunnelser for hvorfor kommunisere forskning med allmennheten.

4.4.5. Syn på eget ståsted

Holliman og Jensen (2009, 37 – 38) forutsetter at det er mulig for praktikere som lener seg mot en førstenivås tenkning i møte med publikum å snu aktivitetene i retning av dialog og involvering. Under intervjuet har stipendiaten valgt å omtale seg som en novise innen forskning og forskningskommunikasjon med allmennheten. Samtidig gir hun uttrykk for at hun mener flere enn henne i miljøet har noe å lære, når det gjelder forskningskommunikasjon med allmennheten:

"Jeg tror vi trenger hjelp, vi forskere, for å få til dette. Det er i alle fall viktig å få respons, vite at det faktisk er noen vits, at det ikke bare er et ideal at det er så flott å kommunisere forskning. Nytter det?"

Stipendiaten gir uttrykk for at det er få møtepunkter mellom forskere og kommunikasjonsrådgivere der hun jobber, men at hun har hatt noe kontakt med kommunikasjonsrådgiveren på instituttet. I kontrast til professor A opplever hun at kommunikasjonsrådgivere sitter på mye kunnskap som hun mener forskere burde få del i.

"Vi burde jobbe mye tettere med dem, jeg føler at det er utrolig vanskelig for oss faktisk. Vi skal lære oss forskning, mens dette med formidling er et eget fag. Og så skal man liksom bare plukke det opp."

Jeg tolker stipendiaten dithen at hun er åpen for nye kunnskaper om og perspektiver på hvordan hun kan kommunisere forskning med allmennheten. Hun forteller samtidig at hun deler synet hun opplever at kommunikasjonsrådgiveren ved instituttet har på forskningskommunikasjon: At "masse formidling" er "veldig viktig", at det er "artig" å lage litt "ståhei rundt ting", og at det er viktig å ta i bruk "flest mulig" kanaler.

Tabell 4 i vedlegg 6 oppsummerer sentrale funn fra stipendiatens svar.

4.4.6. Syn i lys av Irwins nivåer

Begrunnelser stipendiaten gir for å bedrive allmennorientert forskningskommunikasjon er altså at allmennheten skal bli informert, slik at forskningen kan komme samfunnet til gode, samt at lekfolk ved å være informert kan hjelpe forskeren med å dra forskningsfeltet i den retningen *hun* ønsker. Videre kan allmennheten være med på å *støtte* forskningen, samt arbeide politisk for at feltet skal få høyere prioritet. I tillegg sier hun at *formidlingsarbeidet*

hennes kan være med på å *endre holdninger* til helseomsorgen innen feltet hun forsker på, i samfunnet. Her formidler stipendiaten en tankegang som vektlegger at allmennheten skal *lære* av forskningskommunikasjonen og gjennom det *støtte* forskningen og forskningsfeltet, noe som peker i retning av en førstenivås tenkning, ut i fra Irwins indikatorer. Det gjør også tankegangen om at allmennheten kan være med å dra utviklingen av helsefeltet i den retningen hun (forskeren) vil. Hun vektlegger at lekfolk kan være potensielle støttespillere, ikke at lekfolk kan være med å forme forskningen eller dra den i andre retninger enn hva hun som forsker har tenkt seg. Forskningen skal være forskerstyrt. Hun vet best, sier hun. Uenighet mellom forskere og allmennhet er åpenbart ikke noe hun ønsker seg (noe som ses som en ressurs innen tenkningen Irwin har knyttet til nivå tre). Slik gir hun uttrykk for en tenkning som faller inn under Irwins nivå én. Denne tenkningen kjenner vi også igjen fra de andre informantenes svar.

Stipendiaten vektlegger at kommunikasjon med allmennheten er viktig for forskere, for å unngå at de blir så spesialiserte i sin kommunikasjon at ingen andre skjønner dem. Dette kjenner vi igjen også fra hva professor B og kommunikasjonsrådgiveren gir uttrykk for. Stipendiaten sier at hun mener det er *nødvendig å forenkle og tilrettelegge* for at allmennheten skal forstå hva som sies til dem. Stipendiaten gir også uttrykk for at hun mener forenkling og spissing er nødvendig for at budskapet hennes skal bli lagt merke til i mediebildet og for at folk "*skal gidde å høre*". Vi kjenner igjen indikatorer for Irwins nivå én, knyttet til kategorien "kommunikasjonsstil". Stipendiaten forteller at hun hovedsakelig har kommunisert om temaet for forskningen sin, samt om prosjektets start og prosess. Hun forteller at hun ikke har kommunisert resultater av forskningen sin enda, av redsel for at hun da ikke får publisert forskningen i akademiske kanaler etterpå, på grunn av uskrevne "spilleregler" i academia. Samtidig gir hun uttrykk for at hun har en pragmatisk tilnærming til de uskrevne "reglene" om ikke å formidle funn før disputasen. Hun synes ikke det er så farlig om det tar et halvår ekstra før hun kan formidle dem. Videre gir hun uttrykk for at det å publisere funn i et akademisk tidsskrift først vil gi henne som forsker, og forskningen hennes, troverdighet i møte med allmennheten. I så måte bygger og befester hun et tradisjonelt bilde av forskerrollen i samfunnet, som kunnskapens forvalter. Dette er en tenkning som også fint faller inn i en førstenivås tenkning, slik Irwin beskriver den.

Stipendiaten tegner imidlertid ikke et tradisjonelt bilde av allmennheten som hjelpeløse eller illitterære i møte med forskningen, slik vi kjenner fra et "underskuddinspirert" syn (Hornmoen, Meyer og Sylwan 2006, 33). Hun ser dem som potensielt aktive medspillere, som kan støtte hennes ønsker om å styrke forskningsfeltet, og arbeide for at helseomsorgen på feltet prioriteres høyere politisk. Videre gir hun også uttrykk for at hun mener lekfolk fint klarer å lete seg frem til mer nyansert informasjon selv, rundt forskning som formidles noe forenklet til dem. Men når jeg spør henne hva hun tenker er formålet med forskningskommunikasjon med allmennheten ut over det å informere, sier hun igjen at målet er at de skal se at feltet hun forsker på er et forsømt område, og at de kan gjøre noe med det ved å engasjere seg politisk. Hun gir ikke uttrykk for at lekfolk potensielt kan bidra som verdifulle deltakere/aktører i forskningen, gjennom debatt og ulike former for "oppstrøms" engasjement. Hun tegner heller et bilde av allmennheten som potensielle "verktøy" for forskeren og hennes ambisjoner og mål. Dette kan vanskelig sies å være tenkning på Irwins nivå to. Hun mener kommunikasjonen fra forskerhold primært skal bidra til økt oppmerksomhet og engasjement i allmennheten, som igjen kan bidra til forbedringer på feltet ved at lekfolk tar på seg rollen støttespillere for forskningen hennes.

På spørsmål om det å kommunisere forskning med allmennheten kan gi noe utbytte ut over hva hun har nevnt, gir hun først uttrykk for tvil, og svarer at hun ikke vet. Deretter velger hun igjen å peke på de samme aspektene som hun har vektlagt over. Kunnskap skal *spre*s for at det forskerne gjør skal få betydning. Dette peker også i retning av enveisorientert kommunikasjonsform. Allmennheten ses som agenter for forskerens og feltets interesser. Dette er tenkning som passer inn i Irwins beskrivelser av en førstenivås tenkning.

På spørsmål om hun får noen tilbakemeldinger fra allmennheten, svarer hun at hun har *forsøkt* å få til dialog, i form av tilbakemeldinger på det hun formidler ut, men at hun ikke helt har fått det til. Slik jeg tolker henne, ønsker hun tilbakemeldinger fra allmennheten primært for å finne ut om hun "når frem" med kommunikasjonen. Når jeg spør om hun mener allmennheten kan ha en *rolle* i møte med forskningen, svarer hun at de kan hvis de vil, gjennom å gi henne tilbakemeldinger på hva hun kan forske på i fremtiden, åpne øynene hennes for ting hun ikke har sett, samt gi tilbakemeldinger om hvordan de opplever formidlingen hennes. Vi kjenner igjen synspunkt fra professor B, som også mener allmennheten primært kan bidra med ideer til hva forskere kan forske på, og fra professor A

som også poengterer at allmennheten kan peke på forhold hun ikke tar tenkt på. Dette er i lys av oppgavens teorigrunnlag et begrenset syn på hva allmennheten kan bidra med, som ikke står i forhold til nivå to-tenkning som vektlegger bred involvering, drøftinger med konsensus mellom forskere og lekfolk for øye m.m. Synet står enda lengre unna tredjenivå-tenkning som ser uenighet og debatt som en ressurs.

På spørsmål om hva hun mener forskningskommunikasjon med allmennheten "optimalt" bør være, hvis hun tenker ideelt, svarer hun med å etterspørre mer *dialog*, men igjen i form av feedback fra allmennheten på selve *formidlingen*. Hun etterspør heller ikke her debatt og feedback fra allmennheten ut i fra perspektiver om at lekfolk kan bidra med noe nyttig inn i forskningen. Dette understøtter min tolkning om at hun i hovedsak formidler et syn som passer inn under Irwins nivå én. Videre siterer hun at hun ønsker forskningskommunikasjon som ikke bare vektlegger "de morsomme tingene", men også de som hun ser som mer viktige. Men det eneste virkemiddelet hun ser for å få til økt dialog, er å selge inn seg selv og forskningen sin ut i fra et *underholdningsperspektiv*. Dette har klare likhetstrekk med hva kommunikasjonsrådgiveren sier.

Samlet sett peker svarene hun gav under intervjuet i retning av et syn på allmennorientert forskningskommunikasjon som i all hovedsak passer inn under tenkning på nivå én, jamfør tabell 9, vedlegg 11.

4.5 Sammenstilling av aktørenes svar og synspunkter

Alle informantene vektlegger å *opplyse* allmennheten, å *korrigere feiloppfattelser* blant lekfolk og å skaffe *støtte* til forskningen som viktige begrunnelser for å drive med allmennorientert forskningskommunikasjon. Tabellene 10-13, vedlegg 12, viser at informantene tenker forholdsvis likt om flere av temaene jeg spurte om under intervjuene. Samtlige bruker også formidlingsbegrepet hyppig, selv om de ble stilt spørsmål om temaer knyttet til forskningskommunikasjon *med* allmennheten. Når alle fire også under intervjuene spesifikt fortalte at de forstår formidling som en *enveisrettet* kommunikasjonsform, styrker det mitt inntrykk av at de er preget av en tradisjonell formidlingstankegang.

Aktørene jeg har intervjuet, gir alle uttrykk for en begrenset tro på at allmennheten kan ha noen sofistisert rolle i forskningen. Men der professor A i særlig grad, men også professor B i høy grad, er tydelige i sine svar på at de mener allmennheten har begrensede kunnskaper og

bør ha en *meget* begrenset rolle i møte med forskningen, er kommunikasjonsrådgiveren og stipendiaten litt mer i tvil, og litt mer på glid mot en tankegang som inkluderer noe mer involvering av lekfolk. Begge er positive til at allmennheten involveres i forskning dersom de ønsker det, men de er usikre på hvordan det kan gjøres og hva som kan komme ut av det. Samlet sett formidler svarene deres at de tror allmennheten kun kan bidra uformelt på noen få områder. Kun professor B gir uttrykk for at hun aktivt har tatt initiativ til dialog med lekfolk med det formål å ta med seg innspill inn i forskningen igjen. Men måten hun reflekterer rundt dette videre på, tegner ikke et bilde av at hun ser dem som viktige deltakere i forskningen.

Majoriteten av synspunktene informantene gir uttrykk for, om formålet med og begrunnelser for å kommunisere med allmennheten, når i forskningsforløpet det bør kommuniseres, og hvilke roller lekfolk kan ha i forskning, har klare likhetstrekk med en tradisjonell populariseringstankegang som gjerne forbindes med PUS-tradisjonen. I lys av Irwins indikatorer for en førstenivå-tenkning (jamfør tabell 5, vedlegg 7), mener jeg alle informantene gir uttrykk for syn som i hovedsak passer med tenkningen Irwin har beskrevet på dette nivået. I lys av min tolkning av UiOs og fakultets strategiplaner, kan jeg heller ikke se at informantenes syn er på kollisjonskurs med de generelle føringer for allmennorientert forskningskommunikasjon ledelsen gir. Synene fremstår å være godt "på linje" med føringene i strategiplanene, med de føringer som gis i lovverket, og med forståelsen Kunnskapsdepartementet (2007, 34-35) har gitt uttrykk for, om at *allmennrettet forskningsformidling* består av formidling i tradisjonell forstand.

Professorene gir uttrykk for at de er trygge på sine egne synspunkter og vurderinger. Det er kun stipendiaten som åpent gir uttrykk for at hun ikke kan nok om det å kommunisere med allmennheten. Kommunikasjonsrådgiveren gir imidlertid også, i noen grad, uttrykk for faglig usikkerhet. Det er verdt å merke seg at samtlige informanter har tanker om regler eller normer de opplever at de og andre må eller bør forholde seg til, i arbeidet med allmennorientert forskningskommunikasjon. Det er ikke overraskende, forskning viser at uformelt institusjonaliserte normer, "felles tankesett" og kollegapress m.m. legger føringer for hvordan forskningskommunikasjon utøves også ved UiO (Bjørkøy 2004). Informantene gir uttrykk for at de lar seg styre av slike i ulik grad.

5. Oppsummering og konklusjon

Min oppgave har vært å finne ut hvilke syn et utvalg sentrale aktører ved det medisinske fakultet, UiO, har på allmennorientert forskningskommunikasjon. Jeg har analysert UiOs og Det medisinske fakultets strategiplaner gjeldende frem til 2020, og gjennomført kvalitative intervjuer med fire sentrale aktører ved fakultet. Innledningsvis definerte jeg sentrale begreper jeg bruker i oppgaven. Deretter oppsummerte jeg hvilke pålegg og føringer lovverket har satt for universiteter og høyskoler for kommunikasjon av forskning, og jeg pekte på kilder som mener loven kan ses som en vidt definert *formidlingsforpliktelse* som er åpen for fortolkning. Jeg har videre pekt på at sentrale aktører blant annet i Forskningsrådet og ved UiO har gitt uttrykk for at de ønsker en mer dialogisk form for kommunikasjon med allmennheten om forskning. Jeg har pekt på at forskere og kommunikasjonsrådgivere ved UiO må forholde seg til stadig flere krav, og at forskere går inn og ut av en rekke roller som det knyttes delvis motstridende forventninger til. Jeg har vist til relevant forskning, og beskrevet ulike syn på og teorier om allmennorientert forskningskommunikasjon.

I UiOs *Strategi 2020* har jeg funnet indikatorer for en tradisjonell "populariseringstenkning" rundt allmennorientert forskningskommunikasjon, hvor ledelsen vektlegger formidling og kunnskapsspredning. Ledelsen sier i planen at de ønsker å møte økte forventninger til universitetet med høye ambisjoner, og knytter dette også til *formidlingsarbeidet* ved UiO. Gjennom strategiene peker de bl.a. på strategier for *endring av kultur*. Jeg finner imidlertid at målene for den allmennorienterte forskningskommunikasjonen likevel er tradisjonelle, og handler i hovedsak om å *opplyse* allmennheten, *overføre* kunnskap, rekruttere studenter, og å *synliggjøre* forskningen og universitetets rolle og relevans. Jeg har funnet at Det medisinske fakultet i sin strategiske plan for 2010- 2020 sier lite om allmennorientert forskningskommunikasjon, og den løfter det ikke frem som et prioritert område eller et felt ledelsen har høye ambisjoner for. *Formidling* til allmennheten kobles til utdanning og til å forbedre folks liv. Fakultetets ledelse vektlegger forskernes ekspertrolle i møte med samfunn og lekfolk. Føringer som gis rundt allmennorientert forskningskommunikasjon fremstår som tradisjonelle, og begge planene bærer i så måte preg av en førstenivås tenkning rundt forskningskommunikasjon (Irwin 2008).

Analysen av intervjuene har vist at samtlige informanter ved fakultetet formidler et syn på allmennorientert forskningskommunikasjon som i all hovedsak må karakteriseres som tradisjonelt. Alle er opptatt av at lekfolk trenger å bli "opplyst", at de skal lære av formidlingen, og at de gjennom det skal bli interessert i forskning og støtte den. Videre finner jeg at informantene er opptatt av å kommunisere forskning for å korrigere feilinformasjon og -oppfatninger i samfunnet, gi politikere et bedre beslutningsgrunnlag, og ikke minst dra penger og dyktige forskere til forskningen og fakultetet. Alle informantene unntatt stipendiaten tegner et bilde av allmennheten som en mer eller mindre kunnskapsmanglende gruppe i møte med forskningen, og informantene tilkjenner allmennheten en forholdsvis begrenset rolle i møte med forskning.

Som vedlegg 7 har vist, lister Irwin en rekke indikatorer for tenkning knyttet til ulike kategorier på de ulike nivåene. Som en svale ikke gjør en sommer, vil heller ikke sporadiske treff på en indikator eller to borge for et syn konsistent med ett av nivåene (Holliman og Jensen 2009, 35 – 49). Som vi har sett gir imidlertid samtlige informanter uttrykk for synspunkter, betraktninger og meninger som matcher de fleste av indikatorene Irwin har listet for et syn på nivå én. Det må imidlertid understrekes at både kommunikasjonsrådgiveren og stipendiaten fremstår som mindre "skråsikre" i sine synspunkter enn hva professorene gjør. Begge gir uttrykk for noe usikkerhet, som de begrunner i hva de opplever som mangler i egen kompetanse.

Som påpekt gav en utredningsgruppe oppnevnt av universitetsdirektøren ved UiO for flere år siden uttrykk for at *formidlings*utfordringen ved UiO består i å etablere *dialoger* mellom fagfolk og lekfolk (Universitetet i Oslo 1999, 3). Når dialog og meningsbrytning hovedsakelig etterspørres av informantene med det formål for øye å opplyse, styrke organisasjonens og forskeres posisjoner og skaffe forskningsmidler, peker det ikke i retning av et ønske om reell dialog og involvering av lekfolk i forskningen (Davies 2009, 76; Holliman m. fl. 2009, 10-11). Når vi også ser at de føringer som UiO og fakultet gir for allmennorientert forskningskommunikasjon er svært tradisjonelle, og informantenes tenkning er godt forenlig med de føringer som strategiplanene gir, mener jeg det viser at fakultetet er langt unna en konsistent *andrenivås* tenkning i organisasjonen.

6. Forklaringer og implikasjoner

Det kan være flere grunner til at et tradisjonelt syn rundt forskningskommunikasjon lever i beste velgående blant sentrale aktører ved Det medisinske fakultet. Under peker jeg på noen faktorer som kan forklare oppgavens funn, samt noen mulige implikasjoner av dem.

Som påpekt opplever UiO, Det medisinske fakultet og forskerne som jobber her et stadig større press fra samfunnet rundt om å prioritere blant oppgaver, og om å levere arbeid av høy kvalitet innen forskning og undervisning. Samtlige informanter har pekt på at de opplever det er begrenset tid å bruke på allmennorientert forskningskommunikasjon. I en slik situasjon vil det nødvendigvis også være begrenset tid og ressurser for interesserte forskere til å teste ut «nye» eller alternative måter å kommunisere forskning med allmennheten på.

Peters (2008, 142) påpeker at forskeres situasjon i organisasjonen de arbeider i, påvirker den individuelle forskers kommunikasjonsmåte. Når føringer som gis av myndighetsorganer, i lovverket og i strategiplanene ikke krever eller i særlig grad gir insentiver for tenkning og praksis rundt allmennorientert forskningskommunikasjon som går ut over en tradisjonell PUS-tenkning, er det kanskje ikke overraskende, og heller ikke å forvente, at enkeltforskere skal være opptatt av mer dialog og involvering. Få insentiver i form av penger og tellekanter bidrar neppe heller til "nytenkning" på dette feltet (Kyvik 2012, 527). Derimot har vi sett at informantene forteller om en rekke insentiver for *ikke* å legge for mye arbeid ned i allmennorientert forskningskommunikasjon; deriblant redsel for å bli uglesett og bryte uskrevne regler i akademien. I en organisasjon hvor *tradisjonell, lineær formidling* kan ses som suspekt og noe som potensielt kan ødelegge for forskeres karrierer, vil det trolig også være dårlig grobunn for at tenkning på Irwins andre- og tredjenivå kan vokse frem og få rotfeste og legitimitet.

Bjørkøy (2004, 7) har i sin forskning funnet at måten forskningsformidling er institusjonalisert på ved UiO henger i liten grad sammen med faglig ledelse, men dreier seg heller om et felles tankesett rundt formidlingen. Videre peker han på at det er en rekke uformelle institusjonaliseringsprosesser ved UiO, som for eksempel kollegapress og

egeninteresse i å kommunisere om forskningen. Dette har også mine informanter fortalt om. Slik kan fagtradisjoner og holdninger i miljø være med på å forklare syn aktører har. Kyviks forskning fra 2005 indikerer også ulikheter mellom fagtradisjoner rundt det å kommunisere forskning til/med allmennheten. Han fant blant annet at forskere innen medisinske fag deltok mindre i offentlig debatt enn forskere innen humanistiske og samfunnsvitenskapelige fag (2005, 288 – 311). Bjørkøy (2004, 107) fant videre at faglige, fagkulturelle og tradisjonelle forskjeller bidrar til at det er vanskelig å finne og enes om en generell politikk for kommunikasjon av forskning ved UiO. Det medisinske fakultet ved UiO har som nevnt også blitt kritisert for å uttrykke skepsis til en sterkere formalisering av arbeidet med forskningskommunikasjon (Nylenna, Hansen, Storeng og Westin 2004, 2090; Gulbrandsen 2000). I så måte er det også verdt å merke seg at fakultetets strategiplan i liten grad gjør forsøk på å formalisere arbeidet med allmennorientert forskningskommunikasjon. Det slås imidlertid fast i UiOs *Strategi 2020* at dialog skal være et *lederansvar* (Universitetet i Oslo 2014, 10). Det kan potensielt ses som en "hvilepute" for forskere også ved Det medisinske fakultet som eventuelt foretrekker tradisjonell lineær formidling når forskning skal kommuniseres.

Offentlig synlighet ses gjerne som en indikator for relevans, og derigjennom "status" og "suksess" (Peters 2008, 142). Forskningsorganisasjoner vektlegger gjerne omdømmebygging og PR-arbeid for å dra penger, flinke studenter og dyktige forskere til institusjonen, samt for å legitimere bruken av folks skattepenger (Kalleberg 2000). Det har også informantene mine påpekt. Det er også stemmer ved UiO som hevder at universitetet utøver en virksomhetsstyring som bærer preg av en "New public management"- filosofi, hvor måltall settes på mye av det som foregår (Hoff 2006). Kanskje er det slik at begrunnelser vitenskapsteorien gir for å involvere lekfolk, tidvis kan mistes av syne, til fordel for f.eks. PR-tenkningens mål om mer penger, flere studenter og bedre omdømme, mål som i større eller mindre grad også kan nås gjennom tradisjonell enveisrettet formidling? Asymmetriske kommunikasjonsmodeller er fortsatt den foretrukne formen for PR-praksis i mange vitenskapelige organisasjoner (Borchelt 2008, 150). Kommunikasjonsrådgiveren viser i sine refleksjoner at han er opptatt av at kommunikasjon av forskning kan bidra til økt finansiering og rekruttering til academia. Ikke overraskende, ettersom kommunikasjonsrådgiveres arbeid i stor grad handler om å bruke kommunikasjon som middel for å nå målene institusjonen de

arbeider i har definert (Trench 2009, 168). Professor A kritiserer Kommunikasjonsavdelingen ved UiO (nå kalt Seksjon for kommunikasjon og studentinformasjon) for en slik tenkning, men samtidig er professoren selv betydelig opptatt av å kommunisere forskning for å skaffe private finansører.

I lys av institusjonsteori kan institusjoner ses som systemer av regler og normer som legger til rette for eller begrenser "public participation" (Einsiedel 2008, 180). Syn og uskrevne regler som dem stipendiaten forteller at hun møter i academia, og som Bjørkøys forskning (2004, 107) bekrefter at finnes, kan også godt tenkes å begrense forskere i å etterleve eget syn på hvordan kommunikasjon med allmennheten bør foregå (Peters 2008, 142). Når professor A også gir klart uttrykk for at allmennheten heller ikke bør involveres i særlig grad, og de andre informantene gir uttrykk for begrenset tro på at det vil bidra til noe, kan det bidra til å styrke murene rundt del velkjente "elfenbenstårnet" som noen forskere, og da særlig de som passer inn under merkelappen "republikanere", beskyldes for å sitte i (Hornmoen 1999, 72). Dette gjør det ikke enklere for lekfolk å nærme seg forskerne og forskningen.

Måter å tenke om allmennheten på, har implikasjoner for eventuell deltakelse og dialog, skriver Einsiedel (2008, 175). Ser man hovedsakelig allmennheten som en uklar masse av kunnskapsløse individer i møte med forskningen, et syn som kommunikasjonsrådgiveren og professor A og B har gitt uttrykk for, vil det nødvendigvis kunne begrense forskernes interesse for og ønske om å involvere lekfolk i forskning, og begrense deres tro på at dialog vil bidra til noe av vesentlig verdi for forskningen.

En annen grunn til at en førstenivå tenkning rundt forskningskommunikasjon fortsatt lever i beste velgående kan selvsagt også være at enkeltforskere og ledere ikke har satt seg inn i erfaringer andre forskere, forskningsmiljøer og lekfolk har fra dialog med og involvering av lekfolk i forskningen, og at man ikke har erfaring med at allmennheten kan ha en mer sofistikert rolle i forskningen enn hva nivå én antyder. Det er imidlertid neppe tilfelle for professor A's del. Hun gir uttrykk for at hun kjenner til slik praksis, men avviser den som destruktiv for forskningskvaliteten, fordi hun mener "mindre viktig" forskning vil prioriteres fremfor grunnforskning, dersom lekfolk får være med på å bestemme. Redsel for mindre penger til og faglig frihet i grunnforskning, fordi mål og utbytte med slik forskning fremstår som uklare for lekfolk, kan være årsaker til at noen forskere ikke ønsker å involvere lekfolk i

beslutningsprosesser. Grunnforskningen ses som en viktig del av forskningen ved Institutt for medisinske basalfag, ifølge instituttets nettsider.

Forskningen ved Det medisinske fakultet, forskerne, samfunnet og allmennheten rundt vil kunne tape på et "underskuddinspirert", ovenfra- og ned syn på lekfolk (Irwin 2008). Det er grunn til å tro at forskere som ikke ser verdien av å drøfte forskning med, eller involvere, allmennheten i forskning, kan gå glipp av mer enn de «naive spørsmålene» som professor B viser til. For eksempel etiske refleksjoner, kunnskap fra andre fagfelt, egne observasjoner, erfaringsbaserte kunnskaper og perspektiver m.m. Med det høye utdanningsnivået vi har i Norge i dag er det heller ikke grunnlag for å se allmennheten som kunnskapløse individer og "tomme kar" som trenger påfyll fra forskere for å kunne forstå forskning og den vitenskapelige tankegang. Påstander om en "masteogradssyke" har vært fremstilt i medier i senere tid, og uavhengig av om det er en "syke" eller ikke, forteller dette oss at det er mange i dag som også har høy akademisk kompetanse og kunnskaper om metode og akademisk tenkning. I tillegg består allmennheten også av forskere innen andre fagretninger. Også forskere er lekfolk på felt de ikke har kompetanse på (Gregory og Miller 1998, 97). Ut i fra tverrfaglige perspektiver vil de absolutt kunne ha noe å bidra med i møte med andres fagfelt (Kyvik 2005, 290; Vogt 2014, 59).

Peters (2008, 136) argumenterer for at vitenskapelig kunnskap bør kontekstualiseres og ses inn i en bredere sammenheng gjennom å konfrontere den og komplementere den med lekkunnskap. Med de store samfunnsutfordringer vi står overfor i årene som kommer, vil vi i følge Irwin (2008) og Peters (2008, 136) ha mye å hente på en vitenutveksling hvor ulike kunnskapskilder verdsettes, og hvor åpenhet og uenighet mellom lekfolk og forskere ses som en ressurs.

7. Avsluttende refleksjoner

I kapittel 7.1. viser jeg hvilke grep jeg har tatt for å sikre oppgavens reliabilitet og validitet. Deretter drøfter jeg funnenes overførbarhet. I kapittel 7.2 drøfter jeg kort om oppgavens teoretiske perspektiver har vært et hensiktsmessig valg i forhold til å belyse oppgavens problemstilling. I kapittel 7.3 kaster jeg et blikk på hva min forskning har tilført forskningsfeltet og på hvilke begrensninger valg av metode og antall informanter har lagt. Til sist peker jeg på temaer og problemstillinger som kan være interessante å studere nærmere i fremtiden.

7.1 Funnenes validitet, reliabilitet og overførbarhet

Validitet og reliabilitet

Jeg gikk tidlig kritisk igjennom forskningsdesignet mitt for å sikre så god validitet som mulig. Jeg har lagt vekt på å operasjonalisere forskningen på en hensiktsmessig måte i lys av fenomenet jeg undersøker, og sikre begrepsvaliditet i oppgaven og i intervjuguidene jeg har benyttet (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010, 70). Grep jeg har tatt for å sikre begrepsvaliditet har jeg beskrevet innledningsvis, samt i kapittel 2.4. Jeg avklarte også under intervjuene hva den enkelte informant legger i begrepet "formidling", for å være sikker på hvordan de forstår begrepet når de bruker det (se intervjuguider, vedlegg 1 og 2.) Videre har jeg sjekket og stilt kritiske spørsmål til data, fortolkning, analyse og konklusjoner, og vurdert om det var forhold under forskningsprosessen som kan tenkes å ha påvirket resultatene (ibid, 248-249).

Typiske problemer med intervjuet som metode er at mennesker ikke alltid forteller sannheten, de glemmer eller velger å utelate aspekter, de kan mangle relevant kunnskap eller informasjon, de kan velge å si det de tror du forventer å høre, og intervjuer og informanter kan misforstå hverandre (Berger 2011, 149-150). Jeg har vært meg bevisst disse utfordringene i intervjusituasjonen (se etisk protokoll, vedlegg 13). Ved å supplere de åpne spørsmålene med oppfølgingsspørsmål og ved å be om utdypninger av svar hvor jeg har sett behov for det, er jeg trygg på at informantene har fortalt om det de opplever som viktige aspekter rundt temaet. Jeg har ingen grunn til å tro at informanter har bevisst utelatt

aspekter ved synspunktene de har gitt uttrykk for. Jeg har stilt oppfølgingsspørsmål av typen "Er det noe mer du tenker på rundt dette?" og gitt dem tid og ro til å tenke, for å redusere sjansen for at aspekter de ser som viktige ble glemt. Jeg lot også bevisst være å informere informantene om oppgavens teoretiske perspektiver, fordi informanter potensielt kan svare det de kanskje tror forskeren vil høre. De fleste informantene mine fremsto imidlertid som personer jeg har all grunn til å tro har sine egne meningers mot og ikke lar seg så lett påvirke. Intervjusituasjonen og måten de formulerte seg på styrket dette inntrykket. Informantene bekreftet også (mot slutten av intervjuene) at synspunktene de gav uttrykk for under intervjuet er synspunkter de har hatt over tid. Jeg har tydeliggjort i rapporten hvor informanter har uttrykt usikkerhet og gitt uttrykk for manglende kunnskaper eller kompetanse.

Jeg har testet validiteten av kunnskapen underveis sammen med informantene, i intervjusituasjonen (Kvale og Brinkmann 2009, 253). I praksis har jeg gjort det gjennom å avklare underveis under intervjuene svar som jeg har opplevd som uklare. Jeg har også latt intervjuobjektene lese igjennom mine skriftlige oppsummeringer av hva de har formidlet i etterkant, og gitt dem mulighet til å korrigere misforståelser og tolkningsfeil (jmfør etisk protokoll). Professorene justerte et par formuleringer hver, og kommunikasjonsrådgiveren utdypet et par formuleringer som jeg bad ham om å presisere meningsinnholdet i. Alle fire gav tilbakemelding på at de kan stå for meningsinnholdet i den transkriberte teksten.

Funnenes overførbarhet

Som påpekt tidligere er kvalitativ kunnskap intersubjektiv og avhengig av konteksten den er produsert i (Kvale og Brinkmann 2009, 261). Jeg mener imidlertid at oppgavens funn, i tillegg til å være interessante i seg selv, også kan generaliseres analytisk (ibid, 262-263); Som syn det er sannsynlig å finne blant flere sentrale aktører ved Det medisinske fakultet og ved andre fakulteter ved UiO. Dette fordi rammer, føringer og kontekster rundt allmennorienterte forskningskommuniserende aktiviteter ved UiO er forholdsvis like, og forventningene til de ulike rollene aktørene er i, er forholdsvis like på tvers av fakultetene (Universitetet i Oslo 2014). Det er heller ikke usannsynlig at synene og holdningene som er beskrevet er gjenfinnbare ved andre forskningsinstitusjoner her til lands. Irwin (2008, 199) hevder, og tidligere forskning (Holliman og Jensen 2009, 35-49) bekrefter, at syn på Irwins

nivå én er utbredt i akademia fortsatt. Det betyr imidlertid ikke at ikke også syn på nivå to og tre er å finne.

7.2 Betraktninger rundt valg av teoretiske perspektiver

Har så mitt valg av teoretiske perspektiver vært fruktbart? Hvor Bucchis teoretiske rammeverk (2008, 69- 70), som jeg har vist til tidligere, er særlig godt egnet til å studere kommunikasjonsaktiviteter som kan variere og bære preg av ulike ideologier over tid, beskriver Irwins nivåer ulike typer *tenkning eller syn* aktører som kommuniserer forskning legger til grunn for sine kommunikasjonsinitiativer. Det har også vært tema for min oppgave. I så måte har teorien vært egnet til å belyse hvorvidt aktørenes syn peker i retning av et ønske om reell dialog om forskning eller ikke, jamfør oppgavens innledende betraktninger.

Det er verdt å merke seg at Irwins teoretiske perspektiver (2008) er knyttet til kommunikasjon av forskning under *krisesituasjoner*, jamfør kugalskap-krisen referert til over. Dette gjør ikke teorien mindre relevant for denne oppgaven. Medisinsk forskning ser gjerne på, og er også delvis begrunnet i, sykdom og lidelse som kan ses som kriser i seg selv. Krisestemning er heller ikke uvanlig i mediedebatter og offentlige diskusjoner rundt medisinsk tematikk og forskning (Hansen 2009, 114 – 115). Jamfør debatt rundt forskning på og behandling av flåttbåren sykdom og debatt rundt vaksineringspraksis og anbefalinger gitt i forkant og under svineinfluensaen for få år siden, med påfølgende narkolepsi som flere barn har utviklet i etterkant av vaksineringen.

Irwin (2008) vektlegger kritisk og kontekstuell refleksjon rundt *vitenskapskultur* m.m. i sin beskrivelse av nivå tre. Jeg tolker ham derfor dithen at hans nivå-tenkning også er relevant i bredere sammenhenger en kun i sammenhenger preget av krise.

Så kan man spørre om oppgavens teoretiske perspektiver også er relevante i møte med medisinsk grunnforskning. Ettersom etiske og filosofiske drøftinger mellom forskere og allmennheten rundt hva som forskes på, metodebruk, mulig fremtidig bruk og konsekvenser av innsikter, forholdet mellom nytte og risiko relatert til menneskers og dyrs helse, miljø og samfunn m.m. også er relevant tematikk i grunnforskningen (www.etikkom.no), vil jeg svare bekræftende.

7.3 Forskningens bidrag

Min forskning har gitt et innblikk i syn på allmennorientert forskningskommunikasjon som preger et utvalg sentrale aktører ved Det medisinske fakultet ved Universitetet i Oslo, i tidsvinduet intervjuene ble foretatt. Videre beskriver funnene også syn det er sannsynlig å finne blant flere aktører ved fakultetet, ved UiO og ved andre norske forskningsinstitusjoner (jamfør *Funnenes overførbarhet*, side 101). I tillegg støtter funnene Irwins (2008, 199) oppfatning fra flere år tilbake av at en tradisjonell tankegang rundt allmennorientert forskningskommunikasjon fortsatt lever i beste velgående i academia. Mine funn og konklusjoner er heller ikke ulike hva Holliman og Jensen fant i sin forskning fra 2004 (2009, 35-52). Siden hans forskning ble gjort, er det gått ti år.

Jeg har ut ifra det forskningsdesignet jeg har valgt ikke kunnet si noe om hvor utbredt synene jeg har beskrevet hos mine informanter er ved Det medisinske fakultet. Jeg har heller ikke kunnet si noe om syn på temaet varierer mellom alder, stilling eller kjønn. Dette kan imidlertid ivaretas i et senere forskningsprosjekt. Et større og mer variert utvalg informanter ville nok også kunnet få frem flere forskjeller og nyanser i syn som er relevant for fenomenet jeg har studert (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010, 111-112). Det har imidlertid ikke vært et mål for oppgaven å avdekke alle variasjoner som måtte finnes av synspunkter på tema ved fakultetet.

Å finne frem til aktører i academia som står for syn i retning av Irwins nivå to og også nivå tre, for så å studere hvordan de lar slike syn komme til uttrykk i praksis, kan være et interessant tema for fremtidig forskning. Kalleberg (2000, 232-233) etterlyser mer tverrfaglig forskning på universiteter som komplekse organisasjoner med en rekke komplekse oppgaver som skal løses. Hvordan allmennorientert kommunikasjonsarbeid best kan løses - og da gjerne ut ifra Irwins kontekstuelle syn (nivå tre) - sammen med en rekke andre oppgaver ved universitetet, er et omfattende og interessant "scope" for forskning fremover, hvor forskere fra flere fagfelt kan føle seg kallet. Hvordan representanter fra allmennheten opplever og imøtekommer initiativer til dialog og involvering fra forskerhold, og hvordan de opplever det å ha en aktiv rolle som diskusjonspartnere og bidragsytere i forskning, tenker jeg også er interessant tema for forskning fremover.

8. Litteraturliste

- Berger, Arthur Asa. 2011. *Media and communication research methods: an introduction to qualitative and quantitative approaches*. Thousand Oaks, Calif.: SAGE Publications.
- Bjørkøy, Sveinung. 2004. "Universitetets tredje oppgave: En studie av forskningsformidling som institusjonalisert virksomhet ved Universitetet i Oslo." Masteroppgave ved Universitetet i Oslo. Hentet 13.01.2014.
<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/27514/forskningsformidling.pdf>
- Borchelt, Rick E. 2008. "Public relations in science. Managing the trust portfolio." I *Handbook of Public communication of science and technology*, redigert av Massimiano Bucchi og Brian Trench, 147-157. New York:Routledge.
- Bucchi, Massimiano. 2004. *Science in society: an introduction to social studies of science*. London: Routledge.
- Bucchi, Massimiano. 2008. "Of deficits, deviations and dialogues. Theories of public communication of science." I *Handbook of public communication of science and technology*, redigert av Massimiano Bucchi og Brian Trench, 57 – 76. London: Routledge.
- Bucchi, Massimiano og Brian Trench. 2008. *Handbook of public communication of science and technology*. New York: Routledge.
- Det medisinske fakultet, UiO. 2014. "Strategisk plan 2010 – 2020." Hentet 14.01. 2014.
<http://www.med.uio.no/om/strategi/strategisk-plan-2010-2020.pdf>
- Davies, Sarah. 2009. "Learning to engage; engaging to learn: the purposes of informal science – public cialogue." I *Investigating science communication in the information age. Implications for public engagement and popular media*, redigert av Richard Holliman m.fl. , 72 -85. Oxford: Oxford University Press.
- Einsiedel, Edna. 2008. "Public participation and dialogue." I *Handbook of public communication of science and technology*, redigert av Massimiano Bucchi og Brian Trench, 173 – 184. London: Routledge.

- Fairclough, Norman. 2001. *Language and power*. 2. utg. Essex: Pearsons Education Limited.
- Franzen, Martina, Peter Weingart og Simone Rödder. 2012. "Exploring the impact of science communication on scientific knowledge production: An introduction." I *The sciences' media connection – public communication and its repercussions*, redigert av Simone Rödder, Martina Franzen og Peter Weingart, 3-13. London: Springer.
- Funtowicz, S. O. og J. R. Ravets. 1993. "The emergence of post-normal science." I *Science, politics and morality: Scientific uncertainty and decisionmaking*, redigert av R. V. Schomberg, 85 - 123. Dordrecht: Kluwer (Referert i Weingart, Rödder og Franzen 2012, 364).
- Gregory, Jane og Steve Miller. 1998. *Science in public: communication, culture and credibility*. New York: Plenum Trade.
- Gross, Liza. 2012. "Practitioner's perspective: Science as a public resource: rules of engagement." I *The sciences' media connection – public communication and its repercussions*, redigert av Simone Rödder, Martina Franzen og Peter Weingart, 353-360. London: Springer.
- Gulbrandsen, Pål. 2000. "Forskningsformidling til besvær". *Tidsskrift for Den norske legeforening* 120 (4), 423. Hentet 27.01.2014. <http://tidsskriftet.no/article/107518/>
- Guldbrandsen, Trygve og Ingunn Eriksen. 2013. *Kommunikasjonsrådgivere – en yrkesgruppe med innflytelse i samfunns- og arbeidsliv?* Rapport 2013:6. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Hage J. og C. H. Powers 1992. *Post-industrial lives. Roles and relationships in the 21st century*. Newbury Park: SAGE Publications (Referert i Kyvik 2012, 526).
- Hagen, Erik Bjerck og Anders Johansen. 2006. *Hva skal vi med vitenskap? 13 innlegg om tellekantene*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hansen, Anders. 2009. "Science, communication and media." I *Investigating science communication in the information age. Implications for public engagement and popular media*, redigert av Richard Holliman m.fl., 105 - 127. Oxford: Oxford University Press.

- Heath, Robert L. 2010. *The SAGE handbook of public relations*. Thousand Oaks, California.: SAGE Publicatons.
- Hoff, Lars. 2006. "Opprør mot virksomhetsstyring ved UiO." *Uniforum.no* 7. desember. Hentet 13. oktober 2014. <http://www.uniforum.uio.no/nyheter/2006/12/opproer-mot-virksomhetsstyring-ved-uio.html>
- Holliman, Richard og Eric Jensen. 2009. "(In)authentic sciences and (im)partial publics: (re)constructing the science outreach and public engagement agenda." I *Investigating science communication in the information age. Implications for public engagement and popular media*, redigert av Richard Holliman m.fl., 36-52. Oxford: Oxford University Press.
- Holliman, Richard, Elizabeth Whitelegg, Eileen Scanlon, Sam Smidt og Jeff Thomas. 2009. *Investigating science communication in the information age. Implications for public engagement and popular media*. Oxford: Oxford University press.
- Hornmoen, Harald. 1999. *Vitenskapens vakthunder*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Hornmoen, Harald, Gitte Meyer og Peter Sylwan. 2006. *Fornuften har flere stemmer: offentligheten, journalisten og forskeren*. Oslo: Cappelen.
- Hornmoen, Harald. 2009. "Formidling, nei takk!" Aftenposten 17. desember.
- Hornmoen, Harald. 2013. "Kommunikasjon og mediene." Hentet 1. desember 2013. <http://www.etikkom.no/FBIB/Temaer/Forholdet-forskningsamfunn/Kommunikasjon-og-mediene/>.
- Irwin, Alan. 2008. "Risk, science and public communication: third-order thinking about scientific culture." I *Handbook of public communication of science and technology*, redigert av M. Bucchi og B. Trench, 199-212. London og New York: Routledge.
- Irwin, Alan. 2009. "Moving forwards or in circles? Science communication and scientific governance in an age of innovation." I *Investigating science communication in the information age. Implications for public engagement and popular media*, redigert av Richard Holliman m.fl., 3-17. Oxford: Oxford University Press.

- Jenks, Christopher Joseph. 2011. "Transcribing talk and interaction." Amsterdam: John Benjamins publishing company.
- Jensen, Eric og Richard Holliman. 2009. "Investigating science communication to inform science outreach and public engagement." I *Investigating science communication in the information age. Implications for public engagement and popular media*, redigert av Richard Holliman m.fl., 55-71. Oxford: Oxford University Press.
- Johannesen, Asbjørn, Per Arne Tufte og Line Christoffersen. 2010. *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt.
- Johanson, Audun, 1997. "Innspill." *Universitetsavisa*, 3. nov. Hentet 05. febr. 2014. (www.ntnu.no/universitetsavisa/1697/innspill.html).
- Kalleberg, Ragnvald, Fredrik Engelstad, Grete Brochmann, Arnlaug Leira og Lars Mjøset. 2000. *Comparative perspectives on universities*. Stamford, Connecticut: Jai Press.
- Kalleberg, Ragnvald. 2000. "Universities: Complex bundle institutions and the projects of enlightenment." I *Comparative perspectives on universities*, redigert av Ragnvald Kalleberg m.fl., 219 – 255. Stamford, Connecticut: Jai Press
- Kalleberg Ragnvald. 2006. "Forskningsformidling – for brukere eller brogere?" I *Hva skal vi med vitenskap?*, redigert av Erik Bjerck Hagen og Anders Johansen, 57 – 73. Oslo: Universitetsforlaget.
- Eliaeson, Sven og Ragnvald Kalleberg. 2008. *Academics as public intellectuals*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
- Karlsen, Cecilie. 1992. "Forskningsformidling: Et spørsmål om prioritering?" Hovedoppgave, Universitetet i Oslo.
- Kim, Jeong-Nam og Lan Ni. 2010. "Seeing the forest through the trees." I *The SAGE handbook of public relations*, redigert av Robert L. Heath, 35 – 57. Thousand Oaks, California.: SAGE Publicatons.
- Kunnskapsdepartementet. 2005. *Lov om universitet og høyskoler*. Oslo: Lovdata. Hentet 13.01.2014. <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/27514/forskningsformidling.pdf>

- Kunnskapsdepartementet. 2007. *Statusrapport for kvalitetsreformen i høgre utdanning*. Meld. St. 7 (2007 – 2008). Oslo: Kunnskapsdep. Hentet 20.11.2013.
<http://www.regjeringen.no>
- Kunnskapsdepartementet. 2009. *Klima for forskning*. Meld. St. 30 (2008-2009). Oslo: Kunnskapsdep. Hentet 20.11.2013. <http://www.regjeringen.no>
- Kvale, Steinar og Svend Brinkmann. 2009. *Interviews: learning the craft of qualitative research interviewing*. Los Angeles, Calif.: Sage.
- Kyvik, Svein. 2005. "Popular Science Publishing and Contributions to Public Discourse among University Faculty." *Science Communication* 2005 (26): 288 – 311.
Doi:10.1177/1075547004273022
- Kyvik, Svein. 2012. "The academic researcher role: enhancing expectations and improved performance." *Higher Education* 2013 (65) 525 – 538. Doi: 10.1007/s10734-012-9561-0
- Leach, Joan, Simon Yates og Eileen Scanlon. 2009. "Models of science communications." I *Investigating science communication in the information age. Implications for public engagement and popular media*, redigert av Richard Holliman m. fl., 128 – 146. Oxford: Oxford University Press.
- Lindqvist, Helene. 2013. "- Formidling er gammeldags." *Uniforum.no* 28. august. Hentet 1. oktober 2013. <http://www.uniforum.uio.no/nyheter/2013/08/formidling-er-gammeldags.html>
- Malterud, Kirsti. 2003. *Kvalitative metoder i medisinsk forskning: En innføring*. Oslo: Universitetsforlaget (Referert i Johannesen, Tufte og Christoffersen 2010, 173).
- Moland, Jørgen H. 2001. "Den ærlige strateg. Forskningsformidling på Internett." Hovedoppgave, Universitetet i Oslo. Hentet 13.01.2014.
<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/27514/forskningsformidling.pdf>
- Neresini, Federico og Giuseppe Pellegrini. 2008. "Evaluating public communication of science and technology." I *Handbook of public communication of science and technology*, redigert av Massimiano Bucchi og Brian Trench, 237 – 251. London: Routledge.

- Norges forskningsråd. 1997. *Nasjonal strategi for allmennrettet forskningsformidling*. Oslo: Norges forskningsråd.
- Norges forskningsråd. 2011. *Kommunikasjon. Forskningsrådets strategi 2011-2013*. Oslo: Norges forskningsråd. Hentet 20.12. 2013.
<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/27514/forskningsformidling.pdf>
- Nylenna, Magne, Arild Skaug Hansen, Anne Britt Storeng og Steinar Westin.
2004. "Forskningsformidling - den forsømte forpliktelse". *Tidsskrift for Den norske legeforening* 124 (16), 2088-2090. Hentet 26.01.2014.
<http://tidsskriftet.no/article/1055157/>
- Ottersen, Ole Petter. 2013. "Hvordan kommunisere forskning". Hentet 30.10.2013.
<http://blogg.uio.no/unidir/ottersen/content/hvordan-kommunisere-forskning>
- Ottosen, Rune. 1988. *Forskningsformidling og journalistikk. En undersøkelse av journalistenes bruk av forskere som kilder i 13 norske dagsaviser*. Forskningsrapport nr. 4. Oslo: Norsk journalisthøgskole.
- Pang, Augustine, Yan Jin og Glen T. Cameron. 2010. "Strategic management of communication." I *The SAGE handbook of public relations*, redigert av Robert L. Heath, 17 – 34. Thousand Oaks, California: SAGE Publications.
- Peters, Hans Peter. 2008. "Scientists as public experts". I *Handbook of Public communication of science and technology*, redigert av Massimiano Bucchi og Brian Trench, 131 – 146. New York: Routledge.
- Riise, Jan. 2008. "Bringing science to the public". I *Communicating science in social contexts*, redigert av Donghong Cheng m.fl. 301 – 309. Beijing: Springer.
- Rödder, Simone. 2012. "The ambivalence of Visible Scientists." I *The sciences' media connection – public communication and its repercussions*, redigert av Simone Rödder, Martina Franzen og Peter Weingart, 155 – 176. London: Springer
- Schrader, Line. 2002. "Kommunikasjon mellom forsker og journalist: dialogisk tilnærming til forskningsformidling i media". Hovedoppgave. Trondheim: NTNU

- Stilgoe, Jack og James Wilsdon. 2009. "The new politics of public engagement with science." I *Investigating science communication in the information age. Implications for public engagement and popular media*, redigert av Richard Holliman m.fl., 18-34. Oxford: Oxford University Press.
- Toft, Martin. 2014. "Tre av ti er skeptiske til akademisk fridom." *Uniforum.no*. Hentet 5. sept. 2014. <http://www.uniforum.uio.no/nyheter/2014/09/tre-av-ti-er-skeptiske-til-akademisk-fridom.html>
- Trench, Brian. 2009. "Science reporting in the electronic embrace of the internet." I *Investigating science communication in the information age. Implications for public engagement and popular media*, redigert av Richard Holliman m. fl. 166 – 180. Oxford: Oxford University Press.
- Universitets- og høgskolerådets formidlingsutvalg. 2005. *Sammen om kunnskap. Nytt system for dokumentasjon av formidling. Innstilling fra UHRs Formidlingsutvalg til UFD*. Versjon: 30.06.2005. Oslo: Universitets- og høgskolerådet. Hentet 20.11.2012. [http://www.uhr.no/documents/Sammen om kunnskap 1 juni 2005.pdf](http://www.uhr.no/documents/Sammen_om_kunnskap_1_juni_2005.pdf)
- Universitetet i Oslo. 2014. "Strategi 2020." Hentet 14. 01.2014. <http://www.uio.no/om/strategi/Strategi2020Norsk.pdf>
- Universitetet i Oslo. 1999. *En ny formidlingspolitikk. Innstilling fra en utredningsgruppe oppnevnt av Universitetsdirektøren*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Utdannings- og forskningsdepartementet. 2003. *Ny lov om universiteter og høyskoler*. NOU 2003: 25. Oslo: Utdannings- og forskningsdep. Hentet 16. mars. 2014. <http://www.regjeringen.no>
- Utdannings- og forskningsdepartementet. 2005. *Vilje til forskning*. Meld. St. 20 (2004 – 2005). Oslo: Utdannings- og forskningsdep. Hentet 15. 11. 2013. <http://www.regjeringen.no>
- Vogt, Yngve. 2014. "Bedrer medisinen og forlenger livet. Tidens forskningsbygning." *Apollon* 3/2014:59.
- Weingart, Peter, Simone Rödder og Martina Franzen. 2012. "Dimensions of medialization. concluding remarks." I *The sciences' media connection – public communication and its*

repercussions, redigert av Simone Rödder, Martina Franzen og Peter Weingart, 363 – 378. London: Springer.

9. Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide forskere

- Hva forbinder du med begrepet Allmennheten?

- Er du opptatt av å kommunisere forskning med allmennheten?
 - Hvorfor?
 - Hvor mye arbeid legger du ned i dette?
 - Hvordan forstår du pålegget i lovverket?
 - Hvordan prioriterer du dette arbeidet i forhold til andre oppgaver?
 - (Er det noe du har gjort som du er spesielt fornøyd med?)

- Hva tenker du er formålet med forskningskommunikasjon med allmennheten?
 - Hva er viktigst dersom flere formål?
 - Hvor viktig/uviktig er dette arbeidet og hvorfor?

- Hvordan kommuniserer du forskning med allmennheten?
 - Hva gjør du/ hvilke kommuniserende aktiviteter initierer du?
 - Hvilke aktiviteter synes du er viktigst?
 - Når i forskningsforløpet kommuniserer du til/med allmennheten
 - Hvilke kanaler og sjangre bruker du helst?
 - Hva mener du kommer ut av forskningskommunikasjon med allmennheten ?
 - Hvem har utbytte av aktivitetene?

- Hvilke anbefalinger får du eventuelt fra fakultetets kommunikasjonsrådgivere knyttet til dette arbeidet?
 - Opplever dere uenighet? Hva handler den i så fall om?
 - Opplever du at du og kommunikasjonsavdelingen har samme syn på hva slik forskningskommunikasjon bør være? Hva skiller eventuelt synene?

- Kan allmennheten ha en rolle i møte med forskningen?
 - Hvorfor/ hvorfor ikke/eventuell hvilken rolle?

- Hvis vi skal være ideelle og tenke «optimalt» om hva forskningskommunikasjon med allmennheten bør være, hva tenker du da?
 - Hvilke eventuelle hindre ser du for å arbeide slik?

- Hvis du ser noen år tilbake i tid. Hvordan har synet ditt på forskningskommunikasjon med allmennheten utviklet seg (har det forandret seg?)

- Hva legger du i begrepet kommunikasjon? Og i begrepet formidling?

Vedlegg 2: Intervjuguide kommunikasjonsrådgiver

- Hva forbinder du med begrepet allmennheten?
- Er forskningskommunikasjon med allmennheten noe du er opptatt av?
 - Hvorfor?
 - Hvor mye arbeid legger du ned i dette?
 - Hvordan forstår du pålegget i lovverket?
 - Hvordan prioriterer du dette arbeidet i forhold til andre oppgaver?
- Hva tenker du er formålet med forskningskommunikasjon med allmennheten?
 - Hva er viktigst dersom flere formål?
 - Hvor viktig/uviktig er dette arbeidet og hvorfor?
- Hva er din rolle i arbeidet med forskningskommunikasjon med allmennheten?
 - Hvordan jobber du sammen med forskere med slik forskningskommunikasjon?
 - Hva vektlegger du strategisk i dette arbeidet?
 - Hvilke kommuniserende aktiviteter initierer du?
 - Hvilke aktiviteter synes du er viktigst?
 - Når i forskningsforløpet mener du det bør kommuniseres med allmennheten?
 - Hva mener du kan komme ut av det?
 - /Hvilket utbytte kan de ulike aktørene ha av forskningskommunikasjon
 - forskere?
 - lekfolk?
- Opplever du at du og forskere er enige eller uenige om hva forskningskommunikasjon med allmennheten handler om? Hva skiller eventuelt synene?
- Kan allmennheten ha en rolle i møte med forskningen?
 - utdyp
- Hvis vi skal være ideelle og tenke «optimalt» rundt hva som bør kjennetegne kommunikasjon av forskning med allmennheten, hva tenker du da?
 - Hvilke eventuelle hindre ser du for å arbeide slik?
- Hvis du ser noen år tilbake i tid. Hvordan har synet ditt på forskningskommunikasjon med allmennheten utviklet seg (har det forandret seg?)
- Hva legger du i begrepet kommunikasjon? Og i begrepet formidling?

Vedlegg 3: Funn fra kommunikasjonsrådgiverens svar

Tabell 1: Tabellen under lister sentrale funn fra kommunikasjonsrådgiverens svar.

<p>Begrunnelser for å kommunisere forskning med allmennheten:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ser det som ett av hovedoppdragene universitetet har; bidrar til demokratisering og kunnskapsheving • Fremhever delingskultur som et gode for alle • Gi noe tilbake til skattebetalerne • Pirre folks nysgjerrighet om forskning • Allmennheten kan lære av å høre om og diskutere forskning • Samfunnet og verden blir et bedre sted når kunnskap deles og diskuteres
<p>Hva forsknings-kommunikasjon med allmennheten ideelt bør være:</p>	<p>Han etterspør</p> <ul style="list-style-type: none"> • Underholdende møteplasser hvor folk kan stille spørsmål til forskere og få svar • Mer debatt som kan bidra til mer penger til forskningen • Flere forsknings-journalister som kan oversette forskning for allmennheten. • At vitenskapelig tenkning introduseres tidligere i grunnskolen
<p>Roller allmennheten kan ha i forskningen:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Delta i debatter for å lære, bli underhold og huske • Bli student • Han tviler på om de kan bidra med noe inn i forskningen, og peker på at forskningen er blitt veldig spesialisert
<p>Utkom av forsknings-kommunikasjon med allmennheten:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Folk kan bli nysgjerrig på kunnskapen som finnes på universitetene • Folk kan få lyst til å studere • Folk vil forstå mer når de får mer kunnskap, og dermed begynne å tenke, bli klokere og ta bedre valg • Gjøre folk politisk bevisste • Gi politikere bedre grunnlag for beslutninger • Trekke dyktige forskere fra utlandet til fakultetet

Vedlegg 4: Funn fra professor A's svar

Tabell 2: Tabellen lister viktige funn fra professor A's svar.

<p>Begrunnelser for å kommunisere forskning med allmennheten:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sier motivet er å opplyse allmennheten • Spre kunnskapen forskere har, med autoritet • En forpliktelse hun har i jobben • Morsomt å forklare ting • Delta i drøftinger for å peke på påstander som ikke holder mål • Å forklare forskningens vesen, slik at folk skjønner at man ikke kan bestille resultater i forskning
<p>Hva forsknings-kommunikasjon med allmennheten ideelt bør være:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ser behov for formidling som øker respekten for forskningen og kan bidra til økt finansiering • Vektlegger dialog som middel for å samle inn penger fra private donorer • Mener allmennheten ikke bør være med å bestemme hva pengene skal brukes til • Grunnforskningen må pågå i fred for innblanding fra allmennheten • Folk bør stole på grunnforskningen og forskerne
<p>Roller allmennheten kan ha i forskningen:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sette forskeren inn på spor hun ikke har tenkt på, gjennom tilbakemeldinger og tips • Inspirere forskeren til å formidle og friske opp kunnskapen sin • Være med å bestemme hvem som skal styre forskningen, men at det trolig ikke vil bidra til gode resultater, da allmennheten ikke er kapabel til å være med å styre hva som skal forskes på
<p>Utkom av forsknings-kommunikasjon med allmennheten:</p>	<p>Fagfolk kan</p> <ul style="list-style-type: none"> • formidle kunnskap til allmennheten • korrigere uriktigheter og feiloppfatninger hos allmennheten

Vedlegg 5: Funn fra professor B's svar

Tabell 3: Tabellen under lister sentrale funn fra professor B's svar.

<p>Begrunnelser for å kommunisere forskning med allmennheten:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opplyse om viten som kan være grunnlag for politiske beslutninger • Korrigere feilinformasjon • Gi informasjon som alternativ til «hentet-ut-av-ingenting»-kunnskap • Gi allmennheten kvalitetssikret informasjon fra forskerhold, som de kan bruke til å forbedre livene sine
<p>Hva forsknings-kommunikasjon med allmennheten ideelt bør være:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mener det er viktig å forenkle fagspråk og formulere forståelige konklusjoner • Vektlegger toveis kommunikasjon for å få respons fra allmennheten, i form av «de litt mer naive» spørsmålene
<p>Roller allmennheten kan ha i forskningen:</p>	<p>De kan delta på begrensede områder, som å</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sette premisser for hva som skal forskes på • Foreslå temaer/problemstillinger <p>De kan ikke delta i detaljert forskning, da allmennheten ikke skjønner forskning</p>
<p>Utbytte av forsknings-kommunikasjon med allmennheten:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uerfarne forskere kan få tips til nye forskningsspørsmål • At folk endrer sine daglige vaner ut i fra et helseperspektiv • Være en motsats til mer underholdningspreget forsknings-kommunikasjon i mediene • Gi politikere bedre grunnlag for beslutninger

Vedlegg 6: Funn fra stipendiatens svar

Tabell 4: Tabellen under lister sentrale funn fra stipendiatens svar.

Begrunnelser for å kommunisere forskning med allmennheten:	<ul style="list-style-type: none">• Folk har rett på å få vite om forskning og dens resultater• Kunnskap kan komme samfunnet til gode• Det kan bidra til at allmennheten vil støtte forskningen og bidra til å dra forskningsfeltet i retningen forskeren ønsker
Hva forsknings-kommunikasjon med allmennheten ideelt bør være:	<ul style="list-style-type: none">• Etterspør mer dialog for å få tilbakemelding på om formidlingen fungerer, samt om tips om tema/problemstillinger som kan forskes på• Usikker på hvordan få til dialog, hun mener forskere trenger hjelp til dette. Ønsker å lære mer om temaet av kommunikasjonsfolk
Roller allmennheten kan ha i forskningen:	De kan gi tilbakemeldinger på <ul style="list-style-type: none">• Hva hun kan forske på videre• Hvordan de opplever formidlingen hennes• Bidra til at det blir økt fokus på hennes forskningsfelt i samfunnet
Utkom av forsknings-kommunikasjon med allmennheten:	<ul style="list-style-type: none">• Økt engasjement rundt og støtte til hennes forskningsfelt• At folks holdninger til temaet hun forsker for endres• Økt politisk press for at fagfeltet skal prioriteres høyere

Vedlegg 7: Irwins indikatorer

Tabell 5: Tabellen er en gjengivelse av “Table 14.1: *Characteristics of first-, second and third-order thinking on risk communication*” i Irwins artikkel *Risk, science and public communication: third-order thinking about scientific culture* (2008, 208).

	First Order	Second Order	Third Order
<i>Main focus</i>	Public ignorance and technical education	Dialogue, engagement, transparency, building trust	The direction, quality and need for socio-technical change
<i>Key issues</i>	Communicating science, informing debate, getting the facts straight	Re-establishing public confidence, building consensus, encouraging debate, addressing uncertainty	Setting science and technology in wider cultural context, enhancing reflexivity and critical analysis
<i>Communication style</i>	One-way, top-down	Two-way, bottom-up	Multiple stakeholders, multiple frameworks
<i>Model of Scientific Governance</i>	Science-led, ‘science’ and ‘politics’ to be kept apart	Transparent, responsive to public opinion, accountable	Open to contested problem definitions, beyond government alone, addressing societal concerns and priorities
<i>Socio-technical challenge</i>	Maintaining rationality, encouraging scientific progress and expert independence	Establishing broad societal consensus	Viewing heterogeneity, conditionality and disagreement as a societal resource
<i>Overall perspective</i>	Focusing on science	Focusing on communication and engagement	Focusing on scientific/political cultures

Vedlegg 8: Kommunikasjonsrådgiverens syn

Tabell 6: Tabellen viser funn i informantens svar som kan kobles til Irwins nivå 1 (2008, 208).

Irwins beskrivelse av nivå 1:	Kommunikasjonsrådgiver vektlegger
Main focus: Public ignorance and technical education	Demokratisering, kunnskapsheving og -deling. Allmennheten skal lære av at forskning/kunnskap deles, kommuniseres og drøftes. Folk skal ikke «gå rundt og lulle og ikke stille spørsmål», de skal få et bedre liv gjennom økt kunnskap, og verden skal bli et bedre sted.
Key issues: Communicating science, informing debate, getting the facts straight	Kunnskapsheving, allmennheten skal bli nysgjerrige, begynne å tenke og så skjønne, og ta bedre valg når de har skjønt. Bli mer politisk bevisste. Nødvendig å rydde i informasjonen som kommuniseres ut.
Communication style: One-way, top-down	Det er primært forskningsresultater som skal kommuniseres om. Folk skal involveres og engasjeres gjennom underholdende forskningskommunikasjon. Dialog og debatt er middel for at folk skal forstå og lære. Underholdende stil for at folk skal engasjere seg. Forskningen må "oversettes" for at allmennheten skal forstå.
Model of Scientific Governance: Science-led, 'science' and 'politics' to be kept apart	Politikere skal få bedre beslutningsgrunnlag gjennom at forskere kommuniserer kunnskap og forskning.
Socio-technical challenge: maintaining rationality, encouraging scientific progress and expert independence	Forskerens rolle skal bygges og styrkes. Det vitenskapelige tenkesettet skal spres. Mener forskningen er vanskelig å forstå for lekfolk.
Overall perspective: Focusing on science	Det vitenskapelige tenkesettet skal spres. Debatt og dialog er virkemidler for at allmennheten skal lære mer om og støtte forskningen.

Vedlegg 9: Professor A's syn

Tabell 7: Tabellen viser funn i informantens svar som kan kobles til Irwins nivå 1 (2008, 208).

Irwins beskrivelse av nivå 1:	Professor A vektlegger
Main focus: Public ignorance and technical education	Allmennheten trenger å orienteres om det forskere vet og kan. Formidling for å øke folks respekt for forskningen. Forskningens vesen må forklares for dem.
Key issues: Communicating science, informing debate, getting the facts straight	Forskere må si fra om hva som ikke holder mål. De må korrigere oppfatninger lekfolk har. Det er resultater og «ferdig etablert» kunnskap som bør formidles. De som vet hvordan kunnskap genereres må passe på at ikke altfor mye tull blir videreformidlet.
Communication style: One-way, top-down	Forskere må spre kunnskap de har med autoritet. Morsomt å forklare ting. Allmennheten må høre på eller lese hva hun formidler. Forskeren vet best hva som er interessant for allmennheten. Det hun forsker på egner seg ikke til å formidle til allmennheten, det er for komplisert og uinteressant. Omtaler tilbakemeldinger fra allmennheten som «kjepphester de rir...». Sier at hun og allmennheten ikke snakker samme språk. Hun må belære dem. Å formulere enkle budskap fører til at i alle fall <i>fagfeller</i> og <i>studenter</i> forstår...
Model of Scientific Governance: Science-led, 'science' and 'politics' to be kept apart	Sier at forskerne må avgjøre hva som skal forskes på, det skal ikke bestemmes av politikere eller allmennheten. Mener det er et altfor stort krav at forskere hele tiden skal forklare hvorfor de gjør det de gjør. Understreker at forskning ikke kan bestilles. Mener hun har riktig formål med kommunikasjonen: å <i>opplyse</i> , ikke drive PR som hun mener kommunikasjonsfolk primært gjør.
Socio-technical challenge: maintaining rationality, encouraging scientific progress and expert independence	Kommunisere forskning for at respekten for forskningen og pengestøtten skal øke. Forskere må få drive på med sitt i 20 år, heller enn at allmennheten skal blande seg inn og være med å bestemme, for da

	går det dårlig med forskningen. Forskere som får jobbe i fred kan finne løsninger på problemer vi ikke visste om.
Overall perspective: Focusing on science	Tar ikke formidling som noe veldig alvorlig, forskning er viktigere. Ser ikke allmennorientert forskningskommunikasjon som en integrert del av forskningen. Folk må ha tillit til grunnforskningen, og støtte den økonomisk.

Vedlegg 10: Professor B's syn

Tabell 8: Tabellen viser funn i informantens svar som kan kobles til Irwins nivå 1 (2008, 208).

Irwins beskrivelse av nivå 1:	Professor B vektlegger:
Main focus: Public ignorance and technical education	Å få folk til å skjønne, og å spre kunnskap. Ønsker at folk skal se andre alternativer til sin daglige praksis. De kjenner ikke forskningsmetoden og forstår ikke den vitenskapelige tankegangen. Ser allmennheten som en ensartet masse som mangler kunnskap.
Key issues: Communicating science, informing debate, getting the facts straight	Forklare, opplyse, spre kunnskap. Korrigere feil. Gi et alternativ til "hentet-ut-av inteting"-kunnskap.
Communication style: One-way, top-down	Hun må belære og forklare, oversette og forenkle for at allmennheten skal forstå. Synes det er moro. Viktig å ta hensyn til allmennhetens kunnskapsnivå. Mener de kan overraskende lite. Sier at allmennheten tror de ser årsakssammenhenger, men at det er anekdoter.
Model of Scientific Governance: Science-led, 'science' and 'politics' to be kept apart	Allmennheten kan kun bidra på begrensede områder. Forskere må informere politikere for at de skal ha grunnlag for sine beslutninger.
Socio-technical challenge: Maintaining rationality, encouraging scientific progress and expert independence	Ser ikke forskningskommunikasjon med allmennheten som en integrert del av forskningen. Allmennheten har begrenset kompetanse og evner til å bidra i forskning, de kan ikke være med i detaljert forskningsarbeid.
Overall perspective: Focusing on science	Formidler primært om funn/etablert viten og om vitenskapelig tenkning.

Vedlegg 11: Stipendiatens syn

Tabell 9: Tabellen viser funn i informantens svar som kan kobles til Irwins nivå 1 (2008, 208).

Irwins beskrivelse av nivå 1:	Stipendiaten vektlegger:
Main focus: Public ignorance and technical education	Allmennheten trenger kunnskap. Da kan de støtte forskeren og hennes mål.
Key issues: Communicating science, informing debate, getting the facts straight	Å forandre folks holdninger til forskningsfeltet.
Communication style: One-way, top-down	Folk trenger å forstå hva forskere sier slik at de kan støtte det. Forenkle og gjøre budskapet underholdende for at folk skal gidde å høre. Masse formidling er bra. Lage litt ståhei er artig. Tilbakemelding fra allmennheten er interessant kun på begrensede områder.
Model of Scientific Governance: Science-led, 'science' and 'politics' to be kept apart	Allmennheten og politikere ses som potensielle støttespillere for forskeren
Socio-technical challenge: Maintaining rationality, encouraging scientific progress and expert independence	Forskningens og forskerens troverdighet styrkes ved at funn blir publisert i akademiske tidsskrift før de formidles allmennheten.
Overall perspective: Focusing on science	Funn må ikke formidles før de er fagfellevurdert og publisert i akademisk kontekst.

Vedlegg 12: Sammenstilling av aktørenes synspunkter

Tabell 10-13: Tabellene viser oppsummert hva informantene har valgt å vektlegge i sine svar på sentrale spørsmål under intervjuet. Vi ser at noen av svarene i tabellene gjentas, og også at informanter peker på noen av de samme tingene, men under ulike spørsmål. Dette er ikke overraskende, ettersom spørsmålene og temaene som tas opp handler mye om det samme, men belyser temaet fra litt ulike inngangsvinkler.

Tabell 10. Begrunnelser informantene gir for å kommunisere forskning med allmennheten.

Kommunikasjons-ansvarlig	<ul style="list-style-type: none">• Ser det som ett av hovedoppdragene universitetet har; bidrar til demokratisering og kunnskapsheving• Fremhever delingskultur som et gode for alle• Gi noe tilbake til skattebetalerne• Pirre folks nysgjerrighet om forskning• Allmennheten kan lære av å høre om og diskutere forskning• Samfunnet og verden blir et bedre sted når kunnskap deles og diskuteres
Professor A	<ul style="list-style-type: none">• Sier motivet er å opplyse allmennheten• Spre kunnskapen forskere har, med autoritet• En forpliktelse hun har i jobben• Morsomt å forklare ting• Delta i drøftinger for å peke på påstander som ikke holder mål• Å forklare forskningens vesen, slik at folk skjønner at man ikke kan bestille resultater i forskning
Professor B	<ul style="list-style-type: none">• Opplyse om viten som kan være grunnlag for politiske beslutninger• Korrigere feilinformasjon• Gi informasjon som alternativ til «hentet-ut-av-ingenting»-kunnskap• Gi allmennheten kvalitetssikret informasjon fra forskerhold, som de kan bruke til å forbedre livene sine.
Stipendiat	<ul style="list-style-type: none">• Folk har rett på å få vite om forskning og dens resultater• Kunnskap kan komme samfunnet til gode• Det kan bidra til at allmennheten vil støtte forskningen og bidra til å dra forskningsfeltet i retningen forskeren ønsker

Tabell 11: Oversikt over hva informantene peker på når jeg ber dem være ideelle og tenke "optimalt" om hva forskningskommunikasjon med allmennheten bør være.

Kommunikasjons-ansvarlig	<p>Sier først at han ikke vet. Han etterspør så</p> <ul style="list-style-type: none"> • Underholdende møteplasser hvor folk kan stille spørsmål til forskere og få svar • Mer debatt som kan bidra til mer penger til forskningen • Flere forsknings-journalister som kan oversette forskning for allmennheten • At vitenskapelig tenkning introduseres tidligere i grunnskolen
Professor A	<ul style="list-style-type: none"> • Ser behov for formidling som øker respekten for forskningen og kan bidra til økt finansiering • Vektlegger dialog som middel for å samle inn penger fra private donorer • Mener allmennheten ikke bør være med å bestemme hva pengene skal brukes til • Grunnforskningen må pågå i fred for innblanding fra allmennheten • Folk bør stole på grunnforskningen og forskerne
Professor B	<ul style="list-style-type: none"> • Mener det er viktig å forenkle fagspråk og formulere forståelige konklusjoner • Vektlegger toveis kommunikasjon for å få respons fra allmennheten, i form av «de litt mer naive» spørsmålene
Stipendiat	<ul style="list-style-type: none"> • Etterspør mer dialog for å få tilbakemelding på om formidlingen fungerer, samt om tips om tema/problemstillinger som kan forskes på • Usikker på hvordan få til dialog, hun mener forskere trenger hjelp til dette. Ønsker å lære mer om temaet av kommunikasjonsfolk

Tabell 12. Oversikt over hvilke roller informantene mener allmennheten kan ha i forskningen.

Professor A	<ul style="list-style-type: none"> • Sette forskeren inn på spor hun ikke har tenkt på, gjennom tilbakemeldinger og tips • Inspirere forskeren til å formidle og friske opp kunnskapen sin • Være med å bestemme hvem som skal styre forskningen, men at det trolig ikke vil bidra til gode resultater, da hun mener allmennheten ikke er kapabel til å være med å styre hva som skal forskes på
Professor B	<p>De kan ikke delta i detaljert forskning, da allmennheten ikke skjønner forskning. De kan delta på begrensede områder, som å</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sette premisser for hva som skal forskes på • Komme med forslag til temaer/problemstillinger

Stipendiat	<p>Gi tilbakemeldinger på:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hva hun kan forske på videre • Hvordan de opplever formidlingen hennes • Bidra til at det blir økt fokus på hennes forskningsfelt i samfunnet
Kommunikasjons-ansvarlig	<ul style="list-style-type: none"> • Delta i debatter for å lære, bli underholdt og huske • Bli student • Tviler på om de kan bidra med noe inn i forskningen, og peker på at forskningen er blitt veldig spesialisert

Tabell 13. Hva kan komme ut av forskningskommunikasjon med allmennheten?

Professor A	<ul style="list-style-type: none"> • Allmennheten blir opplyst • Uriktigheter og feiloppfatninger hos allmennheten blir korrigert
Professor B	<ul style="list-style-type: none"> • Uerfarne forskere kan få tips til nye forskningsspørsmål • At folk endrer sine daglige vaner ut i fra et helseperspektiv • Være en motsats til mer underholdningspreget forsknings-kommunikasjon i mediene • Gi politikere bedre grunnlag for beslutninger
Stipendiat	<ul style="list-style-type: none"> • Økt engasjement rundt og støtte til hennes forskningsfelt i samfunnet • At folks holdninger til temaet hun forsker på endres • Økt politisk press for at fagfeltet skal prioriteres høyere
Kommunikasjons-ansvarlig	<ul style="list-style-type: none"> • Folk kan bli nysgjerrig på kunnskapen som finnes på universitetene • Folk kan få lyst til å studere • Folk vil forstå mer når de får mer kunnskap, og dermed begynne å tenke, bli klokere og ta bedre valg • Gjøre folk politisk bevisste • Gi politikere bedre grunnlag for beslutninger • Trekke dyktige forskere fra utlandet til fakultetet

Vedlegg 13: Etisk protokoll

Teksten under oppsummerer mine refleksjoner rundt etiske spørsmål knyttet til oppgavens problemstilling og formål, og forskningsprosessens ulike stadier. Protokollen er inspirert av råd som gis av De forskningsetiske komiteer, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD), og Kvale og Brinkmanns tommelfingerregler (2009, 61- 79).

Tematisering og design

Høsten 2013: I arbeidet med oppgavens forskningsdesign har jeg gått kritisk igjennom designet for oppgaven og mener at det er egnet til å finne svar på problemstillingen på en etisk god måte. Hva jeg har tenkt og gjort for å sikre at etiske hensyn ivaretas utdyper jeg under.

Januar 2014: Prosjektet er godkjent av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). Jeg sendte etter telefonsamtale med en konsulent i NSD inn søknad om tillatelse til å gjennomføre prosjektet, da oppgaven var søknadspliktig fordi jeg lagrer lydfiler av intervjuer samt transkriberte intervjuer elektronisk. Lydfiler og transkripsjoner av intervjuer er lagret på en UiO-maskin, på mitt hjemmeområde, sikret med brukernavn og passord. Jeg har drøftet sikkerheten med it-konsulenten på min arbeidsplass ved UiO, og han bekrefter at dette skal være trygt. Navn er ikke koblet til lydfiler eller transkripsjoner av intervjuer.

Ledelsen ved Det medisinske fakultetet ble tidlig orientert om prosjektet og gav sin aksept. Jeg gav mine informanter skriftlig informasjon om alle vesentlige aspekter ved forskningsintervjuet i forkant av intervjuet, ved at jeg sendte et informasjonsbrev godkjent av NSD til den enkelte på epost, sammen med en forespørsel om han/hun ville la seg intervju. Samtykke fra informantene om å delta fikk jeg fra den enkelte over epost. Jeg har videre ansett det at informantene faktisk har satt av tid og stiller opp til intervjuet som en ytterligere bekreftelse på samtykke. Informantene ble i informasjonsbrevet orientert om at de hadde anledning til å trekke seg når som helst i prosessen.

Jeg har vurdert om det kan være bindinger som gjør at informanter ikke har turt å si nei, og konkludert med at det er lite sannsynlig. Dette er ressurssterke mennesker i ansvarsfulle stillinger og med sine meningers mot, og jeg har ingen grunn til å tro at de lar seg «styre» av en kommunikasjonsrådgiver ved et annet fakultet.

Intervjusituasjonen

Jeg la vekt på at intervjusituasjonen skulle være konstruktiv, åpen og ryddig. Den skriftlige informasjonen om prosjektet gjentok jeg muntlig ved intervjuenes start, for å sikre at informantene fikk informasjonen de av etiske hensyn skal ha i forskningsprosessen. Dette betyr ikke nødvendigvis at de har fått vite alle detaljer. Jeg har bevisst holdt tilbake detaljer om oppgavens teoretiske perspektiver, for å unngå at de skal påvirke informantenes svar, eller at de skal svare det de eventuelt tror jeg vil de skal svare.

Jeg sendte informantene de transkriberte intervjuene før jeg startet analysearbeidet, og oppfordret dem til å gi tilbakemeldinger på evt. misforståelser eller feiltolkninger.

Transkribering

I transkriberingen har jeg lagt vekt på å gjengi så korrekt og tro som mulig den informasjonen og budskapet informantene gav. Jeg har valgt å ta bort ufullstendige formuleringer og halv setninger som ikke har hatt noe tolkbart innhold, for å unngå at informantene i den transkriberte teksten skal

fremstå som "mindre flinke" til å formulere seg (Se avsnitt om transkribering i oppgavens kapittel 2.6).

Analyse

Under analysen har jeg vært nøye på ikke å være forutinntatt, og ikke overfortolke eller legge ord/meninger inn som det ikke er grunnlag for.

Verifisering

Jamfør kapittel 7.1. Jeg har i rapporten vektlagt å være åpen rundt alle ledd av forskningsarbeidet mitt. Alle lydfiler og transkripsjoner er tatt vare på, og slettes når jeg får klarsignal fra Institutt for medier og kommunikasjon (UiO) om at dette er greit.

Rapportering

Januar 2014: Jeg har drøftet med veileder om det har vært en riktig beslutning å anonymisere intervjuobjektene i min oppgave. Jeg har også lest hva NSD sier om dette. Alternativet kunne ha vært å få tillatelse fra informantene til å intervju dem underfullt navn. Jeg har prioritert å skape en situasjon hvor informantene kan snakke fritt, åpent og ærlig om hva de tenker og mener rundt oppgavens tema, for å få så ærlige og fyldige svar som mulig. Jeg har vurdert det dit hen at informantene kan tenkes å snakke friere dersom jeg ikke offentliggjør navnene deres i rapporten. Jeg tenker også at informantenes navn ikke er så viktig for oppgavens funn, det er deres stillinger og roller som gjør deres syn interessante i denne sammenhengen. Jeg kan imidlertid ikke garantere at andre ikke kan dedusere seg frem til hvem som har vært informanter i oppgaven, og det har jeg orientert informantene mine om i forkant av intervjusituasjonen. Jeg har tatt bort formuleringer og informasjon som potensielt kan bidra til å identifisere informantene.

Refleksjoner rundt forskningens konsekvenser

I forkant av intervjuene har jeg vurdert mulige konsekvenser av forskningsarbeidet mitt. Er for eksempel tema eller design til gagn eller skade for informanter og samfunn? Potensielt kan for eksempel meninger og synspunkter informanter tilkjenne gir, vise seg å være i utakt med signaler gitt av UiOs ledelse, med holdninger ledere måtte ha, rådende syn/holdninger i samfunnet osv. Ettersom academia er et miljø for meningsbrytning og kritikk, hvor et mangfold av meninger og synspunkter er akseptert og ønsket, mener jeg at det ikke er noen umiddelbar grunn til å tro at synspunkter som informantene gir uttrykk for under intervjuene vil skade dem. Det er også å forvente at personer som er ansatt i ansvarsfulle stillinger i det offentlige, er åpne om sine holdninger og meninger til arbeidet de er satt til å utføre.

Dybdeintervjuer kan potensielt avsløre et lavere kunnskaps- eller refleksjonsnivå rundt et tema enn hva som kan forventes hos ansatte i ulike stillinger. Jeg har drøftet dette med min veileder (høsten 2013 og våren 2014), og vi mener nødvendige hensyn er tatt, og at oppgaven og dens konsekvenser i så måte ikke innebærer noen risiko for reell skade for informantene eller samfunnet rundt. Jeg bruker heller ikke sitater i oppgaven som potensielt kan tegne et fordummende bilde av informanter.

Vedlegg 14: Informasjonsbrev godkjent av NSD

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet:

”Syn på forskningskommunikasjon ved Det medisinske fakultet, UiO”

Bakgrunn og formål

Denne masteroppgaven vil studere utvalgte aktørers forståelse av og syn på allmenorientert forskningskommunikasjon. Masteroppgaven skrives ved Institutt for medievitenskap ved Universitetet i Oslo. Du spørres om å delta fordi du anses i kraft av din stilling å være en viktig aktør ved Det medisinske fakultet, og i så måte er det interessant å studere dine og andre sentrale aktørers meninger og synspunkter knyttet til temaet forskningskommunikasjon.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Datainnsamlingen vil bli gjort gjennom kvalitative enkeltintervjuer, og en semistrukturert intervjuguide legger rammene for intervjuet. Intervjuet vil ta fra 60 – 90 minutter. Spørsmålene vil omhandle dine tanker om, holdninger til og syn på det å kommunisere forskning til allmennheten. Intervjuet blir tatt opp og transkribert. Både lydfil og tekst blir lagret på et sikkert område (hjemmeområde) på en UiO-pc, sikret med brukernavn og passord.

I tillegg vil jeg analysere UiOs og Det medisinske fakultets strategiplaner.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det er kun undertegnede som vil ha tilgang til filene samt veileder og sensor ved behov. Filene vil ikke kobles mot navn eller andre direkte identifiserbare opplysninger, men arbeidssted og stilling vil fremkomme i den publiserte masteroppgaven. Intervju med ansatt(e) i fakultetets kommunikasjonsavdeling vil potensielt kunne gjenkjennes i publikasjonen, ettersom dere er få som arbeider strategisk med forskningskommunikasjon ved Det medisinske fakultet, UiO. Intervjuede forskere vil ikke så lett kunne identifiseres, ettersom antallet vitenskapelige ved fakultetet er høyt.

Prosjektet skal etter planen avsluttes våren/sommeren 2015. Opptak og transkribert materiale oppbevares etter sensuren så lenge instituttet mener dette er nødvendig av forskningsetiske grunner, men slettes deretter. Det vil ikke bli gitt tilgang til andre enn undertegnede og eventuelt veileder og sensor.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert. Om du velger å delta eller ikke vil ikke ha konsekvenser i forhold til arbeidsgiver eller arbeidsforhold.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Mvh Jorunn Kanestrøm
Masterstudent Medievitenskap,
Institutt for medier og kommunikasjon, UiO.
Mob: 98808769. E-post: jorunn.kanestrom@jus.uio.no

Veileder: Førsteamanuensis Harald Hornmoen
Høgskolen i Oslo og Akershus.
E-post: harald.hornmoen@hioa.no

Vedlegg 15: Godkjenning fra NSD

Se neste side (importert pdf fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste).

Elisabeth Staksrud
Institutt for medier og kommunikasjon Universitetet i Oslo
Postboks 1093 Blindern
0317 OSLO

Vår dato: 24.01.2014

Vår ref: 37128 / 2 / MB

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 17.01.2014. Meldingen gjelder prosjektet:

37128	<i>Med dialog og involvering for øye? Syn på forskningskommunikasjon ved Det medisinske fakultet, UiO</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Universitetet i Oslo, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Elisabeth Staksrud</i>
Student	<i>Jorunn Kanestrøm</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstillende kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.07.2015, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Marianne Bøe

Kontaktperson: Marianne Bøe tlf: 55 58 25 83

Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Kopi: Jorunn Kanestrøm jorunn.kanestrom@jus.uio.no

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 37128

Formålet med masteroppgaven er å undersøke hva slags syn sentrale aktører ved Det medisinske fakultet ved Universitetet i Oslo har på allmennrettet forskningskommunikasjon. Det vil gjennomføres intervjuer med et utvalg på omtrent fem personer.

Det vil innhentes muntlig samtykke basert på skriftlig informasjon om prosjektet og behandling av personopplysninger. Det reviderte informasjonsskrivet mottatt 23.01.2014 er tilfredsstillende utformet i henhold til personopplysningslovens vilkår.

Forventet prosjektslutt er 01.07.2015. Lydopptak slettes og datamaterialet anonymiseres ved prosjektslutt.

